

Ariela Tuikkanen

SISARUSVÄKIVALTA PERHESUHTEISSA

Naisten kertomuksia kokemastaan sisarusväkivallasta

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Ariela Tuikkanen: Sisarusväkivalta perhesuhteissa: Naisten kertomuksia kokemastaan sisarusväkivallasta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Nuorisotyö ja nuorisotutkimus
Tammikuu 2024

Tämän tutkimuksen aiheena on sisarusväkivalta perhesuhteissa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää naisten omakohtaisten kokemusten avulla sisarusväkivallan ilmenemistä. Tutkin millaisia tyyppitarinoita haastateltavien naisten sisarusväkivallan kertomuksista voi jäsentää sekä millaisena ilmiönä sisarusväkivalta hahmottuu sisarussuhdetta kuvaavissa tarinoissa. Tutkimuksellani toivon edistäväni akateemista keskustelua sisarusväkivallasta, joka jää usein perhesuhteiden tarkastelussa vähemmälle huomiolle. Aikaisimmissa tutkimuksissa on keskitytty lähinnä parisuhdeväkivaltaan tai vanhempien lapsiinsa kohdistamaan väkivaltaan, eikä Suomessa ilmiöstä ole toteutettu laadullista tutkimusta juurikaan.

Tämän tutkimuksen metodologinen lähestymistapa on narratiivinen laadullinen tutkimus. Tutkimuksessani haastattelin 15:tä 28–60-vuotiasta sisarusväkivaltaa kokenutta naista. Haastatteluista oli löydettävissä viisi erilaista tyyppitarinaa. Nämä olivat nöyryyttämisen, syyllistämisen, pakottamisen, uhkailun ja terrorisoinnin tarinat. Väkivallan vakavuus ja intensiteetti vaihtelivat tarinoissa sanallisesta satuttamisesta ja erilaisista hallinnan keinoista vakavaan pahoinpitelyyn ja raiskaukseen.

Tämän tutkimuksen tulokset tukevat aikaisempia tutkimushavaintoja siitä, että sisarusväkivaltaan ja perheen vuorovaikutukseen liittyy keskinäisriippuvuutta. Sisarusväkivallan tarinoissa suhteiden ei kuvattu oleva irrallaan muista suhteista, vaan etenkin vanhemmat olivat osa sisarusväkivallan dynamiikkaa. Sisarusväkivallan suhteisuus ilmeni vanhempien sisarusväkivaltaan puuttumattomuutena, väkivaltaisesti käyttäytyvän sisarusen suosimisena sekä vanhempien keinottomuutena sisarusväkivallan loppumiseksi.

Sisarussuhteiden kuvauksissa tuli esille tunteiden ambivalenttisuus. Suhteeseen liittyi lämmön, kiintymyksen, välittämisen, rakkauden, pelon, vihan, surun, säälin ja pettymyksen tunteita. Tutkimukseen osallistuneet naiset ajattelivat, että heihin kohdistettu väkivalta oli väärin ja tuomittavaa. Aineistoni tarinat kertoivat erilaisista tavoista, joilla väkivalta naisten sisarussuhteessa mahdollistui, mutta myös siitä, että väkivallan vyyhdistä oli mahdollista irtautua.

Tässä tutkimuksessa korostetaan naisnäkökulmaa sisarusväkivallan kertojina. Tulevaisuudessa sisarusväkivalta ilmiön ymmärtämisen kannalta tärkeää olisi, että kokemuksia tutkittaisiin myös miesten ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien näkökulmasta. Lisäksi sisarusväkivalta väkivaltatyön ammattilaisten näkökulmasta olisi tärkeä tutkimusaihe käytännön työmenetelmien ja väkivallan ennaltaehkäisemisen kehittämisessä.

Haastateltavista naisista miltei jokainen mainitsi omien kokemustensa kertomisen motiiviksi sen, että he voisivat näillä kertomuksillaan olla tukemassa jotakuta toista samankaltaisten tapahtumien kokenutta. Väkivallan kohteeksi joutuminen ei ole ainoastaan henkilökohtainen kysymys, vaan myös koko yhteiskuntarakenteen läpäisevä ongelma. Näin ollen sisarusväkivallan tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi on aiheellista jatkaa ilmiön tutkimista.

Avainsanat: narratiivinen tutkimus, narratiivisuus, perhesuhteet, perheväkivalta, sisarussuhde, sisarusväkivalta, sisarus, sukupuolistunut väkivalta, väkivalta

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Ariela Tuikkanen: Sibling violence in family relationships. Women's narrations about their experiences
Master's Thesis
Tampere University
Youth Work and Youth Studies
January 2024

The following master's thesis research addresses the question of violence between siblings in the family relationships. It elaborates on the way in which especially women experience sibling violence in Finland. This study further examines the typical narratives of the experiences of violence and what kind of phenomenon violence between siblings can be seen in the stories of women. As a matter of fact, most of the previous research of the domestic violence have focused on violence within intimate relationships of parents or children abuse by parents while sibling violence is quite unresearched theme.

The methodological approach of this research is narrative qualitative study. For the study I interviewed 15 women whose ages were between 28 and 60. There could be found five typical narratives in the stories of the interviewed women. Those narratives were: humiliation, blaming, forcing, threatening, and terrorizing. In the stories women told about different levels of seriousness and intensity of violence. Women also mentioned several kinds of violence. Those were for example manipulation, brutal abuse, and raping.

This research showed out correlations between sibling violence and interaction of the family members. The same phenomena can also be found in former studies. Relationships between children and parents could be seen as a part of sibling violence dynamics. In some stories women told their parents didn't intervene at all, in some other stories was told parents could even defend the sibling who was violent. Some of the interviewees reported their parents just didn't have any kinds of capacity to intervene violence even if they wanted to do that.

There were ambivalent feelings and ideas among interviewees. In the stories was mentioned affection, devotion, care, love, fear, hate, sorrow, pity, and disappointment. All women thought violence was not acceptable. One result of this research was that despite of many various kinds of sibling violence in the childhood family there were also women who were able to leave behind those hurtful and abusive experiences.

This thesis focused especially on women's experiences of sibling violence. To clarify and understand more the phenomenon of sibling violence it would also be necessary to research men and gender minority as well. Furthermore, this study may offer accurate knowledge for the use by private and public organisations to deal with sibling violence. Moreover, people who meet violence at their work would also need practical procedures in preventing violence. That's why sibling violence should be examined also from the point of view of those specialists.

All the interviewees mentioned the most important motive to take part in this research was that they could help to prevent sibling violence victims somehow. Domestic violence is never only a private matter, it's a matter of the whole society. There is still much research to be done to make violence between siblings seen and heard.

Keywords: Narrative research, narrative, family relationships, domestic violence, sibling relationship, sibling violence, sisterhood, gendered violence, violence

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	NÄKÖKULMIA SISARUSVÄKIVALTAAN ILMIÖNÄ.....	4
2.1	Sisarusväkivallan määritelmä	5
2.2	Sisarusväkivallan yleisyys ja ilmeneminen.....	7
2.3	Sisarusväkivallan tunnistaminen nuorisotutkimuksellisena kysymyksenä.....	11
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGINEN LÄHESTYMISTAPA	15
3.1	Väkivaltatutkimus ja sukupuolistunut väkivalta	17
3.2	Perhetutkimus ja relationaalisuus	21
3.3	Sisarusväkivallan narratiivinen lähestyminen.....	25
3.4	Kerrotut sisarusväkivallan kokemukset.....	28
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS.....	30
4.1	Tutkimuskysymykset.....	31
4.2	Tutkimusaineisto ja sen keruu	31
4.3	Narratiivisen analyysin toteutus	36
4.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
5	SISARUSSUHTEIDEN SISARUSVÄKIVALLAN TARINAT	42
5.1	Nöyryyttämisen tarina	43
5.2	Syyllyttämisen tarina	49
5.3	Pakottamisen tarina	56
5.4	Uhkailun tarina	61
5.5	Terrorisoinnin tarina	68
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	76
6.1	Tutkimuksen keskeiset havainnot.....	77
6.2	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	80
7	LÄHTEET	86

1 JOHDANTO

”Jokaisella lapsella on ehdoton oikeus elämään ja suojeluun kaikilta väkivallan muodoilta” (Valtioneuvoston julkaisu 2021, 24). Vaikka Suomessa on jo pitkään tehty pitkäjänteistä kehittämistyötä lasten ja nuorten väkivallan ehkäisemiseksi, monet heistä kohtaavat yhä arjessaan väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Ongelmaksi on esitetty, että etenkin lasten tekemää ja kokemaa väkivaltaa aliarvioidaan tai sitä ei tunnisteta riittävästi (Finkelhor, Turner ja Ormrod 2006, 1402).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on omalta osaltaan vastata lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisen ja näkyväksi tekemisen haasteeseen. Tutkimuksessani tarkastelen sisarusväkivaltaa väkivaltaa kokeneiden näkökulmasta. Sisarusväkivalta on yksi perheväkivallan vaietuista muodoista (Caffaro & Conn-Caffaro 2005) eikä sisarusväkivaltaa useinkaan tunnisteta riittävästi ongelmaksi (vrt. esim. Perkins 2014; Hardy, Beers, Burgess & Taylor 2010). Sitä voidaan pitää normaalina sisarusten välisenä kilpailuna (Kiselica & Morrill-Richards 2010, 157) tai liittää osaksi lasten normaalia kasvua ja kehitystä (Eriksen & Jensen 2009, 185). Kuitenkin sisarusväkivallan on havaittu vaikuttavan haitallisesti yksilöiden psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (Phillips, Phillips, Grupp & Trigg 2009). Näin ollen sisarussuhteissa ilmenevän väkivallan ilmiön tutkiminen ja näkyväksi tekeminen on tärkeää.

Tutkittavanani ovat 15 eri-ikäisen naisen haastatteluiden aikana jakamat kertomukset kokemastaan sisarusväkivallasta. Tutkimukseeni osallistuneet ovat itse määritelleet kokemuksensa sisarusväkivallaksi. Nuorin tutkimukseen osallistujista on 28-vuotias, vanhin 60-vuotias. Haastatteluissa nämä naiset jakoivat sisarusväkivallan muistojaan lapsuudesta, nuoruudesta sekä aikuisuudesta.

Tutkin naisten haastatteluissa minulle kerrotuista kertomuksista rakentuvia tyyppitarinoita sekä sitä, millaisena ilmiönä sisarusväkivalta hahmottuu naisten tarinoissa. Tutkimuksessani analyysin kohteena ovat sisarusväkivallan kertomukset, jotka ovat rakentuneet puhelinhaastatteluissa minun ja tutkimukseen osallistuneiden naisten yhteistyönä. Tähän vuorovaikutustilanteeseen ovat vaikuttaneet naisten itsensä identifioituminen sisarusväkivallan kokijaksi, minun ymmärrykseni tutkimastani aiheesta,

tutkimusaiheen arkaluonteisuus sekä yhteiskunnallinen tilanne, jossa sisarusväkivallasta on suhteellisen vähän keskustelua.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja monimutkaisten sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäiseminen vaativat usein eri tutkimusperinteiden välistä tarkastelua (Cahill 2015, 110). Näenkin väkivaltailmiön kompleksisena ilmiönä, jonka tutkiminen vaatii erilaisten näkökulmien huomioimista. Tutkimuksessani ammennan ajatuksia nuorisotutkimuksen ja sukupuolistuneen väkivallan tutkimusperinteistä, perheiden ja suhteisuuden tutkimuksista, narratiivisesta tutkimusotteesta sekä kerrottujen kokemusten tutkimisesta.

Nuorisotutkimuksen tavoitteena on kriittisesti nostaa esille yhteiskunnallisia järjestelytapoja, jotka koskettavat nuorten elämää (Nieminen & Honkatukia 2017, 40). Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen pro-gradu -tutkielmassani huomioni kohdistuu erityisesti haastattelimieni naisten lapsuuden ja nuoruuden perhesuhteisiin liittyviin kokemuksiin. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan on todettu olevan aikuisiin kohdistuvaa väkivaltaa yleisempää ja hyväksyttävämpää (ks. Fagerlund ym. 2014). Lisäksi lapsuudessa ja nuoruudessa koetun väkivallan on todettu vaikuttavan ihmisten hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti (Ellonen & Peltonen 2011, 3). Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman mukaan lasten oikeusturva ei toteudu Suomessa riittävällä tavalla. Siinä todetaan, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ja heidän kokemaansa väkivaltaa tulisi selvittää ja yhtenäistää sekä toimia väkivallan ehkäisemiseksi tulisi suunnata yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasoilla. (Korpilahti ym. 2019.) Pidän sisarusväkivallan tutkimista tärkeänä, sillä perhesuhteiden on todettu olevan yksi keskeisistä yksilöiden elämäntulkun vaikuttavista tekijöistä (Sevón & Notko 2008, 13).

Koska kaikki tutkimukseeni osallistuneet identifioivat itsensä naisiksi, koin tarpeelliseksi tarkastella tutkimusaihetta sukupuolistuneen väkivallan viitekehyksestä käsin. Väkivallan sukupuolistuneisuudella viittaa sukupuolen tekemisen dynamiikkaan ja prosessiin väkivallan kokemisessa, sen ymmärtämisessä, siitä kertomisessa ja siihen reagoimisessa (Ronkainen 2017, 29). Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa tunnistetaan muun muassa, että sukupuoli määrittää tyypillisesti väkivallan tekemistä ja kokemista sekä näiden tyypillistä kontekstia (Ronkainen 2017, 20; Niemi, Kainulainen & Honkatukia 2017, 11). Sisarusväkivaltaan liittyen on huomattu, että muunsukupuoliset ja tytöt kokivat poikiin

verrattuna enemmän sisarusten henkistä ja lievää väkivaltaa. Lapsiuhritutkimuksen mukaan sukupuoli on tällä tavoin yhteydessä sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisilla lähes kaikissa sisarusten ja sisaruspuolten kokemissa väkivallan muodoissa. (Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund, Ellonen 2023, 50.)

Tutkimuksessani linkitän sisaruuden osaksi perhetutkimusta. Alkuperäisenä ajatuksenani oli kirjoittaa ainoastaan sisarussuhteesta ja jättää perhe käsitteenä tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Etenkin ongelmallisena koin perheväkivallan käsitteen, sillä se ikään kuin kadottaa sisarukset väkivallan osapuolina. Perheväkivallassa on tyypillisesti kyse vanhempien toisiinsa käyttämästä väkivallasta tai vanhemman lapseen kohdistamasta väkivallasta (Oranen 2012, 16). Tutkimukseni edetessä perheen jättäminen tarkastelun ulkopuolelle ei kuitenkaan osoittautunut perustelluksi. Ensinnäkin perhe on tutkimusaiheeseeni liittyvissä keskusteluissa yleisessä käytössä ja sisarussuhteen muodostamisessa perhe on keskeisessä roolissa. Toisekseen tutkimukseen osallistuneet haastateltavat kertoivat sisaruksiinsa liittyvissä tarinoissa aina myös muista perheenjäsenistä, etenkin vanhemmista. Saman huomion on tehnyt myös Notko (2011, 118) väitöskirjassaan. Ymmärrykseni mukaan sisarusväkivallassa ei olekaan kysymys ainoastaan sisarusten välisestä suhteesta, vaan siihen liittyvät myös muut ihmissuhteet.

Tarkastelen perhettä tutkimuksessani relaationaalisuuden, eli suhteisuuden käsitteen avulla. Hillcoat-Nallétambyn ja Phillipsin (2011, 205) mukaan relationaalisuus kiinnittää huomiota yksilön sijaintiin monimutkaisissa sosiaalisissa verkostoisissa ja rakenteissa, tarjoaa selitysmalleja suhteisiin kiinnittyvän vallankäytön ymmärtämiseksi sekä painottaa suhteiden dynaamisuutta ja muutospotentiaalia. Hyödynnän suhteisuuden käsitettä kuvatakseni perhesuhteissa ilmenevää sisarusväkivaltaa sekä väkivallan seurauksena sisarussuhteessa tapahtuvia muutoksia.

Tutkimukseni metodologisena lähestymistapana on narratiivinen tutkimus, jossa kertomusten ja kertomisen ajatellaan toimivan tutkimuksen tiedon rakentajina ja välittäjinä (Heikkinen 2018, 172). Tällöin tiedon ajatellaan rakentuvan keskustelun kautta ihmisten välisissä neuvotteluissa, joissa konstruoidaan merkityksiä ja tulkintoja maailmasta. Narratiivisessa tutkimuksessa tiedon nähdään olevan kerronnallista ja ilmenevän tarinoiden muodossa (Burr 1995, 3–7). Narratiivisen kokemuksen tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu kokemuksen kertomusmuotoiseen rakentumiseen sekä siihen, miten

jaetut kertomukset rakentavat maailmaamme (Tökkäri 2018, 68). Käytän käsitteitä narratiivisuus ja kerronnallisuus toistensa synonyymeinä ja viittaan niillä tutkimukseni tutkimusotteeseen. Kertomuksella tarkoitan tutkimukseni haastatteluita ja tarinalla kertomusten perustella analyysissäni muodostamia konstruktioita.

Tutkimukseni seuraavassa luvussa luon katsauksen sisarusväkivallan ilmenemiseen esittelemällä sisarusväkivallan aikaisempia tutkimuksia sekä sisarusväkivaltaan liittyviä määrittelyn ja tunnistamisen ongelmia. Sisarusväkivallan ilmiön kuvaamisen jälkeen luvussa 3 tarkastelen tutkimukseni teoreettis-metodologisia valintoja. Kyseisessä luvussa peilaan sisarusväkivallan ilmiötä sukupuolistuneen väkivallan sekä perheen ja suhteisuuden tutkimuksiin. Tämän jälkeen esittelen, mitä narratiivinen lähestymistapa sekä kerrottujen kokemusten tutkiminen tarkoittavat tutkimuksessani. Luvussa 4 kuvaan tutkimuksen tarkoitusta ja toteutusta. Kerron tarkemmin tutkimusaineistosta ja puhelinhaastatteluiden toteuttamisesta. Lisäksi avaan sitä, miten olen analysoinut ja tulkinnut naisten sisarusväkivallan kertomuksia ja hahmottanut niistä tarinoita. Luvussa 4 tuon myös esille tutkimukseni eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä seikkoja. Luvussa 5 esittelen tutkimuksessani tekemäni keskeiset havainnot. Kuvaan sisarusväkivallan ilmenemistä *nöyryyttämisen, syyllistämisen, pakottamisen, uhkailun ja terrorisoinnin* tarinoilla, jotka tunnistin haastatteluaineistosta. Näiden viiden tyyppitarinan avulla tuon esille, millaisia sisarussuhteeseen liittyviä tunteita ja prosesseja naiset tuovat esille kertoessaan sisarussuhteessaan tapahtuneesta väkivallasta. Lisäksi kuvaan, miten perhesuhteet ovat osa sisarusväkivallan monimutkaista ilmiötä. Luvussa 6 kokoan yhteen keskeiset havainnot, pohdin niiden laajempaa merkitystä sekä reflektoin tutkimuksen onnistumista.

2 NÄKÖKULMIA SISARUSVÄKIVALTAAN ILMIÖNÄ

Strausin, Gellesin ja Steinmetzin (1980) selvitystä pidetään ensimmäisenä tutkimuksena, joka huomioi sisarusväkivallan perheväkivallan osana ja sosiaalisena ongelmana. Heidän tutkimuksensa julkaisusta lähtien sisarusväkivallan on esitetty olevan yleisin perheväkivallan ilmenemismuoto, ja sen seurausten olevan pitkäkestoisia henkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti (Button & Gealt, 2010; Wiehe, 1997). Yleisyydestään ja

haitallisista seurauksistaan huolimatta sisarusväkivaltaa on tutkittu merkittävästi vähemmän verrattuna muihin perheväkivallan muotoihin (Caffaro & Conn-Caffaro 2005). Tätä on selitetty sillä, että sisarusväkivaltaa on pidetty normaalina ja ei-vahingollisena käyttäytymisenä (Khan & Rogers 2015).

Tässä luvussa tarkastelen sisarusväkivaltaa ilmiönä sekä nostan esille aikaisempia sisarusväkivaltaan liittyviä tutkimuksia. Aluksi avaan sisarusväkivallan määrittelyä, minkä jälkeen siirryn kuvaamaan sisarusväkivallan ilmenemistä väkivallan eri muotojen mukaan. Tämän jälkeen käsittelen sisarusväkivallan tunnistamiseen liittyvää problematiikkaa nuorisotutkimuksellisenä kysymyksenä.

2.1 Sisarusväkivallan määritelmä

Tyypillisesti sisarusväkivaltaa pidetään monimutkaisena ilmiönä, jonka määrittely ei ole yksiselitteistä (Eriksen & Jensen 2009; Perkins 2014; Caffaro 2014). Tutkijat eivät näytä olevan samaa mieltä siitä, mitä sisarusväkivalta on ja millaista termiä ilmiöstä tulisi käyttää. Esimerkiksi Roberson ja Wallace (2016, 249) määrittelevät sisaruksen pahoinpitelyn yhden lapsen tekemäksi fyysiseksi, henkiseksi tai seksuaaliseksi väkivallaksi, mutta Caffaro (2014, 8) sekä Kiselica ja Morrill-Richards (2007, 149) korostavat väkivallan teon tahallisuutta ja käytöksestä aiheutunutta haittaa. Eriksenin ja Jensenin (2009, 185) mukaan sisarusväkivallan epäselvään määritelmään on vaikuttanut tutkimuksen liiallinen painottuminen lapsiin jättäen nuorten ja aikuisten kohtaaman sisarusväkivallan tarkastelematta. He myös painottavat aikuisten suhtautumisen lisäävän hämmennystä, jos se normalisoi sisarusväkivallan osana lasten kasvua ja kehitystä. Perkins (2014, 33) puolestaan toteaa, että sisarusväkivallan ilmiön kokonaan määrittelemättä jättäminen on saanut myös aikaan sekaannuksia ja epäjohtonmukaisuutta. Hän tarkasteli vuosina 1977–2008 julkaistua tutkimuskirjallisuutta havaiten artikkeleista 16 erilaista sisarusväkivaltaa kuvaavaa termiä. Näistä usein käytettyjä olivat väkivalta (*violence*), aggressio (*aggression*), konflikti (*conflict*) ja pahoinpitely (*abuse*). Lisäksi muita varsin usein käytettyjä termejä olivat vihamielisyys (*hostility*), kilpailu (*rivalry*), pahoinpitely (*maltreatment*) ja uhriksi joutuminen (*victimization*). (Em. 34–35.) Perkins (2014, 39) katsookin, että lukuisat ja epätarkat määritelmät ovat voineet antaa epäselvän kuvan sisarusväkivallasta.

Termien viidakkoon Caspi (2012) on etsinyt ratkaisua erottamalla toisistaan sisarusten välisen kilpailun, konfliktit, väkivallan ja pahoinpitelyn. Hänen mukaansa aggression lievin muoto on kilpailu, jonka tarkoituksena on tyypillisesti sisaruksen voittaminen ilman fyysisen tai psyykkisen satuttamisen vaaraa. Kilpailu voi kuitenkin olla haitallista, jos se ilmenee systemaattisena sisaruksen päihittämisenä ja haluna tuoda toisen puutteet esille. Astetta vakavampaa aggressiota ovat Caspin mukaan konfliktit, jotka kuuluvat kuitenkin myös perhesuhteiden normaaliin arkeen. Konfliktit eroavat muusta aggressiosta siten, että konfliktit johtuvat turhautumisesta, eivätkä järjestelmällisestä hallitsemisesta. Sen sijaan sisarusväkivalta Caspin mukaan ilmenee molemminpuolisena ja kaksisuuntaisena aggressiona, jonka tavoitteena on sisaruksen vahingoittaminen. Viimeisenä aggressiojatkumon ääripäässä on pahoinpitely, joka on sisarussuhteen yksisuuntaista vihamielisyyttä. Tällöin toinen sisaruksista hallitsee kauhun ja uhkailun avulla valtajärjestelyiden ollessa epäsymmetriset. (Em. 2–5.)

Suomessa sisarusväkivaltaa kuvaavien termien käyttö ei ole yhtä kattavaa kuin kansainvälisissä julkaisuissa. Se on varsin pitkään kuitattu perhe- ja lähisuhdeväkivallan osana, vaikka tyypillisesti perheväkivallalla tarkoitetaan puolisoiden (usein miehen) tekemään väkivaltaan (Oranen 2012, 16; Nyqvist 2011, 13). Sisarusväkivaltaan liittyvä tutkimus onkin ollut hyvin pitkään jäsentymätöntä jäädessään parisuhdetutkimuksen sekä lasten ja vanhempien välisen tutkimuksen varjoon (Mauthner 2005, 628–629).

Suomessa yleisimmät termit, joilla viitataan sisarussuhteessa ilmenevään väkivaltaan ovat sisarusväkivalta sekä sisarusten välinen väkivalta. Laadullista tutkimusta aiheesta on varsin vähän. Laadullisesti ilmiötä on lähinnä tarkasteltu opinnäytetöissä (esim. Huovinen 2022; Yli-Kivistö 2020; Eeva 2018). Lisäksi on julkaistu artikkeli, jossa sisarusten välistä väkivaltaa tutkittiin nuorten ryhmäkeskustelun, ammattilaisten fokusryhmähaastattelun sekä Meidän Perhe -lehden keskustelupalstan sisällöstä kerättyjen näkemysten avulla (Pitkänen 2014). Myös sisarusten välisiä konflikteja on tutkittu (Notko ja Sevón 2018). Notkon (2011) väitöskirja lienee ensimmäinen akateeminen tutkimus, jossa naisten kokema sisarusväkivalta on pantu merkille.

Tässä tutkimuksessa käytän käsitettä sisarusväkivalta. Käsitevalinnallani haluan nostaa esille vähemmän huomiota saaneen perheväkivallan muodon sekä korostaa, ettei

sisarusväkivalta ole välttämättä molemminpuolista. Tällainen vaikutelma voi jäädä termistä sisarusten välinen väkivalta. Käsitteellä sisarusväkivalta olen halunnut antaa tutkimukseen osallistuneille itselleen mahdollisuuden sisarusväkivallan kokemusten määrittelylle. Näin ollen tutkimusta varten en ole rajannut väkivallan vakavuutta, vaan tarkasteltavana on sisarusväkivallan laaja kirjo.

2.2 Sisarusväkivallan yleisyys ja ilmeneminen

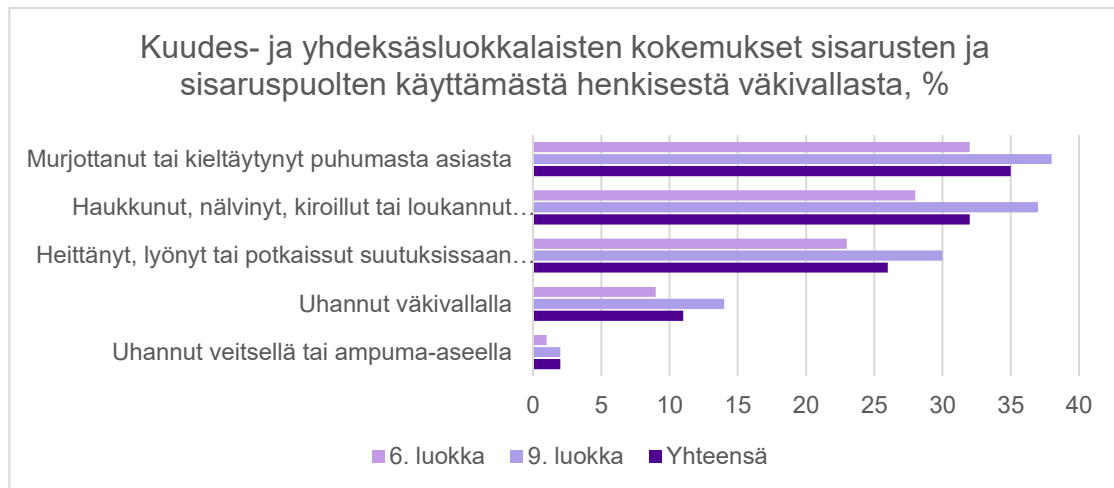
Nuorten rikoskäyttäytymistä käsittelevien tilastojen sekä lapsiuhritutkimusten valossa sisarusväkivalta on Suomessa yleistä (Kaakinen & Näsi 2021; Näsi 2016; Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014; Ellonen, Kääriäinen, Salmi & Sariola 2008). Lapsiuhritutkimuksen mukaan vuonna 2022 yleisin tai toiseksi yleisin 6.-luokkalaisten raportoima pahoinpitely viimeisten 12 kuukauden ajalta viimeisimmän teon tekijän mukaan oli sisaruksen toteuttama (Mielityinen ym. 2023). Fagerlund ja kumppanit (2014, 62) puolestaan havaitsivat vuoden 2013 lapsiuhritutkimuksessa, että Suomessa sisarukseen kohdistettu fyysinen väkivalta oli vastanneiden keskuudessa kaikkein yleisimmin raportoima väkivallanteko kotona. Seuraavaksi tarkastelen sisarusväkivallan yleisyyttä ja ilmenemistä kolmen väkivallan muodon mukaan: henkisen, fyysisen ja seksuaalisen.

Keskeisenä sisarusväkivallan muotona aikaisemmissa tutkimuksissa tulee esille henkinen väkivalta. Caspi (2012, 9) pitää todennäköisenä, että lähes kaikki sisarukset osallistuvat jossain määrin toisen sisaruksen tahalliseen sanalliseen satuttamiseen. Aikaisemmissa tutkimuksissa psyykkistä tai emotionaalista koskemattomuutta loukkaavasta teosta on käytetty termejä henkinen, psyykkinen sekä emotionaalinen väkivalta (ks. Caspi 2012; McDonald & Martinez 2019; Tolvanen & Silvennoinen 2023). Ymmärryksen mukaan emotionaalinen väkivalta korostaa väkivallan tekojen tunteisiin liittyvää ulottuvuutta. Henkinen väkivalta vaikuttaa kuitenkin olevan Suomessa vakiintuneempi termi kuvaamaan väkivallan psyykkistä ja emotionaalista satuttavuutta.

Sisarusväkivallan aikaisemmissa tutkimuksissa henkinen väkivalta ilmenee toimintana, joka sisältää sisarusta halventavia tekoja, pilkkaamista, uhkailua ja pelottelua (McDonald & Martinez 2019, 8–10; Wiehe 1997, 33; Meyers 2014, 656). Henkiseksi sisarusväkivallaksi on myös määritelty teot, jotka aiheuttavat sisaruksessa äärimmäisen

pelon ja hylkäämisen tunnetta (Meyers 2014, 656) sekä alentavat itsetuntoa ja lisäävät ahdistusta (Caspi 2012, 9). McDonald ja Martinez (2019, 8–10) havaitsivat analysoidessaan kertomuksia (N=43) sisaruksen henkisestä väkivallasta, että sanalliset loukkaavat kommentit voivat liittyä esimerkiksi sisaruksen ulkonäköön, tuoksuun, arvontuntoon tai älykkyyteen. Kyseisessä tutkimuksessa vastaajat raportoivat henkisen väkivallan liittyneen myös ulkonäön häpäisemiseen, itsetunnon mitätöimiseen, julkiseen nöyryyttämiseen, adoptioimisella vihjailemiseen, vanhempien kurittamisella uhkailemiseen sekä sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvään häpäisemiseen. Lisäksi sisarusväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että sisarusväkivaltaan voi myös liittyä sisaruksen omaisuuden tahallinen vahingoittaminen (Tucker, Finkelhor, Shattuck, & Turner 2013), lemmikkien satuttaminen (Caspi 2012, 9) tai sisarusta voidaan loukata epäsuorasti esimerkiksi juoruilun tai vertaisryhmästä ulossulkemisen avulla (ks. Goldstein & Tisak 2004).

Suomessa ensimmäisen kerran sisaruksen tai sisaruspuolen tekemästä väkivallasta on tehty laajempi selvitys vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksessa. Kyselytutkimukseen osallistui 6825 kuudes- tai yhdeksäsluokkalaista. Kyseisen lapsiuhritutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaiset kokevat kuudesluokkalaisia tilastollisesti merkitsevästi enemmän sisarusten ja sisaruspuolten harjoittamaa väkivaltaa. Yhdeksäsluokkalaisista 36 prosenttia kertoi sisaruksen tai sisaruspuolen murjottamisesta tai puhumasta kieltäytymisestä, 37 prosenttia haukkumisesta, nälvimisestä tai kiroilusta, 30 prosenttia esineiden heittämisestä, niiden lyömisestä tai potkimisesta, 14 prosenttia väkivallalla uhkaamisesta ja 2 prosenttia veitsellä tai ampuma-aseella uhkaamisesta. (Mielityinen ym. 2023, 49.) Kuvioon 1 olen havainnollistanut mainitun tutkimuksen tulokset pylväsdiagrammina.

Kuvio 1: 6.- ja 9. -luokkalaisten henkisen sisarusväkivallan kokemukset %-osuuksina vuonna 2022 toteutetun lapsiuhritutkimuksen mukaan, N =6825 (Mielityinen ym. 2023, 49).

Aikaisemmissa tutkimuksissa sisaruksen fyysisen väkivallan kuvataan olevan toisen tahallista fyysistä satuttamista, joka voi aiheuttaa kipua tai vammoja (Caffaro 2014; Wiehe 1997). Fyysisestä sisarusväkivallasta on siis kyse silloin, kun taustalla ei ole esimerkiksi onnettomuus, ajattelemattomuus tai leikkien yhteydessä tapahtunut vahinko. Sisarussuhteissa keskinäiset erimielisyydet ovat tavallisia, mutta Kiselican ja Morrill-Richardsin (2007, 149) mukaan väkivaltaisessa käyttäytymisessä on tunnistettavissa hyökkääjän rooli suhteessa toiseen sisarukseen. Fyysisessä väkivallassa sisarus voi esimerkiksi lyödä, työntää, potkia ja hakata (Caffaro 2014, 8), purra, vetää hiuksista, raapia, nipistää, kuristaa, tukehuttaa tai käyttää asetta (Wiehe 1997, 15). Fyysiseksi väkivallaksi lukeutuu myös kutittaminen, jota Wiehe (1997, 15) pitää epätyypillisenä väkivallan muotona.

Suomessa sisarus- ja sisaruspuolten fyysisen väkivallan on todettu olevan varsin yleistä. Vuonna 2020 yhdeksäsluokkalaisten tehdyn nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan suurin osa nuorten kokemasta fyysisestä väkivallasta oli sisaruksen (11 %) tai kaverin (11 %) toteuttamaa (Kaakinen & Näsi 2021 18–19). Suomessa sisarusväkivalta on aiheuttanut myös kuolemia. Henkirikostutkimuksen mukaan vuosien 2013–2019 aikana sisaruksen henkirikosten uhriksi joutui yhdeksän henkilöä (Lehti 2020, 27).

Tuoreimmassa tilastossa vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksessa 17 prosenttia vastaajista kertoi pahoinpitelystä sisaruksen taholta. Selvityksessä pahoinpitelyllä tarkoitettiin lyömistä tai kimppuun hyökkäämistä. Yleisin raportoitu teko oli potku tai potkiminen, josta kertoi

yhteensä 16 prosenttia vastaajista. (Mielityinen ym. 2023.) Olen havainnollistanut tätä pylväsdiagrammissa kuviossa 2.

Kuvio 2: 6.- ja 9.-luokkalaisten fyysisen sisarusväkivallan kokemukset %-osuuksina vuonna 2022 toteutetun lapsiuhritutkimuksen mukaan, N =6 825 (Mielityinen ym. 2023).

Sisaruksen seksuaalinen väkivalta on epäasiallista käytöstä, joka voi sisältää koskettelua, raiskauksen tai sen yrityksen tai sodomiaan pakottamista (Wiehe 1998, 181). Sisarussuhteessa tapahtuvan seksuaalisen väkivallan tunnusmerkki on pakottaminen ja se, ettei teko ole ikätyypillistä uteliaisuutta (Caffaro 2014, 51–53). Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy usein myös henkistä ja fyysistä väkivaltaa (Wiehe 1997, 67–71). Wiehen (1997, 67) mukaan sisarus- ja sisaruspuolten seksuaaliseen väkivaltaan voi liittyä seksuaalisten tekojen lisäksi esimerkiksi uhkailua ja uhria voidaan syyllistää jälkikäteen tapahtuneesta. Caffaro (2014, 47, 84) toteaa sisarus- ja sisaruspuolten seksuaalisen väkivallan olevan monimutkainen ilmiö ja eroavan niin esiintyvyyden kuin vaikutusten osalta. Hänen mukaansa sisarus- ja sisaruspuolten seksuaalinen väkivalta eroaa aikuisen lapsen kohdistamasta seksuaalisesta väkivallasta siinä, että uhrit voivat helpommin uskoa olleensa väkivallan aktiivisia osapuolia tai luulleensa voivansa lopettaa väkivallan.

Arviot sisarus- ja sisaruspuolten seksuaalisen väkivallan yleisyydestä vaihtelevat. Finkelhorin (1980) tutkimukseen osallistuneista 798 opiskelijasta 15 % naisista ja 10 % miehistä raportoi jonkinlaisista seksuaalisista kokemuksista sisarus- ja sisaruspuolten kanssa (Wiehe 1997, 59). De Jong (1989) puolestaan havaitsi, että seksuaalista väkivaltaa kokeneista lapsista (N=831) noin neljään prosenttiin oli kohdistunut seksuaalista väkivaltaa sisarus- ja sisaruspuolten taholta. Myös vuoden

2022 lapsiuhritutkimuksessa kysyttiin kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten kokemaa seksuaaliväkivaltaa. Tutkimuksessa seksuaaliväkivaltaa tarkasteltiin väkivallan osapuolten mukaan vuosina 2008, 2013 ja 2022. Veljen, siskon, veli- tai siskopuolen taholta seksuaaliväkivaltaa raportoi vuonna 2008 kolme prosenttia vastaajista. Vuonna 2013 seksuaaliväkivallasta raportoi yksi prosentti ja vuonna 2022 osuus oli neljä prosenttia. (Mielityinen ym. 2023, 81.)

Krienert ja Walsh (2011, 357) korostavat, ettei sisaruksen seksuaalisen väkivallan esiintyvyydestä ja yleisyydestä ole olemassa tarkkaa tietoa. Esiintyvyyden todetaan olevan yleistä, mutta toisaalta tutkimuksissa seksuaalinen väkivalta määritellään eri tavoin ja empiirinen tutkimustieto on varsin niukkaa sekä perustuu pieniin otoksiin (Caffaro 2014, 47–49; Krienert & Walsh 2011, 356). Lisäksi suurin osa sisaruksen seksuaalisesta väkivallasta jää viranomaisten tiedon ulottumattomiin. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyvä häpeän tunne ja salaamisen dynamiikka voivat vaikeuttaa viranomaisiin yhteydenottoa. Uhrien kokemukset voivat myös olla niin traumaattisia, etteivät he aikuisena välttämättä muista lapsuuden seksuaalisen väkivallan kokemuksia. (Wiehe 1997, 60.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sisarusväkivallan ilmenemistä naisten kertomuksissa. Tarkastelussani hyödynnän aikaisempia tutkimuksia, joissa väkivallan muodot (henkinen, fyysinen, seksuaalinen) ovat tulleet esille. Pidän hyödyllisenä väkivallan muotojen ns. kolmikantaista tarkastelunäkökulmaa, sillä se auttaa jäsentämään väkivallan ilmenemisen monimuotoisuutta. Joskin tutkimuksissa on tuotu esille, ettei sisarusväkivallan määrittelyminen tiettyyn väkivallan muotoon ole aina mahdollista: sisarusväkivalta voi yhtä aikaa sisältää niin henkisen, fyysisen kuin seksuaalisen väkivallan ulottuvuuksia (Claussen & Crittenden 1991; Wiehe 1997, 34). Yhtä kaikki katson, että laadullisen tutkimuksen ja tyyppitarinoiden avulla voidaan tavoittaa kertomisen tapa, jolla useiden erilaisten väkivallan muotojen yhtäaikainen esiintyminen on mahdollista tuoda esille.

2.3 Sisarusväkivallan tunnistaminen nuorisotutkimuksellisenä kysymyksenä

Nuorisotutkimuksen tavoitteena on nostaa esille nuorten ja nuoruuden näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa (Hoikkala & Suuruspää 2005, 303; Gudmundsson 2013, 427). Ajattelen sisarusväkivallan olevan ilmiö, joka on tässä keskustelussa jäänyt

merkittävästi vähemmälle huomiolle. Se vaikuttaa olevan ilmiö, jota ei tunnusteta sosiaalisena ongelmana. Tämä voi johtua kahdesta seikasta. Ensinnäkin tunnustamista vaikeuttavat asenteet lasten ja nuorten väkivaltaa kohtaan ja toisekseen sisarusväkivaltaan liittyä perheväkivallan erityiskysymykset. Seuraavaksi avaan näitä tarkemmin.

Viime vuosina julkisessa keskustelussa on voimakkaasti kiinnitetty huomiota lasten ja nuorten tekemään väkivaltaan (Haapakangas & Kaakinen 2023; YLE 13.12.2023; YLE 24.9.2023). Kohonneen nuorisoriikollisuuden seurauksena julkisessa keskustelussa on ilmennyt huolestuneita reaktioita sekä nuoria leimaavia sävyjä. Kiinnostavaa on, että näissä keskusteluissa uhrit tuntuvat saavan vähemmän huomiota. Pohdintaa on käyty nuorten rikosoikeudellisen vastuun kiristämisestä, muttei juurikaan toimenpiteistä rikoksen uhriksi joutuneiden auttamiseksi. Niin ikään huomionarvoista on se, että nuori väkivallan tekijä voi olla itsekin kaltoinkohtelun tai väkivallan uhri (Haapasalo 2006, 124, 143).

Samoin vähemmän huomiota on kiinnitetty sisarusväkivaltaan ilmiönä. Aikuiset lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukijoina eivät ole nostaneet riittävästi aihetta kriittisen tarkastelun kohteeksi, vaikka lasten ja nuorten oikeus huolenpitoon ja turvalliseen kasvuympäristöön on turvattu lainsäädännössä ja asetuksissa (Lastensuojelulaki 417/2007; Lapsen oikeuksien yleissopimus 60/1991).

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta näyttäytyykin yleisempänä ja hyväksyttävämpänä väkivallan muotona aikuisiin kohdistuvaan väkivaltaan verrattuna (ks. Fagerlund ym. 2014). Tätä on selitetty sillä, että etenkin nuoret voidaan nähdä vastakohtana aikuisuudelle, minkä vuoksi heitä voidaan pitää epäluotettavana, keskeneräisenä tai jopa oikukkaana ikäryhmänä (Honkatukia 2017). Näin ollen lapsuuteen ja nuoruuteen yhdistettävien käsityksien seurauksena heidän kokemaansa väkivaltaa voidaan vähätellä tai pitää harmittomana.

Vaikka viimeisten vuosikymmenten aikana lasten väkivallan kokemukset ovat saaneet enemmän huomiota, sisaruussuhteissa tapahtuva väkivalta on edelleen vaikeasti tunnustettavissa. Tähän voi liittyä ilmiön normalisointi, eli sisarusväkivaltaa voidaan vähätellä ja pitää vaarattomana väkivallan muotona. Esimerkiksi Khanin ja Rogersin (2015, 451) tutkimuksessa pantiin merkille, että sisaruksen fyysistä hyökkäystä sisarustaan

kohtaan pidettiin vähemmän vakavana kuin tuntemattoman miehen hyökkäystä tai parisuhteessa tapahtuvaa samankaltaista hyökkäystä. Perkinsin (2014, 39–40) mukaan tutkimuksen puute on voinut vaikuttaa sisarusväkivallan normalisointiin. Lisäksi sisarusväkivalta vaikuttaa olevan yhä terminä sangen vieras, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2020 julkaisemassa Väkivaltakäsitteiden sanastossa sisarusväkivaltaa ei mainita lainkaan (Bildjuschki ym. 2020).

Sisarusväkivallan tunnistamisen haasteena voidaan pitää ilmiön moninaisuutta. Aikaisemmissa sisarusväkivallan tutkimuksissa ilmiön ymmärtämiseksi on hyödynnetty feminististä teoriaa, sosiaalisen oppimisen teoriaa, konfliktiteoriaa sekä perhesysteemistä teoriaa. Feministisen teorian näkökulmasta sisarusväkivallan taustalla ovat perheiden ja yhteiskunnan patriarkaaliset valtasuhteet (Hoffman & Edwards 2004, 187–188). Sen sijaan sosiaalisen oppimisen teorian mukaan sisarusväkivalta on seurausta vanhemmilta opituista käytösmalleista (Hoffman & Edwards 2004, 188–190; Wiehe, 1997; Straus ym. 1980; Caffaro 2014). Konfliktiteoria puolestaan katsoo, että sisarusväkivalta johtuu sisarusten välisten erilaisten intressien yhteentörmäyksestä (Hoffman & Edwards 2004, 188). Perhesysteeminen teoria sen sijaan olettaa vanhempien välisellä suhteella, vanhempien ja lasten välisellä suhteella sekä sisarussuhteella olevan keskinäistä riippuvuutta (Caspi 2012 26). Näyttää siltä, että sisarusväkivallan ilmiössä korostuu usein perheen vaikutus.

Sisarusväkivallan osalta perhe voidaan nähdä haasteena, sillä väkivalta jää tyypillisesti kodin yksityisyyden suojiin (Pitkänen 2014). Perhe ja koti mielletään tyypillisesti yksilöiden yksityisiksi alueiksi, joihin yhteiskunnan ei ajatella puuttuvan (vrt. Nyqvist 2011, 13). Allardtin (1985, 221–226) mukaan osa perheisiin liittyvistä normeista on yleisesti hyväksytyjä. Nämä normit vaikuttavat ymmärrykseemme sallitusta ja hyväksyttävästä perhekäyttäytymisestä sekä siihen, mitä pidämme huonona tai poikkeavana. Käsitteet hyväksytyistä perheissä elämisen tavoista vaikuttavat myös tapaamme puhua perhesuhteiden vallankäytöstä ja väkivallasta (Notko 2011, 48). Esimerkiksi Hardy ja kumppanit (2010) kiinnittävät huomiota siihen, miten koskemattomuutta loukkaavat teot voidaan arkikielessä moraalisesti arvottaa:

Kun aikuinen lyö toista aikuista, kutsutaan sitä pahoinpitelyksi tai perheväkivallaksi (ja se on laitonta). Kun aikuinen lyö lasta, kutsutaan sitä kaltoinkohteluksi (myös laitonta). Kun lapsi lyö lasta, kutsutaan sitä joskus

kiusaamiseksi. Mutta kun sisarus lyö toista sisarusta, kutsutaan sitä kilpailuksi, ja suurimman osan mielestä se on osa normaalia kasvua. (Hardy ym. 2010, 65.)

Edellä esitetty Hardyn ja kumppaneiden sitaatti haastaa tarkastelemaan väkivallan eri muotoja samanarvoisesti. Esimerkki osoittaa samankaltaisten tekojen voivan saada erilaisia tulkintoja riippuen siitä, kuka väkivaltaa harjoittaa ja kenen suuntaan se kohdistuu. Aikuisten välillä tapahtuva väkivalta tunnustetaan usein pahoinpitelynä, mutta sisarusväkivaltaa pidetään normaalina osana kasvua ja kehitystä. Sisarusväkivalta asettuukin erikoiseen valoon näissä ”yleisesti hyväksytyissä” sallitun perheikäyttyymisen tai hyvän ja huonon perheen malleissa. Yleisesti väkivaltaa pidetään tuomittavana, mutta käytännössä sisarusväkivalta helposti sivuutetaan, salataan tai unohdetaan. Sisarusväkivalta voi olla niin tavallista, ettei sitä edes pidetä väkivaltana (Caffaro & Conn-Caffaro 2005, 608). Näyttää siltä, että sisarusväkivaltaan ilmiönä kohdistuu yhteiskunnallista merkityskamppailua.

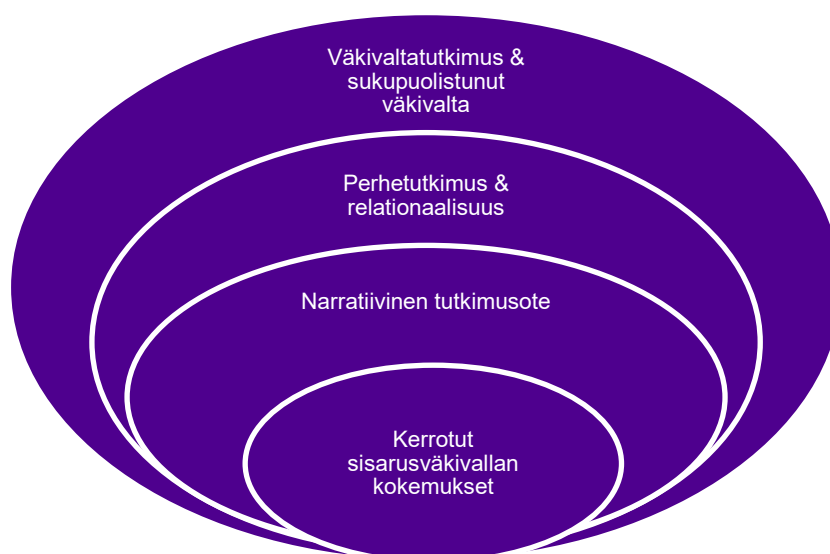
Ronkainen (2017, 19) toteaa, että asian tai ilmiön kuvaaminen väkivallaksi voi olla kamppailua sosiaalisen ongelman tai vääryyden tunnistamiseksi. Vaikka viimeisten parinkymmenen vuoden aikana väkivallan aluetta on laajennettu kattamaan erilaisia henkistä hyvinvointia ja itsemääräämisoikeutta loukkaavia tekoja, väkivallaksi nimeäminen sisältää edelleen erontekoja hyväksytyin ja ei-hyväksytyin välillä. Ronkaisen (2017) mukaan niin kauan kuin väkivaltaiset tilanteet eivät horjuta yhteiskunta- ja ihmisenäkemyksistämme tai niitä ylläpitävää sosiaalista järjestystä, arjen väkivalta saattaa jäädä huomaamatta ja piiloon, vaikka se olisi havaittavissa. Pösö (2009, 153) huomauttaa ilmiön muuttuvan ongelmaksi vasta, kun se koetaan haitalliseksi tai ei-toivotuksi sekä yhteisön että yhteiskunnan tasolla.

Ilmeisesti sisarusväkivaltaa ei koeta riittävästi yhteiskunnan tasolla haitallisena, vaikka tutkimusten mukaan sisarusväkivallan tiedetään olevan muun lähisuhdeväkivallan tavoin sekä emotionaalisesti että fyysisesti haitallista (Eriksen & Jensen 2006, 497; Meyers 2014, 668; Phillips ym. 2009). Pitkäsen (2014) mukaan sisarusväkivalta voi olla erityisen vahingollista sisarussuhteeseen liittyvän läheisyyden vuoksi. Lisäksi sisarusväkivalta voi olla pitkäaikaista jatkuen lapsuudesta aikuisuuteen saakka (Wiehe 1997, 63).

Tutkimuksessani pidän sisarusväkivallan ilmiön selvittämistä ja näkyväksi tekemistä tärkeänä osana nuorten kasvu- ja elinolojen parantamista (vrt. Nuorisolaki 1285/2016). Aikaisempien tutkimusten perusteella sisarusväkivalta näyttäytyy yleisenä väkivallan muotona, mutta yhteiskunnassa vähemmälle huomiolle jäävänä kysymyksenä. Onkin syytä epäillä, että useat sisarukset kohtaavat väkivaltaa ilman kenenkään puuttumista asiaan.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGINEN LÄHESTYMISTAPA

Tutkimuksissa on tarkasteltu perhesuhteissa ilmenevää vallankäyttöä ja väkivaltaa monipuolisesti erilaisten teoreettisten, käytännöllisten ja ideologisten lähestymistapojen kautta (Notko 2011, 22). Aikaisempia tutkimuksia ja haastattelemieni naisten sisarusväkivallan kertomuksia tarkastellessani huomasin, että tutkimaani aiheeseen liittyy useita näkökulmia. Sisarusväkivallan monimuotoisuutta ja kompleksisuutta hahmottaakseni pääydin tutkimukseni edetessä muodostamaan kuvion, jolla kuvata tutkimukseni teoreettisia ja metodologista lähestymistapaa. Ensinnäkin tämä auttoi minua rajaamaan tutkimuksellisia valintojani ja toisekseen se mahdollisti hallinnan tunteen vaikeasti lähestyttävän ilmiön tutkimisessa. Tutkimukseni lähestymistapaa hahmottaa siis seuraava kuvio:

Kuvio 3: Sisarusväkivallan tarkastelun tutkimukselliset lähtökohdat

Kuvion ulkokehällä ovat väkivaltatutkimus ja sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. Nämä muodostavat tutkimukseni ilmiöpohjaisen perustan. Sukupuolistuneella väkivallalla tarkoitan sukupuolen merkitysten rakentumisen dynaamista luonnetta väkivaltailmiössä (vrt. Niemi ym. 2017, 11). Kiinnostukseni tarkastella sisarusväkivaltaa sukupuolistuneena ilmiönä heräsi, kun ainoastaan naiset valikoituivat tämän tutkimuksen osallistujiksi. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, eli niin sanottu Istanbulin sopimus painottaa naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamisen ja puuttumisen tärkeyttä (CETS 2011). Riski ja Viuhko (2011,12) toteavat, että *”naisiin kohdistuva väkivalta on merkittävä ihmisoikeus- ja tasa-arvo-ongelma Suomessa”*. Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksessa 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista 47 % raportoi fyysisen ja/tai seksuaalisen väkivallan kokemuksista (FRA 2014, 27–28).

Ympyrän toisen kehän muodostavat perhetutkimus ja relationaalisuus. Ajattelen perheen olevan välttämätön viitekehys sisarusväkivallan ilmiön tarkastelussa. Tutkimuksessani tarkastelenkin sisaruutta suhteena, joka rakentuu ja merkityksellistyy muissa perhesuhteissa. Relationaalisuudelle eli suhteisuudelle annettujen merkitysten on todettu olevan perhesuhteissa olennaisia (Notko 2011, 81). Caspin (2012, 25) mukaan sisarusten välinen käyttäytyminen muuttuu ymmärrettävämmäksi tunnistamalla laajemmin perhesuhteiden dynamiikkaa. Lisäksi nykyään tunteille on annettu merkittävä rooli ihmisten välisissä suhteissa sekä niiden määrittelyssä (Notko 2011, 42).

Ympyrän kolmas kehä on tutkimukseni narratiivinen lähestymistapa. Narratiivinen tutkimus ei nojaa yhteen tieteelliseen näkemykseen tai tutkimustraditioon (Hänninen 2018, 189; Polkinghorne 1995, 5). Hänninen (2002, 16) näkee narratiivisen tutkimuksen avonaisena ”keskusteluverkkona”, josta ei ole muodostettavissa yhtenäistä tai selväpiirteistä teoreettis-metodologista rakennelmaa. Heikkinen (2018, 176) vahvistaa tätä todetessaan narratiivisen tutkimuksen olevan tutkimusmetodin lisäksi pikemminkin tutkimuksellinen lähestymistapa, taustafilosofia tai tutkimusote. Tämän vuoksi katson, että tutkimuksessani on tarpeen avata narratiivisuutta tutkimusotteena.

Tutkimuksellisten valintojeni keskiön muodostavat kerrotut sisarusväkivallan kokemukset. Kerrottuja sisarusväkivallan kokemuksia tarkastelen aikaisempien ympyrän kehien kautta.

Kerrotut kokemukset ovat rakentuneet haastatteluiden aikana minun ja tutkimukseen osallistuneiden keskusteluista. Seuraavaksi avaan tutkimukseni teoreettis-metodologista lähestymistapaa tarkemmin.

3.1 Väkivaltatutkimus ja sukupuolistunut väkivalta

Väkivallassa sukupuolistunutta on se, miten sitä toteutetaan ja tuomitaan (Ronkainen & Näre 2008, 14–15). Ronkaisen ja Näreen (2008, 13) mukaan sukupuoli on yksi olennainen ihmisiä määrittävä kategoria, joka on merkittävästi yhteydessä vallan jakautumiseen ja käyttöön. Sukupuoli ei ole kuitenkaan ainoa väkivallan dynamiikkaan liittyvä tekijä. Ikä, yhteiskuntaluokka, seksuaalinen suuntautuminen, rotu ja etnisyys ovat myös ihmisiä erottelevia ominaisuuksia, joiden on havaittu olevan yhteydessä vallan jakautumiseen (Niemi ym. 2017, 12).

Läheinen käsite sukupuolistuneelle väkivallalle on sukupuolittunut väkivalta, joka voidaan joskus ymmärtää sukupuolistuneen väkivallan synonyymina. Ronkaisen (2017, 29) mukaan sukupuolistuneisuus viittaa kuitenkin väkivallan dynamiikkaan ja prosessiin, kun taas sukupuolittunut-termi kuvaa enemmän lopputulemaa, esimerkiksi väkivallan tilastollista eroa naisten ja miesten kohdalla. Tilastoissa suurin osa väkivaltaa käyttäneistä on miehiä ja tyypillinen väkivallan kohtaamispaikka miehille on julkiset paikat, mutta naisille tavallisin väkivallan ympäristö on koti (Niemi ym. 2017, 11).

Suomessa sukupuolistuneen väkivallan tutkimusta ei ole tehty sisarusväkivallan näkökulmasta. Tutkimustiedolle on tarvetta, sillä Button ja Gealt (2010) huomauttavat, ettei sukupuolen ja sisarusväkivallan välistä yhteyttä täysin tunneta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu poikien käyttävän sisarusväkivaltaa tyttöjä enemmän, ja etenkin veljesten välillä sisarusväkivallan on todettu olevan siskoihin verrattuna yleisempää (Hoffman, Kiecolt & Edwards 2005; Tucker ym. 2013). Poikien korkeampi esiintyvyys sisarusväkivallan tekijöinä saattaa liittyä siihen, että miehet voivat nähdä väkivallan keinona vahvistaa maskuliinisuuttaan (Phillips ym. 2009).

Sen sijaan Suomessa vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksessa havaittiin, että poikiin verrattuna sisarusten aiheuttamaa henkistä ja lievää väkivaltaa kokevat enemmän

muunsukupuoliset ja tytöt. Kuudesluokkalaisista muunsukupuolisista 50 %, tytöistä 33 % ja pojista 21 % kertoi sisarusten tai sisaruspuolten haukkumisesta, nälvimisestä tai kiroilusta, kun taas muunsukupuolisista 20 %, tytöistä 13 % ja pojista 9 % kertoi läimäyttämistä. Kuudesluokkalaisten muunsukupuolisten erot verrattuna tyttöihin tasaantuivat yhdeksännelle luokalle mennessä. Yhdeksäluokkalaisista muunsukupuolisista 49 % raportoi haukkumisesta, nälvimisestä tai kiroilusta, kun taas tytöistä 46 % ja pojista 26 %. Läimäyttämisen osalta kyseiset osuudet olivat: muunsukupuoliset 17 %, tytöt 16 % ja pojat 11 %. Kuitenkin vakavan väkivallan osalta sukupuolten väliset erot olivat vähäisemmät. (Mielityinen ym. 2023, 50.)

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus on keskittynyt etenkin naisten, osin myös lasten, kohtaamaan väkivaltaan (Ronkainen & Näre 2008, 13). Tämä voi selittyä sillä, että tutkimus sukupuolen ja väkivallan yhteyksistä nousi ensimmäisen kerran esiin angloamerikkalaisessa feministisessä tutkimuksessa 1970-luvulla huomion kohdistuessa miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan (Keskinen 2010, 245). Notkon (2011, 74) mukaan feministinen tutkimus on ensisijaisesti tarkastellut sukupuolten välistä vallanjakoa ja naisten alisteista asemaa. Russon (2001, 60) mukaan tämä on johtanut siihen, että feministinen analyysi välttelee sekä väheksyy naisten keskinäistä väkivallan käyttöä. Ronkainen ja Näre (2008, 23–24) kuitenkin toteavat Suomessa sukupuolistuneen väkivallan laajamittaisemman tutkimuksen alkaneen varsin myöhään, jonka he arvelevat mahdollistaneen monipuolisemman ja monisyisemmän väkivaltatutkimuksen. Suomessa sukupuolistunutta väkivaltaa onkin tarkasteltu ja tulkittu esimerkiksi naisten tekemän väkivallan (Lattu 2016), miesten väkivaltatyön (Holma & Nyqvist 2017) ja nuorten väkivallan (Honkatukia 2017) näkökulmista.

Vaikka sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen juuret ovat feministisessä väkivallan tutkimusperinteessä, väkivallan sukupuolistunutta rakennetta ja dynamiikkaa ei käsitetä miehet vastaan naiset asetelmana. Ronkainen (2017, 29) korostaa, että sukupuolistuminen viittaa sukupuolen tekemiseen tavalla, jossa sukupuoli ei tarkoita kahtiajakoa. Tämä on tärkeää huomioida, sillä tyypillisesti sukupuoli luokittelee ihmiset miehiin/poikiin ja naisiin/tyttöihin. Keskustelut sukupuolen moninaisuudesta ovat kuitenkin nostaneet esille, ettei sukupuoli jakaudu binäärisesti ja kokemukset sukupuolesta voivat olla sensitiivisiä. Sukupuolen kategorioiden sisällöt muotoutuvat ja muuttuvat historiallisesti

ja kulttuurisesti (Ronkainen & Näre 2008, 13). Etenkin feministisessä tutkimuksessa sukupuoli on ymmärretty myös ei-biologisena sukupuolena (Ronkainen & Näre 2008, 21).

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus on kiinnittänyt huomiota siihen, että väkivallan tyypilliset kontekstit vaihtelevat tekijän ja kohteen sukupuolen mukaan (Ronkainen 2017, 20; Niemi ym. 2017, 11). Tutkimuksissa on havaittu, että miehet ovat fyysisen väkivallan tekijöinä naisia useammin. Miesten fyysisen väkivallan tilanteita luonnehtii moninaisuus sekä yleisempi taparikollisuus ja rikollisten alakulttuurien maskuliinisuus. Puolestaan naisten tekemä ja heihin kohdistettu väkivalta tapahtuu tavallisimmin lähipiirissä, osana intiimiä suhdetta tai perhe-elämää. Olennaisesti seksuaalinen väkivalta on alue, jolla miehet ja naiset poikkeavat eniten: naiset ja tytöt ovat seksuaalirikosten tavallisia uhreja, tekijöinä taas miehet ja pojat. (Ronkainen & Näre 2008, 22–23.)

Väkivallan tekijän tai kokijan sukupuoli näkyy myös siinä, määritelläänkö henkilön olevan vastuussa tekemästään tai kokemastaan väkivallasta (Ronkainen 2017, 29–30). Sisarusväkivaltaan liittyen Kiselica ja Morrill-Richards (2010, 157) ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että vanhempien ja ammattilaisten voi olla vaikeaa uskoa tyttöjen harjoittavan väkivaltaa. Heidän mukaansa tyttöjä voidaan pitää liian heikkoina aiheuttaakseen muille vahinkoa, jolloin tyttöjen väkivallan tekoja voidaan virheellisesti pitää haitattomina. Toisaalta poikien aggressiivisuutta voidaan vähätellä ja olettaa sen olevan poikien ominaispiirre (Caffaro 2014, 99). Naiset voidaan mieltää myös herkemmin passiivisiksi uhreiksi ja miehet tekijöiksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että naiset saisivat väkivallan kohteena enemmän ymmärrystä tai sympatiaa osakseen. Vaikuttaakin siltä, että väkivallan tekijä saa usein uhria enemmän huomiota. (Ronkainen 2017, 30.)

Nuorten väkivallan käsityksiä selvittävässä tutkimuksessa pantiin merkille, että tutkimukseen osallistuneet nuoret ajattelivat poikien ja miesten tekemän väkivallan olevan tavoitteellista ja rationaalisista ongelmanratkaisua, kun taas tyttöjen ja naisten väkivalta nähtiin tehottomana ja usein ulkopuolisia huvittavana käyttäytymisenä (Honkatukia 2004, 195). On myös havaittu, että miehille on naisia tyypillisempää pitää sisarusväkivaltaa hyväksyttävänä (Hardy ym. 2010; Khan & Rogers 2015). Hardyn ja kumppaneiden (2010, 69–70) tutkimuksen mukaan sisarusväkivallan hyväksyttävänä pitäminen oli yhteydessä miesten rooliin sisarusväkivallan uhrina ja naisilla puolestaan sisarusväkivallan tekijänä.

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa on painotettu vallankäytön ja väkivallan välistä yhteyttä (ks. Niemi ym. 2017). Tutkimuksissa valta voidaan ymmärtää monella tavalla. Ensinnäkin ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa käytetään valtaa, jolloin valta voi olla esimerkiksi sisarusten välistä hienovaraista suostuttelua. Äärimmillään se voi olla alistavaa määräysvaltaa, henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Perheissä valtaerojen on todettu johtuvan etenkin sukupuolesta ja iästä (Wiehe, 1997). Tästä on tehty myös johtopäätöksiä sisarusväkivaltaan: vanhemmat sisarukset ja veljet ovat yleensä fyysisesti voimakkaampia, joten he aiheuttavat vammoja todennäköisemmin kuin nuoremmat sisarukset ja siskot (Hoffman & Edwards 2004, 188) ja vanhemman sisaruksen kehittyneemmät älylliset taidot puolestaan mahdollistava sisaruksen helpomman pelottelun (Felson & Russo 1988).

Toisaalta valta voidaan myös nähdä yhteiskunnallisena rakenteena. Tällöin sitä pidetään sukupuolijärjestämänä, joka heijastuu ja jota uusinnetaan muu muassa poliittisessa päätöksenteossa tai oikeuskäytännössä. (Niemi ym. 2017, 13.) Tällöin voidaan tarkastella, miten yhteiskunta erilaisine rakenteineen ja toimintatapoineen merkityksellistää väkivaltaa sukupuoleen liittäen ja miten sukupuolena elämisessä heijastuu kulttuurisesti rakentuneet sukupuolistuneet käytännöt. Kyseinen valta-asetelmien dynamiikka näkyy esimerkiksi siinä, millainen ja keiden tekemä väkivalta tai kokema loukkaus katsotaan yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ja kenen kokemana se sivuutetaan. (Ronkainen & Näre 2008, 21–22.) Esimerkiksi Nyqvistin (2001, 14) mukaan väkivaltaa perheessä voidaan lähestyä aikuisten vuorovaikutus- ja kommunikaatio-ongelmana ja siten osana perheongelmaa tai väkivaltaongelmana, jossa voidaan tunnistaa tekijä ja hänen uhrinsa. Erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan voidaan ajatella olevan tuomittavaa tai vaihtoehtoisesti ymmärtää se perheen vuorovaikutusongelmana, johon ei liity rikosoikeudellisia toimenpiteitä. Se, miten asia kulloinkin määritellään, on valtakamppailun tulos. (Niemi ym. 2017, 13.)

Parin viimeisen vuosikymmen aikana keskustelu sukupuolen ympärillä on ollut vilkasta sekä jännitteistä. Etenkin väkivallan sukupuolistuneisuus vaikuttaa olevan kiistanalainen aihe (Ronkainen 2017, 20). Tästä huolimatta pidän tärkeänä, että väkivallan sukupuolistuneisuudesta uskalletaan käydä keskustelua ja aikaisemmalle sukupuolistuneen väkivallan tutkimukselle antaa painoarvoa. Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että tyypillisesti miesten ja naiset kokemat ja toteuttamat väkivallan

muodot ovat erilaisia (Niemi ym. 2017). Ronkainen (2008) katsoo, että sukupuolten väkivaltakokemusten erojen tarkastelu on välttämätöntä tehokkaan väkivaltatyön toteuttamiseksi. Keskinen (2005, 35) puolestaan nostaa esille, että sukupuolen häivyttämisen seurauksena voidaan kieltää sukupuolten kohtaamat erilaiset väkivallan kokemukset sekä estää väkivaltaan ja sen perimmäisiin syihin puuttuminen. Näin ollen pidän tärkeänä sukupuolikysymyksen huomioimista tutkimuksessani.

3.2 Perhetutkimus ja relationaalisuus

Vaikka suurimmalla osalla maailman lapsista on sisaruksia, sisarusten välistä vuorovaikutusta pidetään perhetutkimuksen unohdettuna tutkimuskohteena (Irish 1964, 279; Mauthner 2005, 623). Myös oma huomioni on, että perhetutkimuksessa perhettä on pitkälti tarkasteltu aikuisten suhteiden kautta. Vaikka tutkimuksissa perhekäsitykset ovat laajentuneet koskemaan esimerkiksi uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä sekä nais-/miesparien perheitä, sisarussuhteet ovat saaneet vähemmän huomiota. Väkivaltaisten sisarussuhteiden ymmärtämiseksi pidän tärkeänä tarkastella sitä, miten sisaruus määritellään tieteellisesti sekä millaisia havaintoja aikaisemmissa sisaruussuhteita käsittelevissä tutkimuksissa on tehty. Tutkimuksessani linkitän sisaruuden osaksi perhetutkimusta ja suhteiden toimintaa tarkastelevaa tutkimusta.

Notkon (2011, 51) mukaan perhetutkimus voidaan eritellä karkeasti kahteen suuntaukseen: perinteiseen ja kriittiseen. Perinteinen perhetutkimus on korostanut ajatusta ydinperheestä, joka koostuu heteroseksuaalisista vanhemmista ja heidän biologisista lapsistaan. Ajatus perinteisestä perhetutkimuksesta juontuu perhetutkimuksen varhaisiin vuosiin ja Parsonsien teoriaan universaalista ydinperheestä. Parsonsien teoria perustui ideaan muista sukulaisista erillään olevasta ”universaalista ydinperheestä” (*family*), joka koostui isästä, äidistä ja heidän biologisista lapsistaan. Tämä perhemalli nähtiin 1950-luvulla ihanteellisena ja toimivana yhteiskunnassa. (Parsons 1955; Jallinoja 2014.) Vaikka perheen käsite on ollut käytössä yhteiskuntatieteilijöiden keskuudessa laajasti, ajan kuluessa moni on kyseenalaistanut ajatuksen universaalista ydinperheestä (Jallinoja 2014). Reaktiona perinteiselle perhetutkimukselle kriittinen perhetutkimus on pyrkinyt tarkistamaan, purkamaan, sekoittamaan ja uudelleen järjestämään perheajattelua.

Keskusteluissa on muun muassa ehdotettu huomion kohdistamista yksilön valintoihin ja niiden vaikutuksiin perhesuhteiden rakentumisessa. (Forsberg 2003, 9.)

Ajattelen ydinperheajatuksen heijastuvan tapaamme ymmärtää sisaruus. Länsimaissa sisaruutta on tyypillisesti määritelty sukulaisuuteen ja biologiseen perhesuhteeseen tukeutuen (Cicirelli 1994, 8–9). Perinteisen lähestymistavan mukaan sisaruus on yhteiseen alkuperään perustuvaa täyssisaruutta (*full siblings*). Tällöin molemmilla sisaruksilla on yhteiset biologiset vanhemmat. Biologisen siteen perusteella heidät määritellään sisaruksiksi, vaikka he eivät olisi koskaan asuneet yhtä aikaa samassa taloudessa esimerkiksi suuren ikäeron vuoksi.

Ydinperheajatukselta on vähitellen siirrytty monimuotoisiin perhekäsityksiin, ja nykyään perheellä voidaan viitata esimerkiksi sukupuolisuhteisiin (rakkaus-, valta- ja seksuaalisuhteisiin), sukupolvisuhteisiin (hoivaan, huolenpitoon ja kasvatukseen), sukulaisuuteen (perintöön ja muihin läheisiin suhteisiin) sekä asumiseen ja kotitalouden järjestelyihin (Forsberg 2003, 11–12.) Monisävyinen perhekäsitys näkyy myös sisaruuden määrittelyssä. Esimerkiksi Elgar ja Head (1999, 21) korostavat perheen jatkuvuutta ja muutoksia sisaruutta määriteltäessä. He tarkastelevat sisaruutta biologisena siteenä sekä yhteisenä kasvuympäristönä. Tällöin sisaruksia ovat myös sisaruspuolet (*half siblings*), jotka jakavat yhden saman biologisen vanhemman sekä uussisarukset (*step siblings*), kuten adoptiosisarukset tai vanhemman uuden kumppanin lapset. Dunnin (1991, 97) mukaan edellä kuvattu lähestymistapa painottaa sisaruuden yhteiseen elämään velvoittavuutta.

Morganin (1996; 2011) mukaan etukäteen oletettua perhekäsitettä tärkeämpää on selvittää, mitä ihmiset itse perheellä tarkoittavat ja miten he toteuttavat perheenä elämistä ja perheenjäsenyyttä. Sisarussuhteen perustana voikin olla myös ainoastaan emotionaalisuus. Näin voi päätellä Cicirellin (1994, 7) tutkimuksesta, jossa hän huomasi sisaruuskäsityksen vaihtelevan kulttuurin mukaan. Sisaruudella tarkoitettiin esimerkiksi sukulaisuutta, naapuruutta tai samaan heimoon kuulumista (em. 8–9). Kyseiseen sisaruuteen Cicirelli viittaa fiktiivisenä sisaruutena (*fictive siblings*). Tämä lähestymistapa korostaa, että sisaruksiksi voidaan hyväksyä myös muun kuin syntyperän tai adoptoinnin perusteella muodostunut sisaruussuhde. Tosin Cicirellin termivalinta kuvitteellisesta

sisaruudesta herättää ajatuksen siitä, ettei hän pitänyt näitä sisaruuden muotoja todellisena vaihtoehtona esimerkiksi täysi- tai puolisisaruudelle.

Perhesuhteiden on todettu muuttuneen enenevässä määrin yksilön valintoihin ja tunteisiin perustuviksi, kun taas avioliittoinstituution on katsottu menettäneen merkitystään (Pirskanen & Eerola 2018). Nykyään tunteilla, kuten rakkaudella tai sen puutteella, onkin merkittävä rooli ihmisten välisissä suhteissa ja niiden määrittelyssä (Notko 2011, 42; Pirskanen & Eerola 2018). Vähemmän tietoa on kuitenkin siitä, miten tunteiden roolin muutos yhteiskunnassa näkyy sisarussuhteiden näkökulmasta. Aikaisemmissa sisarussuhteiden tutkimuksissa on korostettu sisarussuhteiden monimutkaisuutta (Bedford 1989; Caspi 2012; Irish 1964, Edwards, Hadfield & Mauthner 2005) ja sitä, että sisarusten keskinäisissä suhteissa on tyypillistä ambivalenssius, eli positiivisten ja negatiivisten tunteiden samanaikaisuus (Campione-Barr & Killoren 2019, 221). Sisarussuhteissa korostetaan tyypillisesti niiden tunnevoimaa, johon usein liittyy kiintymystä ja suojelua, mutta myös kilpailua ja konflikteja (Cicirelli 1995, 43–45; Notko & Sevón 2018).

Hadfieldin, Mauthnerin ja Edwardsin (2005, 63) mukaan juuri tunteiden kompleksisuus tekee sisarussuhteesta erityisen. Notko (2011, 129) huomauttaa, että väkivallan kokemusten tutkimiseen liittyy olennaisesti myös tunteiden tarkastelu. Tunteet ja valta liittyvät keskeisesti toisiinsa vallan vaikuttaessa suhteen laatuun (ks. Layder 2004). Vaikka perhesuhteiden ajatellaan tarjoavan hoivaa ja huolenpitoa, ne voivat yhtä lailla olla vahingollisimpia suhteita yksilön elämässä.

Yksilöllisyyden korostuessa on arveltu, että perhe korvautuisi toisenlaisilla sosiaalisilla rakennelmilla tai perheen merkitys vähenisi (ks. Notko 2011, 26). Forsberg (2003, 11) kuitenkin huomauttaa yksilöllisen valinnan etiikan olevan ristiriitaista, sillä ihmiset ovat riippuvaisia toisistaan, oli kyseessä sitten aikuinen tai lapsi. Tämä on mielenkiintoinen näkökulma, etenkin kun ajatellaan sisaruutta: sisarusten voidaan olettaa olevan merkittävästi riippuvaisia vanhempiansa valinnoista. Toisaalta herää kysymys, voiko sisaruuden määrittely perustua yksilön valintaan ja tulkintaan samalla tavalla kuin perheen määrittely. Edwards, Hadfield, Lucey ja Mauthner (2006, 22) toteavat, että sisaruuden määrittelyssä pitäisi antaa tilaa subjektiivisuudelle ja tulkinnallisuudelle. He ehdottavat, että sisaruutta tulkittaisiin sosiaalisena konstruktiona. Näin ollen kulttuuri, kieli, subjektiivisuus ja erilaiset kokemukset olisi asetettava biologian tai lain edelle sisaruutta määriteltäessä.

Sen sijaan Meyerin (1991) mukaan olisi hyvä siirtyä uuteen lähestymistapaan suhteiden käsitteellistämässä ja tarkastella tarkemmin suhteiden ambivalensseja ja muita dynaamisia piirteitä. Hillcoat-Nallétambyn ja Phillipsin (2011, 205) mukaan relaationaalisuus tarjoaa oivia näkökulmia suhteiden tarkasteluun. Ensinnäkin se kiinnittää huomiota yksilön sijaintiin monimutkaisissa sosiaalisissa verkostoissa ja toisekseen se tunnistaa yksilön sosiaalisista rakenteista ja tarjoaa selitystapoja vallan ymmärtämiseksi. Kolmanneksi se painottaa suhteiden dynaamisuutta ja muutospotentiaalia. (Em. 205.) Esimerkiksi lapsuudessa koettu lämmin ja toverillinen sisarusuhde voi aikuisuudessa muuttua viileäksi ja etäiseksi.

Crossleyn (2011, 39–40) mukaan relaatiopsykologia tutkii ja pyrkii ymmärtämään suhteiden toimintaa kiinnittämällä huomiota kahden henkilön välisiin suhteisiin sekä tarkastelemalla suhteita osana suhteiden suurta verkostoa. Crossley (2011, 28, 35) määrittelee sosiaalisen suhteen muuttuvaksi olotilaksi vuorovaikutuksen prosessissa, johon vaikuttaa suhteen aikaisempi luonne sekä odotukset suhteen tulevaisuudesta. Näin ollen suhteita ei voi purkaa, sillä suhteissa ei voi palata siihen pisteeseen, jossa toinen oli tuntematon. Suhteet voivat muuttua kuitenkin piileviksi, eli vuorovaikutus toisen henkilön kanssa voi päättyä. (Em. 35.) Täten sisarusuhdetta ei voi purkaa, mutta yhteys sisarukseen voi vähentyä tai päättyä kokonaan.

Relaatiolähestymistapa tarjoaa myös mielenkiintoisia näkökulmia ambivalenssin käsitteellistämiseen (ks. Notko 2011, 83; Hillcoat-Nallétambyn & Phillipsin 2011). Hillcoat-Nallétambyn ja Phillipsin (2011) mukaan ambivalenssin käsite on saanut vain vähän huomioita perhetutkimuksessa, sillä käsitteen näkemyksissä ovat painottuneet yksilölliset kokemukset erillään ihmisten sosiaalisista ja kulttuurisista konteksteista. Heidän (em. 204–205) näkemyksensä ambivalenssiuudesta perustuu siihen, että se tulisi ymmärtää johtuvan moninaisista suhteista, eikä sitä tulisi tarkastella ainoastaan staattisena käsitteenä. Myös Connidis ja McMullin (2002) yhdistävät ambivalenssin käsitteeseen yksilön sekä sosiaalisrakenteellisen tason. He ehdottavat ambivalenssin seuraavan tilanteesta, jossa erilaiset suhteet ja rakenteet luovat yksilölle odotuksia, jotka ovat ristiriidassa yksilön toimijuuden kanssa. Hillcoat-Nallétambyn ja Phillipsin (2011) mukaan relationaalisuuden näkökulmasta ambivalenssi voi syntyä monimutkaisten

suhdekokemusten myötä ja olevan olemassa toisistaan riippuvaisten sosiaalisten suhteiden verkostossa.

Notko (2011, 83) huomauttaa, ettei relationaalisuus- ja ambivalenssikeskustelussa ole seikkaperäisesti kiinnitetty huomiota väkivallan kokemuksiin. Tutkimuksessaan Notko (2011) hyödyntää relationaalisuutta tarkastellessaan, miksi vahingoittavissa suhteissa pysytään. Hän nostaa esille perheenjäseniin liittyvän tyypillisesti erilaisia pohdintoja velvollisuuksista ja vastuista. Myös sisarusuhteessa keskeistä on sisaruuteen liittyvät emotionaaliset velvoitteet: sukulaisuuteen liittyy usein odotuksia ja toiveita läheisestä suhteesta ja tätä myös tyypillisesti omalla käytöksellä tavoitellaan (vrt. Notko 2011, 99). Sisarusuhde kestääkin yleensä kauemmin kuin suhde vanhempiin, omiin lapsiin, ystäviin tai muihin sukulaisiin (Cicirelli 1995, 2). Nyqvist (2001) puolestaan toteaa, että perheväkivallan ymmärtämiseksi on olennaista tarkastella perheen sisäisiä relaatioasetelmia. Hän keskittyy miesten, isien ja poikien välisiin suhteisiin ja toteaa miehen ja naisen roolien ja odotukset määräytyvät sosialisatioprosessin kautta.

Tutkimuksessani tarkastelen sisaruutta osana perhesuhteita. Suhteella tarkoitan kerrottuja, tarinoiden avulla rakennettuja, kuvauksia sisaruuden kokemuksista. Olennaisessa roolissa on sisarusuhde ja väkivallan kokemukset siinä. Tarkastelen sisaruutta ja sisarusväkivaltaa relationaalisuuden näkökulmasta, jossa väkivallan luonne, perhe, sosiaalinen verkosto sekä yhteiskunta toimijoinen muodostavat ainutkertaisen kokonaisuuden yksilön elämässä. Tutkimuksellani haluan kiinnittää huomiota siihen, että perheessä sisarusten muodostamalla suhteilla on tärkeä merkitys. Tässä tutkimuksessa kaikkien haastateltavieni kuvatessa biologisia sisarusuhteitaan voi tutkimukseni ajatella liittyvän niiltä osin perinteiseen perhetutkimukseen. Toisaalta kriittisen perhetutkimuksen tavoin tutkimukseni tarkoituksena on ravistella perheajattelua, jossa lasten suhteita ei pidetä yhtä huomionarvoisena kuin vanhempien (vrt. Oranen 2012, 16). Perhesuhteilla voikin olla kauaskantoisia vaikutuksia yksilön elämäntulkun (Sevón & Notko 2008, 13).

3.3 Sisarusväkivallan narratiivinen lähestyminen

Väkivallan tarinat ovat olleet narratiivisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena häkellyttävän usein. Esimerkiksi väkivaltaa on lähestytty tapoina kertoa ja kuvata

tapahtunutta (ks. esim. Notko 2011; Boonzaier 2008; Hydén 2005; Wood 2001; Jackson 2001). Narratiivisen tutkimuksen suosiota tulkinnallisena välineenä on perusteltu sillä, että kertomusten avulla on mahdollista yhdistää toisiinsa nykyisyys, menneisyys ja tulevaisuus (Patriotta 2003). Lisäksi etuna on pidetty kerronnallisuuden kykyä pyrkiä ymmärtämään ihmisen toiminnan logiikkaa tutkittavien omasta näkökulmasta käsin (Saastamoinen 1999, 8).

Narratiivisen eli kerronnallisen tutkimuksen pääkäsitteet ovat kertomus, tarina ja narratiivi. Käsite narratiivisuus tulee latinan kielestä, jossa verbin *narrate* merkitys on kertominen ja substantiivin *narratio* kertomus. Vastaavat sanat englannin kielessä ovat verbi *narrate* ja substantiivi *narrative*.

Suomalaisessa narratiivitutkimuksessa käsitteen narratiivi lisäksi ja rinnalla on käytetty käsitteitä tarinallisuus ja kerronnallisuus (ks. Hänninen 2002; Heikkinen 2018; Hyvärinen 2017). Kielen ja tutkimusperinteen perusteella nämä voidaan määritellä eri tavoin. Tökkärin (2018, 77) mukaan yhteiskuntatieteissä kyseisiä käsitteitä on käytetty tarkoittamaan samaa asiaa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että vähitellen narratiivisen tutkimuksen synonyymiksi on vakiintunut kerronnallisuus, ja käsitteet tarina ja kertomus erotetaan toisistaan. Tarina viittaa kertomuksen etenemisen kulkuun, ja se voidaan esittää monilla toisistaan poikkeavilla tavoilla. Kun taas kertomuksella tarkoitetaan tarinaa esitetystä muodosta. (Heikkinen 2018, 171–172.) Lisäksi Kosken (2007, 1) mukaan kertomus käsitteenä voidaan kategorisoida neljällä erilaisella tavalla. Sillä voidaan tarkoittaa: 1) nimettyjä kertomuksia tai kertomuksia teoreettisena käsitteenä, 2) kertomusta tutkimuskohteena tai metodisena välineenä kertomalla tuotetun ilmiön tutkimisessa, 3) kertomus tietyn ilmaisukriteerien tai sisällön lähtökohdista käsin, 4) kertomus konkreettisenä kuvauksena tai abstraktina merkityksen antona tai metaforana, joka auttaa kuvaamaan tai käsittämään inhimillistä toimintaa.

Kuten aiemmin totesin, narratiivinen tutkimus on tutkimusmetodin lisäksi pikemminkin tutkimuksellinen lähestymistapa, taustafilosofia tai tutkimusote (ks. Heikkinen 2018, 176). Tätä seikkaa Heikkinen (2018) perustelee tarkastellessaan narratiivisuuden erilaisia jäsenystapoja. Hänen mukaansa narratiivisuus voidaan ymmärtää ainakin neljällä erilaisella tavalla.

Ensimmäinen tapa tarkastella narratiivisuutta korostaa tarinoiden toimivan tutkimuksen tiedon rakentajina ja välittäjinä. Tällöin kertomuksen muodostumiseen vaikuttavat kerronnan konventiot, eli mitä, miten ja kenelle kerrotaan (Hänninen 2018, 189–190). Narratiivisuuden näkökulmasta tieto rakentuu keskusteluiden kautta ihmisten välisissä neuvotteluissa, joissa jaetaan merkityksiä ja tulkintoja maailmasta. Tällöin tieto syntyy kielellisesti ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, minkä seurauksena tieto on yhdessä muodostettua ja yhteydessä muuhun maailmaan. (Burr 1995, 3–7.) Tämän kaltainen tarkastelutapa tietämisestä ja tiedon luonteesta yhdistetään usein konstruktionismiin ja postmodernistiseen filosofiaan. Konstruktionismin keskeisin ajatus on, että tieto on jatkuvasti rakentuvaa (Heikkinen 2000, 49–51), sekä se riippuu ajasta, paikasta ja tarkastelijasta (Heikkinen 2018, 177). Tällöin tarinoissa merkityksellistä ei ole se, kerrotaanko tarina ”oikein”, vaan huomio kiinnittyy kertomiseen kyseisessä hetkessä (vrt. Jokinen 2000, 131–132).

Tutkimusaineiston ymmärtäminen kerrontana on toinen tapa ymmärtää narratiivisuus. Narratiiviseksi aineistoksi sopivat niin haastattelut, tekstit kuin kuvat. Vaativimman tulkinnan mukaan narratiiviselta aineistolta odotetaan kertomuksellisia ominaisuuksia, kuten ainakin ajallisesti loogisen rakenteen noudattamista. Löyhemmän kasantotavan mukaan narratiiveiksi voidaan käsittää kaikki aineistot, jotka jollain tavoin perustuvat kerrontaan ja vaativat analysointivaiheessa tulkintaa. (Heikkinen 2018, 180.)

Kolmas tapa tarkastella narratiivisuutta viittaa aineiston analyysitapoihin (Heikkinen 2018, 181). Narratiivisessa tutkimustraditiossa voidaan erottaa kaksi kokonaan erilaista aineiston käsittelytapaa. Narratiivien analyysillä (*analysis of narratives*) tarkoitetaan kertomusten luokittelua erilaisiin luokkiin tapaustyyppien, metaforien tai kertomusten perusteella. Narratiivisessa analyysissä puolestaan (*narrative analysis*) kertomuksista muodostetaan uusi kertomus, jonka tarkoituksena korostaa aineiston kannalta keskeisiä teemoja. (Polkinghorne 1995, 6–5.) Tutkimukseni narratiivisen analyysin toteuttamiseen palaan tuonnempana.

Neljäs tapa hahmottaa narratiivisuus liittyy narratiivien käytännölliseen merkitykseen. Narratiivisuus voidaan nähdä ammatillisena työvälineenä, jolloin narratiiveja voidaan soveltaa käytännöllisenä metodina esimerkiksi psykoterapiassa, kasvatuksessa tai sosiaalityössä. Tällöin narratiivien tarkoitus voi esimerkiksi liittyä terapeutiseen

työskentelyyn, jossa itselle haitallisen minäkertomuksen tilalle pyritään luomaan uusi kertomus. Narratiivien hyödyntäminen ammatillisena työvälineenä poikkeaa ratkaisevasti tutkimuksen tekemisestä, mutta tutkimustiedon kannalta kertomisen terapeuttisesta ulottuvuudesta on hyvä olla tietoinen. (Heikkinen 2018, 183.) Verrattain moni tähän tutkimukseen osallistunut haastateltava toi esille hyötyneensä omien kokemustensa kertomisesta.

Edellä esitetyt Heikkisen (2018) narratiivisuuden jäsennykset sopivat myös tutkimukseni sisarusväkivallan narratiiviseen lähestymistapaan. Tässä tutkimuksessa käytän käsitteitä narratiivisuus ja kerronnallisuus toistensa synonyymeinä, ja viittaan niillä tutkimukseni tutkimusotteeseen. Kertomuksella tarkoitan tutkimukseni haastatteluita ja tarinalla kertomusten perustella analyysissäni muodostamia konstruktioita (vrt. Tökkäri 2012). Kertomus antaa vastauksen kysymykseen, miten tapahtumasta kerrotaan, kun taas tarina kysymykseen, mitä tapahtui. Ajattelen analyysin avulla kertomuksista olevan jäsennettävissä tarinallisia ainesosia, kuten juoni ja henkilöhahmot, sekä rakennettavissa näistä osista tarinoita. (vrt. Tökkäri 2012, 42.)

3.4 Kerrotut sisarusväkivallan kokemukset

Narratiivinen tutkimus kattaa monipuolisen kirjon eri tieteenaloja, mutta vain osa näistä suuntauksista keskittyy varsinaisesti kokemuksen tutkimiseen (Tökkäri 2018, 77). Ihmistutkimukseen liittyvät ilmiöt ovat tyypillisesti luonteeltaan monimuotoisia, joten kokemus on usein vain yksi ulottuvuus (em. 81). Tämänäyttöinen ilmiö on esimerkiksi väkivalta.

Narratiivisen kokemuksen tutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu kokemuksen rakentamiseen kertomusmuodossa ja siihen, miten kokemuksiin perustuvien kertomusten avulla voi rakentaa maailmaa (Tökkäri 2018). Tutkimuksen tekemisen niin kutsuttu narratiivinen käänne on tuonut mukanaan kasvaneen kiinnostuksen kertomuksiin sekä syvempää pohdintaa elämän ja kertomusten välisestä yhteydestä (Hyvärinen 2004). Narratiivisuutta on hyödynnetty tutkimuksissa, joissa kokemukset käsitetään enemmän ajassa muuntuvina kertomuksina kuin esimerkiksi yksittäisinä tunteina tai ajatuksina (Tökkäri 2018, 70). Kertomusten avulla voidaan esimerkiksi tarkastella henkilöiden

motiiveja sekä tapahtumien välille syntyneitä syy-seuraussuhteita (em. 69) tai sitä, miten yksilö luo merkityksiä ja muodostaa identiteettiään kertoessaan tarinaa (Savukoski 2008, 46).

Narratiivinen tutkimus voi tarkastella sekä yksilön sisäistä kokemusmaailmaa että sitä, miten yksilö hankkii kokemusmaailmansa rakennusaineita ympäristöstään, olipa kyse sitten läheisistä ihmisistä, yhteisöistä tai medioista. (Tökkäri 2018, 68–69, 78.) Squiren (2013) mukaan kertomukselliset kokemukset muodostuvat yksilöllisesti ja sosiaalisesti. Hänen mukaansa kertomusten avulla voidaan ilmaista kokemuksia, mutta lisäksi myös muokata niitä.

Väkivaltatutkimuksessa kokemuksia narratiivisen tutkimusotteen avulla on hyödyntänyt esimerkiksi Wood (2001) tarkastellessaan naisten kertomuksia kumppaninsa heihin kohdistamasta väkivallasta. Woodin (2001, 257) mukaan naisten kertomukset heijastivat ja ilmensivät kulttuurisesti tuotettuja, ylläpitämiä ja hyväksytyjä sukupuolta ja romantiikkaa koskevia kertomuksia.

Notko (2011) sen sijaan tarkasteli tutkimuksessaan suomalaisten naisten kokemuksia perhesuhteissa tapahuvasta väkivallasta. Tutkimuksessaan hän rakensi kolme tarinaa vahingollisista suhteista: tarinat paikallaan pysymisestä, tarinat suhteesta irtautumisesta ja tarinat suhteen uudelleen määrittelystä. Tutkimuksen johtopäätös oli, että emotionaalisen väkivallan määritelmässä ja käsitteellistämässä oli suurta vaihtelua eletyissä kokemuksissa, väkivalta esiintyi monenlaisissa perhesuhteissa ja vahingoitetuksi tulemisen kokemuksia luonnehti ristiriidat ja ambivalenssit.

Sovellettaessa narratiivista tutkimusotetta kokemusten tutkimukseen tyypillisesti odotetaan, että kertomukset ovat jollakin tavalla yhteydessä kokemukseen (Tökkäri 2018, 69). Narratiivinen tutkimus ei kuitenkaan automaattisesti vaadi, että tutkittavien tarinat tai kertomukset olisivat heidän todellisia kokemuksiaan. Kerronnassa voi olla mukana keksittyjä, miellyttämään, ohjaamaan tai hämärtämään pyrkiviä kertomuksia (Gabriel 2004, 62).

Omista kokemuksista kertomiseen liittyy se, miten yksilö selittää kokemuksiaan ja tunteitaan. Notko (2011, 129) huomauttaakin väkivallan kohteeksi joutuneiden tutkimisen

perustuvan pitkälti siihen, miten tutkittavat tulkitsevat omia kokemuksiaan ja kuvaavat omia tunteitaan sekä kertovat siitä, millaista oli olla väkivallan kohteena. Tällöin kyse on myös tunteiden kertomisesta ja siitä, miten tutkija uudelleen muotoilee niitä. (Em. 129.)

Tässä tutkimuksessa kertomisen avulla tavoitteenani on saada ymmärrystä sisarusväkivallasta ilmiönä sisarusväkivaltaa kokeneiden näkökulmasta. Mielenkiintoni kohdistuu kokemuksen rakentumiseen kertomusmuodossa, joka on syntynyt haastattelun seurauksena. Näin ollen tämän tutkimuksen analyysin kohteena ovat kerrotut kokemukset, jotka ovat rakentuneet minun ja haastateltavan yhteistyönä. Lisäksi tämän tutkimuksen lähtökohtana on oletus siitä, että haastattelemini kertomukset ovat tosia.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

Tätä tutkimusta varten perehdyin erilaisiin tapoihin kerätä tietoa sisarusväkivallasta ilmiönä. Lähtökohtanani on ollut tehdä valintoja, jotka ottavat tutkimusaiheeni sensitiivisyyden huomioon. Oma kiinnostukseni kohdistui laadullisiin menetelmiin tiedontuottajana, sillä ne usein mahdollistavat kokemusten ja ajatusten tarkastelun numeroita ja tilastoja syvällisemmin. Kuten laadulliselle tutkimukselle on ominaista, tutkimukseni sisarusväkivallan tarinat perustuvat haastattelemini naisten todelliseen elämään (vrt. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Naisia haastatteleamalla pyrin muodostamaan ymmärrettävän kuvan sisarusväkivallan ilmiöstä.

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tarkoitusta ja toteutusta. Esittelen tutkimuskysymykset ja tutkimusaineiston sekä kuvaan tutkimusaineiston keräämiseen liittyvää prosessia. Lisäksi avaan tutkimukseni narratiivisen analyysin toteutusta ja kerron, miten olen rakentanut tutkimukseni sisarusväkivallan tyyppitarinat. Päätän luvun tutkimukseni eettisyyden ja luotettavuuden tarkasteluun.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani rakennan ja tarkennan kuvaa perhesuhteissa tapahtuvasta sisarusväkivallasta. Tarkasteltavanani ovat naisten kertomukset kokemastaan väkivallasta. Tutkimuksellani haluan tehdä näkyväksi, kuinka perheen yksityiseen elämänpiiriin sijoittuva ilmiö saa kertomuksissa monia sisältöjä.

Tutkimukseni tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millaisia tyyppitarinoita naisten kertomuksista voi jäsentää?
- 2) Millaisena ilmiönä sisarusväkivalta hahmottuu naisten sisarussuhteiden tarinoissa?

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää sisarusväkivaltaa kokeneiden kertomuksia tutkimalla, millaisia tyyppitarinoita näiden naisten kertomuksista voi jäsentää. Olen kiinnostunut siitä, millaisena ilmiönä sisarusväkivalta hahmottuu naisten sisarussuhdetta kuvaavissa tarinoissa. Tarkasteluni keskiössä on sisarusväkivallan kertomukset, jotka ovat muotoutuneet minun ja tutkimukseen osallistuneiden vuorovaikutuksen tuloksena. Nämä kertomukset ovat syntyneet tietynä aikana ja tietyssä paikassa.

Tutkimukseni tekee näkyväksi arkaluontoista ja vaiettua ilmiötä. Pyrkimyksenäni on nostaa akateemiseen keskusteluun perhesuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa, sekä samanaikaisesti tehdä näkyväksi tutkimuksissa katveeseen jääneitä sisarusväkivallan kokemuksia. Tulkitsemieni tarinoiden avulla tavoitteenani on saavuttaa sisarusväkivallan monimuotoisuuden keskeisiä ydinkohtia sekä luoda näkökulmia sisarusväkivallan tunnistamiseen ja tulkitsemiseen.

4.2 Tutkimusaineisto ja sen keruu

Aloittaessani tätä tutkimusta elettiin covid-pandemian mainingeissa, jolloin otettiin käyttöön erilaisia rajoitustoimenpiteitä, kontakteja ihmisten kanssa tuli välttää ja monissa työpaikoissa ja oppilaitoksissa siirryttiin etätyöhön ja -opiskeluun. Tutkimuksen alkuvaiheessa pohdin kriittisesti useita näkökulmia: kannattaisiko sisarusväkivaltaa tutkia, onnistuisinko tavoittamaan sisarusväkivaltaa kokeneita ja millaisia taitoja vaadittaisiin tällaisen sensitiivisen aiheen tutkimiseen. Koin sisarusväkivaltaa käsittelevän

tutkimusaiheen tärkeäksi ja luotin siihen, että tutkimusaihe olisi sekä kiinnostava että kannattava.

Aloitin tutkimuksen kohderyhmään kuuluvien henkilöiden tavoittelemisen keväällä 2021. Jätin yhteydenottopyyntöjä väkivaltatyötä tekeviin järjestöihin sekä sosiaaliseen mediaan. Tutkimuspyynnössäni kutsuin haastatteluun täysi-ikäisiä henkilöitä, jotka olivat kokeneet sisarusen harjoittamaa väkivaltaa. Haastattelu on kansainvälisesti verrattuna yksi yleisimmistä tavoista kerätä narratiivista aineistoa (Hänninen 2018, 192–193), joten haastattelu tuntui luontevalta tavalta kartuttaa ymmärrystä sisarusväkivallasta. Myös taustatyö sisarusväkivallan aikaisemmista tutkimuksista toi esille laadullisen aineiston relevanttiuden.

Sain odottamaani enemmän yhteydenottoja tutkimukseen liittyen, mutta kaikki yhteydenotot eivät kuitenkaan johtaneet haastatteluihin. Osa yhteydenottajista halusi ilmaista tutkimusaiheen olevan tärkeä, mutta he eivät kyenneet tai halunneet jakaa kokemuksiaan tutkimuskäyttöön. Keskusteluissa ja haastatteluajakoja sovittaessa tuli esiin, että monet miettivät tarkkaan haastatteluun osallistumista oman elämäntilanteensa ja voimavarojensa perusteella. Toisaalta kesä haastatteluajakohtana tuotti osalle haastateltavista vaikeuksia lomasuunnitelmien tai esimerkiksi lasten kotona olemisen vuoksi. Etenkin haastatteluajankohtaa sovittaessa ilmeni, että haastateltavat pohtivat, millaisia tuntemuksia vaikeista kokemuksista kertominen voisi saada aikaan. Puntarointia tehtiin juuri oman henkisen jaksamisen suhteen.

Viimeiset tutkimushaastattelut sain koottua syksyn 2021 aikana. Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui 15 naista. Naisten valikoituminen väkivallan tarinoiden kertojiksi ei ollut tietoinen rajaukseni, vaan miesten tavoittamattomuuteen liittyvä seikka. Tutkimukseni tukeekin aikaisempaa havaintoa siitä, että naiset kertovat miehiä useammin uhriksi joutumisen kokemuksistaan (Button & Gealt 2010, 135).

Tutkimukseen osallistuneet asuivat eri puolilta Suomea. Vanhin osallistujista oli syntynyt vuonna 1961 ja nuorin vuonna 1993. Haastateltavien tärkeimpänä yhteisenä nimittäjänä olivat omakohtaiset kokemukset sisarusväkivallan kohteeksi joutumisesta. Tutkimukseen osallistuneiden naisten sisarusväkivallan tekijöinä oli sekä veljiä että siskoja. Perhetaustoiltaan haastateltavat olivat erilaisia: perheiden rakenne, sosioekonominen

asema, elinympäristö ja sosiaaliset suhteet poikkesivat toisistaan. Lähes kaikkien haastateltavien kohdalla sisarusväkivalta oli alkanut lapsuudessa ja jatkunut aikuisuuteen saakka.

Nyqvistin (2001, 12–13) mukaan väkivaltaa kohdanneiden voi olla vaikeaa tuoda väkivaltaa näkyväksi, jos väkivallan kokijoilla ei ole käytössään kieltä ja käsitteitä, joilla tehdä selkoa omista kokemuksistaan. Jokainen haastateltava oli jollakin tavalla käsitellyt kokemuksiaan virallisen tai epävirallisen tahon kanssa, mikä saattoi helpottaa tutkimukseen osallistumista ja omien kokemusten sanoittamista. Haastateltavista yksikään ei ollut kuitenkaan hakenut ammattiapua ensisijaisesti sisarusväkivallan vuoksi, vaan apua oli haettu esimerkiksi masennukseen tai parisuhdeväkivaltaan liittyviin ongelmiin.

Vaikka kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat tunnistaneeet kokeneensa sisarusväkivaltaa, sisarusväkivallan kokemukset eivät olleet haastateltavan koko elämää täyttävä kipeä muisto, vaan siitä pystyttiin kertomaan myös vieraalle ihmiselle. Osalle haastateltavista oli aina ollut selvää, että sisarussuhteessa oli ollut väkivaltaa. Toiset olivat vasta aikuisuudessa ymmärtäneet väkivallan vakavuuden ja laajuuden. Osa sai kokemuksilleen käsitteen vasta nähtyään ilmoitukseni, jonka kautta pyrin samaan tutkimukseeni mukaan haastateltavia, kuten esimerkiksi Hanna.

*Itse asiassa se tuli siinä kohdassa, kun mä luin sieltä sen sun viestin tai sen tekstin. Että niin ku siinä kohdassa mulla löyty se sana sisarusväkivalta.
(Hanna)*

Tutkimukseen osallistuvat naiset toivat esille kokevansa tutkimusaiheen tärkeäksi. Osallistumishalukkuuteen vaikutti heidän toiveensa siitä, että oman kertomuksen jakamisen avulla voisi olla auttamassa muita. Sen lisäksi haastateltavat pitivät tarpeellisena sitä, että ilmiötä tehtiin näkyväksi ja että saivat tulla kuulluiksi. Tutkimukseen osallistumiseensa liittyen Venla toi esille, että piti tärkeänä sitä, että tutkimuksen alkuvaiheessa korostettiin luottamuksellisuutta.

Musta oli kiva, kun sä olit laittanut siinä ilmoituksessa heti, että tää on luottamuksellinen. – – Niin mun mielestä se oli kiva, että sulla oli se siinä ja sitten, kun laitoin sulle viestiä, niin sä laitoit vielä uudelleen, että tää on sitten luottamuksellista. Niin pelkästään se ele siitä, että okei mulla on tää kirjallisesti tallenteenakin, että tää on luottamuksellista, ja näin tullaan toimimaan, niin

koen sen jotenkin semmoisena tärkeänä, että tulee sellainen turvallinen olo puhua tämmöisistä aiheista. (Venla)

Aineistonkeruussa pyrin joustavuuteen ja sensitiiviseen lähestymistapaan. Tavoitteenani oli tiedonkeruu, jossa haastateltava kokisi olonsa turvalliseksi ja kokisi myös voivansa vaikuttaa haastatteluun osallistumiseensa. Edellä mainitun perusteella tutkimuksen haastattelutavaksi valikoitui puhelinhaastattelu. Viinämäki (1999, 65) on esittänyt, ettei puhelinhaastattelu sovellu sensitiivisyyttä vaativien asioiden tutkimiseen. Laitinen (2004, 65) on asiasta eri mieltä. Hän on tutkimuksessaan nostanut esille puhelinhaastatteluiden etuna olevan ennen kaikkea sen turvallisuus. Ensinnäkin haastateltavalla on mahdollisuus lopettaa haastattelu haluamanaan hetkenä vain sulkemalla puhelin. Lisäksi haastateltavalla on mahdollisuus jäädä tunnistamatta, ja hän voi olla koko haastattelun ajan valitsemissaan paikassa. (Em. 65.) Myös tässä tutkimuksessa puhelinhaastattelut olivat toimiva tapa kerätä aineistoa. Puhelinhaastattelut tarjosivat mahdollisuuden välttää katsekontaktia kerronnan aikana, joka korosti kertomisen ja kuuntelun merkitystä. Haastatteluissa tuli myös esille haastateltavien mahdollisuus valita haluamansa paikka haastattelulle. Osa haastateltavista kertoi varanneensa itselleen rauhallisen ja mieluisan paikan haastattelua varten, ja toiset pitivät hyvänä mahdollisuutta liikusella kotona haastattelun aikana. Lemmikin omistavat haastateltavat puolestaan pystyivät ottamaan heille tärkeät lemmikit ”tukijaksi” haastattelutilanteeseen.

Puhelinhaastattelun valintaa puolsivat myös tutkittavien asuminen eri puolilla Suomea, tutkimusresurssien puute ja covid-pandemian rajoitukset. Lisäksi puhelinhaastattelut eivät edellyttäneet osallistujalta digitaatioita, joita Zoomin ja Teamsin kaltaiset verkkoneuvottelut olisivat vaatineet (ks. Kallio, Honkatukia & Valtonen 2022). Haastatteluista suurimman osan tein puhelimitse, mutta kaksi haastattelua toteutin verkkotapaamisena haastateltavien toiveesta. Näidenkin haastatteluiden kohdalla varsinainen haastattelu toteutettiin kameran ollessa pois päältä, jolloin toteutustapa oli verrattaessa puhelinhaastatteluun.

Narratiivisen tutkimusaineiston keräämistä varten on olemassa erilaisia haastattelutapoja. Hännisen (2018, 193) mukaan varmimmin kertomusmuotoisia aineistoja tuottaa tyyli, jossa haastateltavaa pyydetään ensin kertomaan vapaasti tarinansa tutkittavasta aiheesta ja tämän jälkeen haastattelijä esittää mahdollisia tarinasta nousevia lisäkysymyksiä ja tutkimusongelmasta peräisin nousevia kysymyksiä. Yhdenkysymyksen mallia painottava

haastattelutapa on peräisin Schützen elämäkerrallis-kerronnallisen haastattelun ideasta (ks. Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 194–198). McAdams (1993) on puolestaan kehittänyt elämäntarinahaastattelun, jossa haastateltavaa pyydetään kertomaan elämäntarinansa osioina, ja haastattelija esittää jokaisesta osiosta lisäkysymyksiä. Teemahaastattelu on myös mahdollinen narratiivisen tutkimuksen aineistonkeräämisen tapa (Hänninen 2018, 194).

Tutkimuksessani lähtökohtana oli antaa haastateltaville mahdollisuus kertoa elämästään ja sisarusväkivallasta haluamallaan tavalla. Haastattelutilanteet koostuivat kolmesta vaiheesta: virittäytymisestä, käsittelyvaiheesta ja yhteenvedosta. Virittäytymisvaiheessa haastattelujen aluksi kävin läpi tutkimuksen tarkoituksen, suostumusluvan tutkimukseen sekä aiheeseen virittäviä kysymyksiä. Haastattelun varsinainen käsittelyvaihe alkoi seuraavanlaisella johdattelulla: *”Saat vapaasti kertoa kokemuksistasi sisarusväkivallasta. Jos kertominen tuntuu sinusta vaikealta, voin johdatella keskustelun etenemistä apukysymyksillä. Tärkeintä on, että kerrot kokemuksistasi juuri sen verran kuin haluat. Tässä haastattelussa olen kiinnostunut elämäkulun tarinastasi ja sisarusväkivallan kokemuksista. Tarkoituksena on, että saat kertoa, miten sisarusväkivalta on elämässäsi ilmennyt ja miten se on vaikuttanut elämääsi.”*

Haastattelutilanteet vaihtelivat kysymys-vastaus-tyyppisestä etenemisestä haastateltavan itsenäisemmin tuottamaan kertomukseen. Haastattelussa tein tarkentavia kysymyksiä muun muassa sisaruudesta, vanhemmuudesta, elämästä lapsuuden perheessä, väkivallan kokemuksista sekä nykyisestä suhteesta sisarukseen. Haastattelukysymysten käyttämisen taustalla oli Hännisen (2018) esiin nostama ajatus siitä, että haastateltavien voi joskus olla haasteellista tuottaa kertomusta. Laitinen (2004, 82) on myös todennut, etteivät ihmiset automaattisesti kerro vaikeista kokemuksistaan. Tabuiksi koetuista tai häpeäntunteita aiheuttavista aiheista voi olla vaikeaa avautua. Teemahaastattelurungon avulla varauduinkin siihen, että tutkimustilanne voisi olla jännittävä ja joku saattaisi kertoa sisarusväkivallan kokemuksistaan ensimmäistä kertaa jollenkään. Tällöin kysymykset voisivat auttaa kertojaa kuljettamaan tarinaa eteenpäin. Lisäksi elämäkulkua hahmottelevan teemahaastattelurungon avulla halusin myös varmistaa, että haastateltavien kanssa käytäisiin läpi kutakuinkin samoja aiheita. Tämä haastattelurunko toimi tukena, sillä minulla ei (luonnollisesti) ollut mahdollisuutta etukäteen tietää sisarusväkivallan alkamishetkeä kunkin haastateltavan kohdalla.

Haasteluiden lopuksi olin varannut aikaa niin sanottuihin jäädyttelykysymyksiin, joissa käsiteltiin muun muassa avun ja tuen tarvetta, elämän voimavaroja sekä haastattelun aiheuttamia tuntemuksia. Haastattelut päättyivät yhteenvetoon, jossa kerroin haastattelun aikana tekemistäni huomioista sekä annoin tietoa siitä, miten tutkimus seuraavaksi etenisi. Jokaiselle haastateltavalle tarjosin mahdollisuuden saada tietoonsa, kun tutkimus olisi valmis.

Haastatteluaineisto oli kaiken kaikkiaan monimuotoinen ja runsas. Haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista kolmeen tuntiin. Haastatteluissa nauhoitettua materiaalia kertyi yhteensä 28 tuntia ja 59 minuuttia. Litteroitua materiaalia 1,5 cm:n rivivälillä oli 329 sivua. Tutkimuksen toteutuksessa jätin pois aineistosta tietoja, jotka olisivat mahdollistaneet haastateltavien tunnistamisen. Näitä olivat nimet, paikkakunnat, sairaudet ja työpaikat. Tällä tavalla pyrin turvaamaan osallistujien anonymiteetin. Haastateltavat nimesin uudelleen aineisto-otteisiin. Väkivallan tekijät nimesin ainoastaan veljeksi ja siskoksi. Muutin myös aineisto-otteiden kieltä yleiskielisemmäksi.

4.3 Narratiivisen analyysin toteutus

Aloitin tarinoiden analyysin tutustumalla litteroituun aineistoon. Luin sen läpi useaan kertaan. Tunnistin kertomuksista perheen sisäisiä ongelmia, vanhempi-sisarussuhteen pulmia sekä väkivallan ilmenemiseen liittyviä yhtäläisyyksiä. Tämän jälkeen tarkastelin aineistoa tarkemmin siitä näkökulmasta, millaisia kuvauksia sisarusväkivallasta ilmenee. Analyysin tukena käytin Atlas.ti-sovellusta, jonka avulla koodasin aineistosta väkivallan ilmenemistä kuvaavia sitaatteja. Tässä kohtaa koodasin aineistoa avoimesti ja kokeilevasti, kuten rikkaat ja yksityiskohtaiset kertomukset tyypillisesti edellyttävät. Käytössäni oli lopulta 53 erilaista koodia.

Heikkinen (2018) korostaa narratiivisen aineiston jatkotyöskentelyn edellyttävän aina tulkintaa. Sisarusväkivallan tarinoihin pureduin tarkemmin sisällön analyysin kautta teemoittelemalla aineistoa ja laatimalla jokaisesta haastattelusta janan paperille. Tähän janaan kirjasin haastateltavan kuvaaman kertomuksen käännteitä ja rakennetta: alkua, keskikohtaa ja loppua. Nämä janat auttoivat hahmottamaan naisten kertomia yhteneväisiä

piirteitä tapahtuneesta väkivallasta ja tarkastelemaan sitä, millaisia asioita sisarusväkivallasta nostettiin esille. Tulkitsin janoja siitä näkökulmasta, mikä kertouksessa muodostui olennaiseksi tekijäksi sisarusväkivallan osalta. Näitä janoja tarkastelemalla etsin tarinoiden yhtäläisyyksiä ja eroja sekä muodostin niistä ydinteemoja. Näitä olivat esimerkiksi: koti, väkivallan ilmeneminen, syyttäminen, vastuuttaminen, vaimentaminen, vanhempien suhtautuminen, lapsuusaika, nuoruus, aikuisuus, taustat, uhkailu, pelottelu ja terrorisoiminen. Ydinteemojen avulla palasin aineistooni ja tarkastelin uudestaan sisarusväkivallan kertomuksia. Tällä lukukerralla kiinnitin huomiota kertomuksissa esiintyviin avainsanoihin, jotka kuvasivat sisarusväkivallan ilmenemistä (ks. Eskola 1975, 113).

Janojen, ydinteemojen ja avainsanoja yhdistelemällä muodostin viisi sisarusväkivallan ilmenemistä kuvaavaa tyyppitarinaa. Laadullisessa tutkimuksessa tarinoiden tyyppittely tutkijan nimeämien kategorioiden mukaan on varsin yleinen analyysitapa (Notko 2011, 179). Tyyppittelin jokaisen haastateltavan kertoman kertomuksen johonkin rakentamistani tyyppitarinoista. Nimesin tarinat seuraavasti: *Nöyryyttämisen tarina*, *Syyllyttämisen tarina*, *Pakottamisen tarina*, *Uhkailun tarina* ja *Terrorisoimisen tarina*. Nämä tarinat kuvasivat sitä, miten väkivalta alkoi, miten se ilmeni ja millainen väkivallan tilanne oli haastatteluhetkellä.

Aineistoon tutustumisen ja sisarusväkivallan ilmenemisen tarinoiden muotoilun jälkeen palasin aikaisempiin sisarusväkivaltaa koskeviin tutkimuksiin. Katsoin olennaiseksi aikaisempien tutkimusten ja käsillä olevien tarinoiden vertailun keskenään. Haastattelujen avulla keräämäni kertomukset tarjosivat monia tutkimuksellisia näkökulmia. Aikaisempia tutkimuksia ja aineistoani vertailemalla päädyin korostamaan ja täsmentämään sisarusväkivallan ilmenemistä kuvaamista tarinoista seuraavia teemoja: sisarusväkivallan sukupuolistuneisuutta, väkivallan moninaisuutta, relationaalisuutta sekä sisarussuhteeseen liittyviä tunteita. Tähän vaikuttivat aikaisemmat tutkimukset, joissa käsiteltiin väkivaltaa kokeneiden naisten tapoja kuvata vahingoittavassa suhteessa elämistä. Lisäksi muodostaessani sisarusväkivallan tarinoita pyrin nostamaan aineistosta esille piirteitä, jotka tekevät sisarusväkivallan ilmenemisestä erityisen väkivallan muodon.

Sisarusväkivallan tarinoiden jäsentämiseksi muodostin taulukon (taulukko 1), johon kirjasin ylös tarinan nimen, aineistoesimerkin, haastateltavien iät, väkivallan tekijät sekä tarinassa ilmenevät keskeiset väkivallan muodot. Jo taulukosta käy ilmi, että haastateltavat naiset

kertoivat sisarusväkivallan ilmenneen varsin monella tavalla. Aineisto-ote haastattelusta -sarakeeseen kirjasin sitaattiesimerkkejä, jotka toimivat tarinoiden tyypittelyn johdattelijoina.

Taulukko 1: Sisarusväkivallan ilmeneminen tyypitarinoittain, N=15.

Tyypitarinat (N=15)	Aineisto-ote haastattelusta	Haastateltavat	Väkivallan tekijät	Keskeiset väkivallan muodot
Nöyryyttämisen tarina (n=3)	<i>"Se oli tosi nöyryyttävää. Mä muistan, että ne on ollu sellaisia tilanteita, että kurkussa on tullut sellainen kauhee kuristava kuumotus."</i>	Reetta 36 v. Piia 42 v. Lea 41 v.	isoveili 37 v. isosisko 56 v. isosisko 43 v.	alentaminen, julkinen nolaaminen, sanallinen satuttaminen
Syyllyttämisen tarina (n=4)	<i>"Mä kyllästyin totaalisesti siihen syyllyttämiseen."</i>	Minna 50 v. Heta 40 v. Tuula 50 v.	kaksoissisko 50 v. isosisko 43 v. pikkusisko 42 v.	kontrollointi, syyllyttämisen, sanallinen satuttaminen
Pakottamisen tarina (n=2)	<i>"Ja sitten se auto, että rukoillaan, että aja hiljempaa, mutta se pakottaa olemaan. Jus hänen hullun mielen liikkeen mukaan."</i>	Oona 34 v. Kati 47 v.	isoveili 41 v. isoveili 56 v.	fyysinen väkivalta, hengenvaarantaminen, kontrollointi, pakottaminen, sanallinen satuttaminen
Uhkailun tarina (n=4)	<i>"Mä muistan, että eka se uhkas tappaa itensä ja sen jälkeen se uhkas tapaa mut."</i>	Venla 32 v. Julia 36 v. Tilda 34 v. Tuuli 37 v.	pikkusisko 31 v. isoveili (ikä puuttuu) pikkusisko 32 v, pikkusisko 33 v.	fyysinen väkivalta, hengenvaarantaminen, uhkailu, sanallinen satuttaminen
Terrorisoinnin tarina (n=3)	<i>"Mä muistan, että vanhempana ja kouluiässä se on sellaista terrorisoivaa, se sen käytös."</i>	Emmi 28 v. Hanna 39 v. Liisa 60 v.	isoveili 30 v. isoveili 46 v. isoveili (ikä puuttuu)	alentaminen, fyysinen väkivalta tai seksuaalinen väkivalta, kontrollointi, vähättely

Haastateltavan päätyminen tiettyyn tyypitarinaan ei tarkoita sitä, että hänen kertomassaan olisi ilmennyt ainoastaan tämän tyypitarinan väkivallan piirteitä. Useissa haastatteluissa oli esillä aineksia myös muista tyypitarinoista. Tyypitarinat ovat koko aineistosta johdettuja eräänlaisia läpileikkauksia tai tiivistelmiä, joissa ovat esillä aineiston keskeiset elementit (Saaranen & Eskola 2003, 151). Toisaalta tunnistan, että tyypittelyä voi eräällä tapaa pitää keinotekoisena ja jäykkänä menetelmänä kuvata monimutkaista ilmiötä. Muodostamieni tarinoiden avulla tarkoitukseni on esittää kompleksista

sisarusväkivallan ilmenemistä kiteytetysti ja nostaa esille näkökohtia, jotka toistuivat useissa haastatteluissa.

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Koko tutkimusprosessin ajan olen pyrkinyt toiminnallani ja valinnoillani läpinäkyvään työskentelyyn, jotta tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta voi arvioida totuudenmukaisesti. Tutkimuksen eettisyys tulee ottaa huomioon tutkimuksen suunnittelun lisäksi menetelmien valinnassa, aineiston keräämisessä, tutkimuksen julkaisemisessa ja tutkittavan kohteen erityisyydessä (Pietarinen & Launis 2002, 46). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohjeessa todetaan, että hyvän tieteellisen käytännön: *”perusperiaatteita ovat eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto.”* (HTK 2023, 11). Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin tämän tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyneitä valintoja.

Tutkijan vastuu tieteellisestä toiminnasta alkaa jo tutkimusaiheen valinnasta ja ulottuu tutkimuksen toteutukseen ja sen vaikutuksiin (HTK 2023). Omalta osaltani tähän liittyy kahdenlaisten näkökulmien huolellinen puntarointi. Ensinnäkin sisarusväkivallasta laadullista tietoa ei juurikaan ole, minkä vuoksi koin tutkimusaiheen tärkeäksi. Koska sisarusväkivaltaa ilmiönä on tutkittu maassamme suhteellisen vähän, lähisuhdeväkivallan ymmärtäminen on jäänyt sen osalta vajavaiseksi. Näin ollen tutkimukseni puolusti eettisesti paikkaansa antaessaan äänen sisarusväkivaltaa kokeneille. Toisaalta väkivalta on sensitiivinen aihe, ja se on korostanut tarvetta tarkastella kriittisesti, onko eettisesti oikein tutkia osallistujille herkkiä ja kipeitä aiheita. Yksilöön kohdistuva tutkimus tulee toteuttaa ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen sekä siten, ettei tutkimukseen osallistuvalla aiheudu kohtuutonta haittaa (TENK 2019). Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esiin väkivaltaa kokeneiden tulkintoja ja näkökulmia, mutta samaan aikaan uudelleentraumatisoitumisen vaara on ollut tärkeä ottaa huomioon. Kamppailu tämänkaltaisen dilemman kanssa on tunnistettu aikaisemmissakin väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa (Honkatukia, Nyqvist & Pösö 2003; Notko 2011). Tietoisuus sensitiivisen tutkimusaiheen erityisyydestä sekä tarve reflektoida tutkimuksen tekemiseen liittyviä valintoja vaikuttaa korostuvan silloin, kun tarkasteltavana on inhimillinen kärsimys.

Kun suunnittelin tiedonkeruuta sensitiivisestä sisarusväkivallan aiheesta, minun tulikin huomioida edellä esiin nostetut näkökulmat. Käytännössä turvallisuuden periaate toteutui muun muassa siten, että kysyin, onko haastateltava jakanut aiemmin kokemuksiaan kenenkään kanssa ja onko hän mahdollisesti saanut ammattiapua. Haastatteluiden lopuksi selvitin myös, millaisia ajatuksia tutkimukseen osallistuminen herätti ja kerroin keskusteluapua tarjoavista auttavista tahoista sekä tarjosin mahdollisuutta ottaa näihin eri tahoihin yhteyttä, mikäli haastateltava kokisi avuntarvetta. Suurimalle osalle haastateltavista tutkimukseen osallistuminen oli kuitenkin terapeuttinen kokemus, kuten kerronnallisuus voi toisinaan olla (vrt. Hänninen 2018, 204).

Tutkimuksen toteutuksessa potentiaalisia turvallisuuden tunteen horjumisen riskejä haastatteluun osallistujille ehkäisin huolellisella tutkimusaiheeseen tutustumisella sekä haastateltavien suullisella ja kirjallisella informoimisella tutkimuksesta. Tämän tarkoituksena oli varmistaa, että minulla olisi riittävät tiedot aiheen tutkimiseen, ja että tutkimukseen osallistuva tietäisi myös, mihin hän on osallistumassa. Tutkimuksen ensivaiheessa lähetin tutkimukseen osallistuvalla suostumuslomakkeen tutkimukseen osallistumisesta sekä tiedot henkilötietojen käsittelystä. Näiden tarkoituksena oli antaa tutkimukseen osallistuvalla aikaa perehtyä tutkimuksen luonteeseen ja tutkimukseen osallistuvan oikeuksiin. Puhelinhaastattelun alussa kävin lomakkeet ja suostumuksen vielä uudelleen läpi korostaen samalla tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä myös oikeutta keskeyttää tai perua suostumus missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Haastattelututkimuksissa on kiinnitetty huomiota eettiseen ongelmaan, joka liittyy tutkimukseen osallistuvien informoimiseen. Vaikka haastateltavalle olisi kerrottu, millainen haastattelu on kyseessä, haastattelujen intensiivisyys voi yllättää heidät. Haastateltava voi tulla myös kertoneeksi asioita, joita hän ei ollut etukäteen ajatellut kertovansa. (Hänninen 2018, 204). Tämän vuoksi koin tärkeänä korostaa sitä, että haastateltavilla oli mahdollisuus keskeyttää haastattelu tai kieltäytyä tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa tutkimuksen tekoa (vrt. ed. kappale).

Laitinen (2004, 88) toteaa tutkimuksen olennaisen osan olevan käsitteellistämisen ja havaintojen talteen kirjoittamisen. Nämä valinnat lopulta jäsentävät ja tulkitsevat tutkimukseen osallistuvien yksilöiden todellisuutta. Toisinaan tutkimuksissa on korostettu sitä, ettei valituilla käsiteillä tule leimata tiettyjä ihmisiä tai ihmisryhmiä (esim. Pohjola 2003,

62–63). Ilmaisut ja määritelmät voivat vaikuttaa väkivallan tulkintoihin ja siihen suhtautumiseen. Tässä tutkimuksessa yksi käsitteisiin liittyvä valinta on ollut puhua sisarusväkivallan kokijasta. Muita vaihtoehtoja olivat sisarusväkivallan uhri ja sisarusväkivallasta selviytyjä. Molempiin termeihin liittyy tiettyjä mielikuvia ja käsityksiä, jotka voivat poiketa väkivallan kohteeksi joutuneen kokemuksesta. Laitisen (2004, 89) mukaan uhri-sanaan voi liittyä oletuksia passiivisuudesta, jolloin taustalle ja piiloon saattavat jäädä yksilön aktiiviset valinnat ja ponnistelut esimerkiksi traumaattisten kokemusten käsittelyssä. ”Selviytyjä” voi puolestaan liiaksi korostaa pärjäämisen eetosta, jolloin kipeiden kokemusten satuttavuus voidaan tahattomasti mitätöidä.

Hyvän tieteellisen käytännön (2023, 12) mukaan tutkimuksen luotettavuus on tieteellisen toiminnan hyvää laatua. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuus nivoutui erityisesti kysymykseen luottamuksesta tutkijan ja tutkimukseen osallistujan välillä. Narratiivinen tutkimus edellyttää tavanomaisesti yhteistyötä ja konsensusta tutkijalta ja tutkimukseen osallistujalta (Hatch & Wisniewski 1995, 117). Luottamus tutkijan ja tutkittavan välille ei rakennu automaattisesti, vaan se vaatii tutkijalta aitoa sitoutumista ja kiinnostusta tutkimusaihetta kohtaan (Laitinen 2004, 70). Etenkin haastatteluissa empaattisuus on tärkeä työväline (Granfeltin 1998; 2002). Se on aitoa kuuntelemista ja inhimillistä kohtaamista ilman tapausten kaunistelua tai kauhistelua. Tässä tutkimuksessa tärkeä osa luottamuksen rakentamista oli kertoa tutkimukseen osallistujille tarkasti tutkimuksen tekemisen prosessista. Etenkin salassapitovelvollisuus ja haastatteluiden anonymisointi ja pseudonymisointi olivat tärkeitä seikkoja. Osalle tärkeä ele oli se, että tutkimukseen osallistuja sai itselleen myös kirjallisena tutkimukseen liittyvät käytännöt.

Hyvän tieteellisen käytännön (2023, 12) mukaan rehellisyys liittyy tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen, arvioimiseen, avoimuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja puolueettomuuteen. Tässä tutkimuksessa tarinoiden tavoitteena on kertoa, miten sisarusväkivaltaa kohdanneet naiset kuvasivat sisarusväkivaltaa haastatteluhetkellä. Narratiivisessa tutkimisessa on usein pohdittu tarinan ja totuuden suhdetta (Notko 2011, 133). Oman tutkimukseni näkökulma on kiinnittynyt siihen, että tutkimukseeni osallistujiin on kohdistettu väkivaltaa ja heitä tulee kuunnella ja kertomusta uskoa (vrt. Notko 2011, 131).

Hyvän tieteellisen käytännön (2023, 12) mukaan arvostuksen osoittaminen kollegoita ja tieteellisten toiminnan osapuolia kohtaan on myös osa tutkimuksen eettisyyttä. Tässä tutkimuksessa tärkeitä voimavaroja olivat tutkimusseminaarit ja opiskelutovereideni ja läheisten kannustus. Rohkaisu ja tuki antoivat motivaatiota jatkaa tutkimusprosessia silloinkin, kun kirjoittaminen tuntui työläältä. Luonnollisesti tärkeimmät tämän tutkimuksen mahdollistajat olivat haastatteluun osallistuneet henkilöt. Tässä tutkimuksessa tavoitteena oli tuoda esille tutkimukseen osallistuneiden tarinat heidän kokemuksiaan kunnioittaen.

5 SISARUSSUHTEIDEN SISARUSVÄKIVALLAN TARINAT

Tässä tutkimukseni empiirisessä osiossa tarkastelen haastattelemieni naisten (N=15) sisarusväkivallan kertomuksia. Tulkitsin haastatteluaineistosta viisi erilaista tarinatyyppeä, jotka kuvasivat sisarusväkivallan ilmenemistä. Niitä olivat *nöyryyttämisen*, *syyllyttämisen*, *pakottamisen*, *uhkailun* ja *terrorisoinnin tarinat*. Tarinoiden keskiössä on yksilön elämänkerrallinen suhde sisarusväkivaltaan niin menneisyyden kuin nykyhetken näkökulmista. Tarkasteluni kohteena ei ole ainoastaan tarinatyyppeiden nimet, vaan myös tarinoiden kehittyminen ja muuttuminen juonen edetessä (vrt. Phoenix, 2013).

Tyyppitarinoiden tavoitteena on kuvata erilaisia polkuja, joilla sisarusväkivalta on sisarussuhteessa ilmennyt. Sisarusväkivallan tarinatyypit noudattavat juonellista rakennetta: alku-keskikohta-loppu. Aluksi kuvaan lapsuusaikaa, varhaisia väkivaltaa enteileviä hetkiä sekä ensimmäisiä sisarusväkivallan muistoja. Tämän jälkeen tuon tarkasteluun haastateltavien kertomat erilaiset satutetuksi ja loukatuksi tulemisen kokemukset lapsuudessa sekä nuoruudessa. Lopuksi kerron, miten sisarusväkivalta aikuisuudessa ilmeni ja millainen haastateltavien suhtautuminen sisarukseensa oli haastatteluhetkellä.

Aineisto-otteita valitessani olen pyrkinyt tietynlaiseen sensitiivisyyteen, mutta samalla tavoitteenani on ollut kuvata haastateltavien kokemuksia sisarusväkivallasta totuudenmukaisesti ja selkeästi. Jotkut tarinan sitaateista ovat puistattavia kuvatessaan karulla tavalla, miten julmia sisarukset voivat toisiaan kohtaan olla. Naisten kertomat kokemukset ovat kuitenkin todella tapahtuneet heille ja nämä ovat heidän aitoja

kokemuksiaan. Siten järkyttävien kertomusten ”pois siistiminen” ei olisi oikeudenmukaista heitä kohtaan. Toivon, että valitsemieni aineisto-otteiden ja sisarusväkivallan tarinoiden avulla ymmärrys sisarusväkivallasta ilmiönä lisääntyy.

5.1 Nöyryyttämisen tarina

Nöyryyttämisen tarinaksi nimesin kertomukset, joissa keskeinen satuttamisen muoto on nöyryytetyksi ja nolatuksi tuleminen. Elshoutin, Nelissenin ja van Beestin (2017, 1592) mukaan nöyryyttämisessä keskeistä on voimattomuuden ja huonommuuden tunteet, jotka ovat seurausta yleisön läsnäollessa tapahtuneesta alentamisesta. Nöyryyttämisen tarinassa yhtenä olennaisena tekijänä onkin se, että sisarusväkivalta ilmenee julkisena nolaamisena, mutta lisäksi väkivaltaa esiintyy myös erilaisina sanallisina ja / tai fyysisinä loukkauksina. Väkivallan tekijöinä ovat sekä isovelji että isosiskot. Nöyryyttämisen tarinan jakavat 36-vuotias Riitta, 42-vuotias Piia ja 41-vuotias Lea.

Nöyryyttämisen tarinassa sisarusväkivallalle ei nimetä selkeää alkamishetkeä. Tarina alkaa sisarusten välisestä kilpailullisuudesta, mustasukkaisuudesta ja sisarussuhteen pulmallisista ristiriidoista. Sisarusten väliset konfliktit voivat olla toistuvia ja usein ne edeltävät väkivaltaa (Caspi 2012, 4; Hoffman ym. 2005, 1120). Ensimmäiset naisten muistot liittyvät sisaruksen lievään aggressiiviseen käyttäytymiseen, joka tulee esille systemaattisena kilpailuna, mustasukkaisuutena ja vähättelynä. Yhteisenä nimittäjänä nöyryyttämisen tarinassa ovat naisten kuvaukset, joissa he pohtivat sisarusten välillä olleen vertailua jo lapsesta asti. Sisarusten väliset ”parempana olemisen” kysymykset liittyvät sukupuoleen ja ikään.

Minä ja isovelji ollaan sellaset, että kilpailua on ollut tosi paljon. Mitä ne aikaisemmat muistot on, niin todennäköisesti ne on ollut mun ja isoveljen keskusteluja. Mä oon todennäköisesti ollut viis vuotias ja isovelji kuus vuotias, voi olla, että ollaan oltu nuorempiakin, mutta että se isovelji on vanhempi, niin se on parempi kun minä, ja kun se on poika, niin se on parempi ku minä, kun pojat on parempia ku tytöt. (Riitta)

Varmaan siitä, mä kuvittelen, että se on siitä mun sukupuolesta alkanut. – – Mun sisko on aina sanonut, että mä oon väärää sukupuolta, että kaikki oli toivonu poikaa. Ja sit se on niin ku jotenkin mun vika, että mä oon väärää sukupuolta tai ainakin näin sen oon kokenut mun siskolta. (Piia)

Tutkimuksissa sisarusten välisten valtaerojen on selitetty johtuvan sukupuolesta ja iästä (Wiehe, 1997). Sekä Riitan että Piian kertomassa lapsuuden kokemuksessa heidän sukupuoleensa on liittynyt epäreiluja odotuksia sekä kohtuutonta vertailua. Vanhempaan sisarukseen nähden heidän roolinsa perheenjäsenenä vaikuttaa toissijaiselta. Riitta esittää isoveljensä omaksuneen ilmeisesti vanhemmilta ajatuksen, että vanhemmalla pojalla on etuoikeuksia verrattuna nuorempaan sisareensa. Samoin Piian toteamus siitä, että kaikki olivat toivoneet poikaa, kuvaa vanhempien ja suvun odotuksia. Lisäksi tästä on tullut siskon toistama mantra ja piikittelyn aihe. Nöyryyttämisen tarinassa sisarusten välinen valta-asetelma ei olekaan Riitan ja Piian näkökulmasta tasapuolinen. Myös Lean ensimmäiset sisaruuteen liittyvät kokemukset liittyvät tasapuolisuuden kysymyksiin ja siihen, etteivät vanhemmat ymmärrä sisarusten välistä valtakamppailua.

Ilmeisesti oli niin, että oon lapsena ollut valtavan kaunis ja semmonen söpö ja pieni kokoinen. Niin sisko oli ensimmäinen lapsi koko suvussa, niin häneen suhtauduttiin, että hän oli silloin kaiken keskipiste. Sitten tulen minä, joka on toinen lapsi, joka tulee jakamaan samaa pottia, joka tulee olemaan vielä söpö. Niin tuota mitään ei saanut enää tapahtua ilman häntä. (Lea)

Lea tuo esille hänen syntymänsä aiheuttaneen sen, että vanhemman sisaruksen on täytynyt jakaa aikaisemmin yksin saamansa huomio nyt myös Lean kanssa. Tämä on aiheuttanut ristiriitoja sisarusten välille. Caspin (2012, 2–5) mukaan sisarusten välinen kilpailu saa haitallisia piirteitä silloin, kun se muuttuu jatkuvaksi haluksi päihittää sisarus ja tuoda tämän puutteet esille. Nöyryyttämisen tarinassa mustasukkaisuus ja huoli tasapuolisuuden toteutumattomuudesta näyttääkin aiheuttavan vanhemman sisaruksen aggressiivista oireilua.

län karttuessa naiset kertovat, että sisarusten väliset ristiriidat ja kilpailu vanhempien huomiosta pahenevat. Sisaruksen keinot toisen vahingoittamiseen saavat myös useampia ilmenemisen muotoja. Naiset kertovat useista sanallisen satuttamisen kokemuksista ala- ja yläkouluiän aikana. Toistuva pilkkaaminen kohdistuu etenkin persoonallisuuden piirteisiin ja fyysisiin ominaisuuksiin, jotka ovat myös Wiehen (1997, 46) tutkimuksen mukaan tyypillisiä sisarukseen suunnattuja loukkauksen piirteitä. Reetta ja Lea kertovat myös fyysisen väkivallan kokemuksista, kuten puremisesta, hakkaamisesta, lyömisestä ja tönimisestä.

Kymmenenvuotiaana mulle tuli sellainen lonkkavika, jota alettiin tutkia ja sille ei sitten tehty mitään. Niin kun mä kävelin, niin se oli kans semmonen, mitä se veli käytti. Kiusas siitä. Esitti, kuinka mä kävelin. – – Ja löi mua tohon kasivarteen tai haukkuu mua läskiks. (Reetta)

Sisko se työnsi mut maahan. Se hakkas ja kukaan ei ollut kotona silloin. Se löi päätä lattiaan. Se repi hiuksista. Se potki selkään. Se raapi, veti hirveitä verinaarmuja käsivarsiin. Ja kaikki ihan vain sen takia että olin kuunnellut hänen kasettia. (Lea)

Niin sellasta niin ku hyväksikäyttöä ja sellaista ihan raakaa vittuilua siis sellaista, että aikuinen ihminen, jolla on tavallaan kyky, jolla on ne sanat, jolla voi painaa toinen ihan alas, sellaista nujertamista. Just tollasena naljailuna. Ja vähättelynä sellaisena oo hiljaa, että oo hiljaa, että sä oot tommonen niinku merkityksetön tässä perheessä. (Piia)

Piia korostaa hänen ja siskonsa välistä suurta ikäeroa ja tuo esille siskonsa käyttäneen väärin ikänsä tuomaa sanallista taituruutta. Ikä ei ole tae myötätuntoisesta vanhemmasta sisaruksesta tai nuoremasta sisaruksesta huolehtimisesta, vaan esimerkiksi parempia sanallisia taitoja voidaan käyttää lyömäaseena. Reetan ja Lean kokemukset osoittavat, että aihe pilkkaamiselle ja satuttamiselle haettiin mistä tahansa. Sisarukset tyypillisesti myös tunnistavat, mitkä asiat satuttavat toista sisarusta (Pitkänen 2014, 44). Lea kertoo, että väkivalta oli myös siskolle ajanvietettä.

Olin ensinnäkin siinä tilanteessa, että olin läsnä. Kukaan muu ei ollut yhtä sopiva räikkäyksen kohde. Ja sitten olin myös ajanviete, että hän ihan ajan vietteeks kiusas. Se on ollu tosi rankkaa ja raakaa peliä. (Lea)

Lukuisissa Reetan, Piian ja Lean sisarusväkivallan esimerkeissä toistuvat kokemukset, joissa vanhempi on ollut tietoinen sisarusten konflikteista. Vanhempi on läsnä väkivallan tekohetkellä tai tälle jälkikäteen kerrotaan tapahtuneesta. Toisinaan vanhempi on myös mukana toisen sisaruksen pilkanteossa. Nämä tilanteet koetaan traumaattisina ja usko aikuisen kykyyn tuoda turvaa murenee.

Niin sisko takastulomatalla se haukku. Se oli jo menomatalla ruvennut haukkumaan. Ne oli sellaiset kukkakuvioiset halvat tennarit, sellaiset kangaskengät, joissa on naru, että ne oli ihan ok. Ne oli vähän tätimäiset, mutta silti meni. Niin sisko hauku niitä kenkiä niin kovasti. – – Niin mä piilotin ne. Laitoin ne muovipussiin mahdollisimman pieneen tilaan ja piilotin ne metsään. – – Mulla ei ollu niitä turvallisia aikuisia. Kukaan ei sanonu, että hei Lea, että oot hyvä tuollaisena. (Lea)

Vanhemmat nauro ja lähti siihen mukaan. Että se oli sellainen yleinen vitsi, että mä oon vaan sellainen hölmö pieni, ärsyttävä puhelija ja esitän ärsyttäviä kysymyksiä. (Piia)

Veli kuvas läksyjien tekotilannetta salaa videokameralla. – – Niin se oli sellainen kans tosi traumaattinen kokemus sitten tähän nöyryytetyksi tulemiseen, että nyt sitä sitten näytetään, kun meille tulee vieraita, koska isä oli siinä mukana. (Reetta)

Lea kuvailee tilannetta, jossa he istuvat koko perheenä autossa matkalla huvipuistosta kotiin. Isosisko haukkuu Lean kenkiä eivätkä vanhemmat reagoi tähän mitenkään. Reagoimattomuudellaan vanhemmat hiljaisesti hyväksyvät sisikon käyttäytymisen. Samoin Reetan ja Piian vanhemmat hyväksyvät sisarusten käytöksen olemalla mukana pilkanteossa. Tämä koetaan erityisen nöyryyttävänä ja alentavana.

Nöyryyttäminen voi esiintyä myös sisarusta kohti suunnattuna nauramisena (Wiehen 1997, 41). Nöyryyttämisen tarinassa sisaruksen alentaminen kätkeytyykin huumorin ja naurun sekaan. Sen lisäksi että vanhemmat ovat nöyryyttämisessä mukana, myös sukulaispiiri sekä sisikon kaverit ovat hyväksymässä sisarusten harjoittaman dominoinnin.

Mutta niin, sitä henkistä väkivaltaa oli sit kans, että veli alko kiusaa mua siitä, ku mä itkin ja tein läksyjä niin sitten se matkii mua. Kuunteli oven takana ja sitten jälkeen päin matkii mua. Sitten kavereitten aikana se teki sitä kansa ja sen kaveritkin nauro mulle ja se oli tosi nöyryyttävää. Niin ku et mä muistan et ne on ollu sellasia tilanteita, että kurkussa on tullut sellainen kauhee kuristava kuumotus tunne. (Reetta)

Sellaiset tilanteet, joissa oli paljon porukkaa. Juhlat oli sellaisia tilanteita. Oli paljon yleisöä, ja ne nauro mun sisikon ja vanhempien jutuille, etenkin niille mun sisikon jutuille. Mä muistan sen tuntee, että mua painettiin alas ja musta laskettiin vitsiä siellä. (Piia)

Reetta kertoo kärsineensä oppimisvaikeuksista ja kotona läksyjien teko on ollut vaikeaa, mitä on vielä lisännyt veljen ivailu. Piia puolestaan kertoo hänen puheliaisuutensa ja sairastamisensa olleen sisikon jatkuva mollaamisen aihe. Reetta ja Piia kertovat sisaruksen esittäneen heistä jatkuvasti erilaisia väheksyviä ja mitätöiviä kommentteja, etenkin yleisön läsnä ollessa. Näistä tilanteista nolatuksi tuleminen on jäänyt vahvasti mieleen.

Myös Lea kertoo sisarusväkivaltaan liittyneen sisaruksen kaverit. Sisarusväkivalta ilmenee kaveripiiristä ulossulkemisena, sivuuttamisena sekä pahan puhumisena. Caspi (2012, 10) kutsuu kyseistä väkivaltaa suhteissa tapahtuvaksi vihamielisyydeksi. Lea muistelee,

kuinka hänen siirtyessään yläkouluun kahden ylemmän luokka-asteen oppilaat kiusasivat häntä. Myös sisko oli Leaa kahta luokkaa ylemmällä asteella ja muut oppilaat olivat ”siskon puolella”. Lea kertoo jännittäneensä ja kontrolloineensa käyttäytymistään koulussa, mistä on seurannut jatkuvia päänsärkyjä. Myös Reetta tuo esille säädelleensä omaa käytöstään niin, ettei joutuisi veljensä pilkan kohteeksi.

Sisko oli onnistunut myrkyttämään tosi monen mielen, elikkä minua syrjittiin. Oltiin niin ku minua ei ois olemassakaan, esimerkiksi ruokalajonossa tai välituntipihalla. Mun luokka-aste piti mua ihan normaalina, mutta kaks ylempää.. Siis se oli hyvin järjestelmällistä silleen, että pystyin – – edelleenkin merkkamaan sen, että kuka oli neutraali ja kuka oli mun puolella ja ketkä oli siskon armeijassa – – Se oli aika raakaa ja ihmettelin, että minkä takia migreeni on joka ikinen päivä syyslukukauden puoliväliin. (Lea)

Kun sitä nöyryyttämistä oli, niin sitä myöten musta tuli semmonen, että mä jos oli vieraita tai veljen kavereita, ja mä en halunnu, että mua nöyryytetään, niin mä pelkäsin. Mä koko ajan kontrolloin tosi paljon sitä, ettei veli esimerkiks ärsyynny musta, että musta tuli vähän semmonen näkymätön, hajuton, mauton, et mua ei niin ku ollu, et mä niin ku käännyn sisään päin ja niin ku vaan kontrolloin sitä itseäni, et mä en vaan millään tavalla ärsytä sitä. (Reetta)

Kun ulkopuoliset ihmiset eivät ole kieltäneet sisaruksen väkivaltaa toista kohtaan, tekojen aikaan saamista tunteista on oltu epävarmoja. Naiset kertovat, miten heidän kokemuksensa vanhempien taholta on tulkittu herkkyytenä ja liioitteluna (vrt. Notko 2011, 63). Toisaalta naiset kyseenalaistavat ja pohtivat omia tunteitaan ja mainitsevat reagoivansa tunteellisemmin kuin oma sisarus.

Eikä ne sitä ymmärtäis, Ne [vanhemmat] on niin omien ongelmiansa pauloissa, että ei ne ymmärtäis sitä. Ja ne nyt varmaan vaan ajattelis, että mä oon vaan herkkä. (Piia)

Sitä on sitten niin ku selitetty tai sitten on vaan sanottu älä mee sinne, älä ärsytä sitä, älä katso sinne päin, jos niin ku toinen on vaikka kiristänyt tai uhkaillu tai jotain, niin mun on pitäny hävitä paikalta, eikä kiusaajan. Mun vanhemmat ei oo ymmärtäny sitä mun herkkyyttä, että kyllä ne on pitäny mua aika vaikeena lapsena. (Reetta)

Oon ihmetelly, miks oon näin herkkä. – – että sisko ei oo oikeesti tuntenut. Sille ne on ollu ihan pikku juttuja, jotka on kaatanu mun maailman. Aiheuttanut hirveitä pelkotiloja, niin ei se oo sille ollu mikään. (Lea)

Haastateltavien kuvauksissa herkkyyys kuvataan ristiriitaisena asiana. Toisaalta se toimii ikään kuin selittävänä tekijänä omille kokemuksille, mutta toisaalta se kyseenalaistaa sisaruksen tekojen vakavuutta. Naiset eivät itse kuitenkaan missään vaiheessa pidä

sisaruksen tekoja hyväksyttävänä, mikä tuo esille ulkopuolisten sisarusväkivaltaan liittyvän vähättelyn.

Nöyryyttämisen tarinassa fyysinen väkivalta loppuu lapsuuden kotoa pois muuton myötä ja myös henkinen väkivalta vähenee. Kilpailullisuus ja sisaruksen itsensä parempaan valoon asettaminen jatkuvat kuitenkin edelleen pilkkaamisen muodossa. Haastateltavat kuvasivat kokemuksiaan seuraavasti.

Mä nostatan mun veljessä sitä kilpailua. Enkä mä kauheasti välitä olla [lapsuuden perheen] kanssa tekemisissä, koska mä aistin niistä niin herkästi sitten sitä kaikkee negatiivista, mitä mä niissä nostatan. (Reetta)

Sellainen, joka jatkuu edelleen, on se, että ku mä oon aina kipee. Niin se on mun siskolle, että viimeksi nyt kun nähtiin, niin se otti sen taas puheeksi, kun hän on saanut vanhemmilta ne hyvät geenit ja minä olen saanut vain ne huonot geenit, kun minun siskoni ei sairastu koskaan ja minä olen aina kipeänä. – – Ja sit toi mun paino. Se on jatkunut ihan aikuisuuteen asti. Mun äitin ja siskon yhteinen mun painosta nälviminen. (Piia)

Läheisissä suhteissa eläminen vaatii usein jatkuvaa säätelyä omien tarpeiden ja toisen tarpeiden välillä. Kyse on tasapainottelusta, joka sisältää sekä välittämistä että läheisyyttä. (Notko 2011, 216.) Nöyryyttämisen tarina päättyy kuvauksiin sisarussuhteen nykytilanteesta sekä pohdintoihin sisaruuden merkityksestä.

Mutta ei mulla nyt oo mikään sellainen, että mä vihaisin niitä, et kyllä mä oon päässy nyt sellaiseen myötätuntoon. Mikä on hyvä juttu molempia kohtaa. – – Mutta ei oo sillain lämpimät välit niitten kanssa. Ei se mua sillain haittaa. Et sitten mulla on muita tai sitten henkinen perhe on sitten, jotka ymmärtää mua ja mun sitä herkkyyttä, niin ne on enemmän sitten mulle se perhe. Toi on nyt vaan se biologinen perhe. (Reetta)

Vaihtelevat. Tuossa oli vuosia, ettei hän vastannut puheluihin, että hän valitsi, kenen puheluihin hän vastaa ja olin siinä ”ei vastata” -puolella. – – Tässä oli aika, jolloin en pystynyt katsomaan häntä kohti, kun ahisti se niin paljon, että se oli ihan hirveätä – – [Nykyään] pystyn kattomaan sitä silmiin, pystyn vähän kokeilemaan asioita, että meidän on tarkoitus tehdä jotain yhteisiä juttuja tässä tän kuluvan syksyn aikana, kun oon ollut koko vuoden sairaslomalla. Mut joo, oon aikaisemmin kuvaillut kaikille, että sisko oli se, joka piti mut kasassa, siinä kun aikuiset.. Ei ollut päihdetaustaa, mutta mielenterveysongelmia vanhemmillä oli. (Lea)

Jossain vaiheessa mä olin tosi katkera, miksei meidän perhe voi olla sellainen normaali. Tiedätkö, että ois niin ku normaalit vanhemmat ja normaalit

sisarusten väliset suhteet. Ja sitten kun mä tajusin, ettei ne tuu koskaan olemaan. Ja sitten kun rupesi olemaan näitä ongelmia äitin ja siskon kanssa, niin sitten mä vaan päätin, ettei mun oo pakko olla niitten kanssa tekemisissä – – Varmaan se, että se pyytäisi anteeksi ja sitten voitaisiin harkita sitä, että oltaisiin edes jollakin tavalla tekemisissä. Ja mä kuitenkin jollakin tavalla, hänen poika, johon mulla on 10 vuotta ikäeroa, niin hänen kanssa on jotenkin aina ollut huumorintaju ja ollut tavallaan aina hyvät välit hänen kanssaan, niin sitä mä oon yrittänyt ylläpitää koko ajan, koska se on mulle tärkeä ihminen ja mä toivon niille kaikille lapsille kaikkea hyvää. (Piia)

Notkon (2011, 99) mukaan verisukulaisuudelta oletetaan läheisyyttä ja tähän voidaan myös omalla käytöksellä pyrkiä. Reetta kertoo tapaavansa veljeään toisinaan ja olevansa myös tekemisissä vanhempiensa kanssa, mutta korostaa muiden läheissuhteiden tärkeyttä. Hän pohtii perheen merkitystä ja tuo esille korvaavat hyvät ihmissuhteet, jotka menevät biologisen sisarussuhteen edelle. Lea puolestaan suunnittelee tapaavansa siskoaan tulevaisuudessa. Hän kuvaa vaikeita tunteita, joita siskon kohtaamiseen liittyy. Väkivallasta huolimatta sisko on ollut tärkeä henkilö lapsuudenperheessä, jossa vanhempien mielenterveysongelmat ovat vaikuttaneet lapsuuteen. Myös Piia nostaa esille lapseudenperheen haasteet ja pohtii, miksei lapsuudenperhe voinut olla ”normaali”. Hän viittaa ideaaliin perhekäsitykseen, jossa perhesuhteisiin liittyy lämpöä ja välittämistä. Piia nostaa esille etenkin suhteensa äitiinsä, johon liittyy vaikeita tunteita alkoholismien vuoksi. Piia on halunnut rajoittaa yhteydenpitoa äitiinsä, josta on seurannut myös välien viileneminen siskon kanssa. Toisaalta Piia edelleen harkitsee haluavansa olla yhä yhteydessä jossain muodossa siskonsa kanssa. Piia tunnistaa välien katkaisemisella voivan olla seurausta yhteydenpitoon siskon lapsiin, jotka ovat hänelle tärkeitä. Nöyryyttämisen tarina päättyy kuvauksiin vaihtelevasta ja pinnallisesta sisarussuhteesta, mutta myös toive paremmista väleistä ilmaistaan.

5.2 Syyllistämisen tarina

Syyllisyys on tunne, joka saa huomaamaan väärät teot itseä tai toista kohtaan. Syyllistämisestä puolestaan on kyse silloin, kun toinen henkilö perusteettomasti syyttää muita tapahtuneesta. Esimerkiksi Wiehen (1997, 30, 68) tutkimukseen osallistuneet kertoivat sisaruksen tai vanhempien syyttäneen siitä, että heihin kohdistettu väkivalta oli itse aiheutettua. Syyllistämisen tarinaksi tyypittelin 50-vuotiaiden Minnan ja Tuulan sekä 40-vuotiaan Hetan kertomukset. Syyllistämisen tarinassa väkivallan tekijöitä ovat siskot.

Minnaan väkivaltaa kohdistaa kaksoissisko, Tuulaan pikkusisko ja Hetaan isosisko. Syyllistämisen tarinassa tavalla tai toisella Minna, Tuula ja Heta nimetään sisaruksen väkivaltaisen käyttäytymisen aiheuttajiksi ja syyllisiksi siitä, että ovat tulleet satutetuksi.

Syyllistämisen tarina alkaa kuvauksista, joissa Minnaan, Tuulaan sekä Hetaan kohdistuu sisaruksen huolehtimisvastuita. Huolehtijan rooli on muodostunut iän, mutta myös käyttäytymisen perusteella. McIntoshin ja Punchin (2009, 28) mukaan lapsilla on selkeä käsitys syntymäjärjestykseen liittyvistä rooleista ja valtahierarkioista, joista sisarukset kuitenkin käytännössä neuvottelevat. Syyllistämisen tarinassa kiinnostavalla tavalla sekä Minnaan että Hetaan on kohdistunut vanhemman sisaruksen odotuksia, vaikka käytännössä Minna ja tämän sisko ovat samanikäisiä ja Heta puolestaan on nuorempi. Lisäksi naiset kuvaavat ristiriitaisia tuntemuksia siitä, että heidän on odotettu huolehtivan sisaruksesta, vaikka he ovat olleet itsekin vielä lapsia. Odotuksia ovat luoneet vanhemmat, jotka ovat olleet töissä tai muuten kykenemättömiä huomioimaan sisaruskia heidän kaipaamallaan tavalla.

Äiti ja isä teki töitä, niin minä olin lapsenhoitajana ja vein sitä pitkin poikin. Pidin sen puolia siihen asti, kun se oli itte teini-ikänen ynnä muuta. (Tuula)

Että mun piti aina niinkö seisoa meidän molempien puolesta ja sanoa ja tehdä ja suojella. (Minna)

Siskolla on aina ollut sellainen lentävä lause, että mä oon iso-pikkusisko ja se on pikku-isosisko, että meillä on tavallaan ne roolit toisin päin. Että mä olen se järkevä isosisko ja sisko on se huithapeli pikkusisko — — Mua ei oo niinku kohdeltu ikäiseni tavalla. — — Että käytännössä varmaan jossain vaiheessa olin siskolle äiti enemmän kuin meidän äiti on koskaan ollut. (Heta)

Tuula ja Minna kertovat siskosta huolehtimiseen olleen auttamista kavereiden saamisessa sekä siskon puolien pitämistä lasten välisissä ristiriidoissa. Heta ja Minna kuvaavat huolehtimiseen liittyneen samankaltaisia velvollisuuksia, joita vanhempana olemiseen liittyy. Naiset kokevat kantaneensa vastuuta, mikä ei heidän velvollisuudekseen olisi kuulunut. Kaikkien näiden naisten lapsuuden perheeseen liittyy kaottisuutta sekä vanhempien väkivaltaa. Perhe-elämää kuormittavat tekijät voivat edeltää sisarusväkivaltaa (Pitkänen 2014). Tuula kertoo isän alkoholismista, Heta äidin mielenterveydenongelmista ja Minna isäpuolen väkivallasta.

Syyllistämisen tarinassa ristiriitaisia tuntemuksia aiheuttavat tilanteet, jossa naisten hyvät elkeet on tyrmätty väkivallalla. Minna ja Tuula nostavat esille, että huolehtimisvastuu on johtanut toisinaan sisarusten välisiin konfliktitilanteisiin, jotka olisi vanhempien kuulunut ratkaista. He myös mainitsevat heihin kohdistuvista odotuksista sisaruksen väkivaltaisen käyttäytyminen ymmärtämiseksi. Tuula kritisoikin ajatusta siitä, että pilkkaaminen tai tavaroiden heittäminen tulisi hyväksyä pelkän iän perustella.

Sisko ärsyttää niin paljon, että minä saan siitä kohtauksen ja syyt, kun noin huonosti tuota siskoa kohtelen. Se on sillä tavalla, että siskolla on niin vaikeaa, niin sisko saa tehdä, siskolla on niin vaikeaa. Sisko on uhannu polttaa äitin ja isän talon raivoissaan, mutta silti sisko on se paras. (Minna)

Kai ne on ollu ristiriitaiset. Mä olen ollut tosi kiltti siskolle ja sit sisko taas oli, ett.. Siihenhän mulle on paljon vedottu, vielä nykypäivänäkin, että kun sisko oli paljon minua nuorempi ja niin lapsi, ettei se ymmärrä, mitä se teki, mut kyllähän jokainen ymmärtää, mikä on pilkkaa ja tavaroitten heittelemistä. Et siihen on nyt vedottu aikuisenakin edelleen, kun se on ollu niin nuori. (Tuula)

Minna ja Tuula kertovat kokeneensa sisaruksen suosimista, kun sisko on saanut käyttäytyä väkivaltaisella tavalla. Hoffmanin ja Edwardsin (2004, 193) mukaan sisaruksen suosiminen voi edeltää sisarusväkivaltaa. Caspin (2012, 121) mukaan lasten valitukset suosimisesta ovat niin tyypillisiä, että vanhemmat voivat pitää niitä merkityksettöminä. Sekä Minna, Tuula että Heta kuvaavat, miten sisaruksen suosiminen on tarkoittanut sitä, että heidät on leimattu syylliseksi sisarusten välisissä konflikteissa. Tämän jälkeen he ovat vielä joutuneet vanhempien rankaisun kohteeksi. Myös Brodyn ja kumppaneiden (1998, 269) mukaan vanhemmat voivat valita yhden tai useamman lapsista eriarvoisen negatiivisen kohtelun kohteeksi, mikä voi edistää sisarusten välisiä konflikteja. Leimaamalla haastatellut naiset syntipukeiksi, on heitä syyllistetty väkivallan aiheuttajiksi. Caspin (2012, 125) mukaan vanhempien leimatessa sisarus syntipukiksi, antaa se toiselle sisaruksille viestin, että kyseistä henkilöä on lupa kohdella huonosti ja syyttää vääristä teoista perusteettomasti.

Se alkoi, että isä ja sisko aina kiusas – – Sitten jossain vaiheessa sisko oli aika ilkeä luonteeltaan, kun se isän kanssa pilkkas, niin se alkoi käyttää sitä hyväkseen. Se teki jotain tuhmaa, niin mä sain sitten nokkosista. (Tuula)

Puolustautuminen johti rankaisuun tai jonkinlaiseen, että pitäis oppia olemaan puolustautumatta, koska se vaan sattuu omaan nilkkaan. (Minna)

Mä olen ollut tosi pieni, kun mä olen saanut ensimmäisen kerran selkään, että mä en ole edes ymmärtänyt, mitä on tapahtunu, saatikka, mitä pahaa mä olen

tehnyt. Että meitä aina rankaistiin kumpaakin. Sitten just se, että todella usein se on luultavasti ollut se, että syy riitelyyn on todellisuudessa ollut sisarusväkivaltaa, ja äiti ei oo vaan niinku, sitä ei ole kiinnostanut, mistä me riidellään, ja sitten on siitä päälle saanut vielä äidiltä selkään. (Heta)

Kuvauksissa naiset tuovat esille vanhempien toimintatavan saaneen aikaan sen, että siskot ovat oppineet toimimaan niin, että rankaisun saavat molemmat lapset. Minna korostaakin oppineensa, että ristiriidat siskon kanssa on ollut parempi pitää itsellään. Lapsuudesta naisille on jäänyt turvattomuuden kokemuksia, sillä vanhempi on kurittanut heitä fyysisesti. Etenkin Heta kertoo äitinsä ratkaisseen sisarusten riitelyt niin, että molemmat ovat saaneet selkäänsä.

Syyllistämisen tarina etenee siskon aggressiivisen käyttäytymisen puuttumattomuudesta kohti siskojen vakavampia yhteenottoja. Pilkkaaminen ja nimittely muuttuvat vähitellen kontrollointiyrityksiksi ja uhkailuksi. Väkivaltaan liittyy myös fyysisiä yhteenottoja, kuten hiuksista repimistä, lyömistä, tavaroilla satuttamista ja niillä heittämistä.

Se löi mua pienenä haarukalla silmien väliin. Aika hurjaa. Ois osunut varmaan silmien väliin, jos ois sillein sopivasti osunu. Silmien välissä oli neljä pistettä. Ja siis sen takia, että mä en toimi hänen ajatusten mukaan. – – Mut sillain teininä ihan tukasta kiinni ja sitä sitten oppi välttämään tilanteita. Mä lakkasin puhumasta ja uskoutumasta sille, koska se käänsi ne aina mua vastaan. (Minna)

Mä muistan ainakin sen, että äiti teki hautakiviä ja mä olin siellä hallissa mun siskon kaa ja sit yhtäkkiä sisko ryntää mun luokse ja repäsee nenästä tästä keskeltä auki. Ja multa alkoi tulla ihan hirveästi verta ja se nauro sen jälkeen perään. Ja mua edelleen vaivaa se nenä, että sieltä meni joku. Mutta eihän mua mihinkään viety. Enkä mä oo tänä päivänäkään saanut selville, tetä minkä takia se teki ees silleen. Sen muistan, kun se niin räkätti perään ja se oli niin hauskaa, kun se satutti. (Tuula)

Se on sellaista tönimistä, ja että kyllä siinä on ollut fyysistäkin, mutta enimmäkseen se on ollut sitä henkistä puolta. (Heta)

Minna kertoo siskonsa lyöneen haarukalla silmien väliin, sillä hän ei ole toiminut tämän ajatusten mukaan. Syyllistämisen tarinassa toistuukin usein sisaruksen väkivalta keinona saada oma tahtonsa läpi. Ratkaisua väkivallan vähentämiseksi Minna etsii välttelemällä siskoaan ja vähentämällä uskoutumista tälle. Tuula puolestaan kertoo tilanteesta, jossa sisko on repäissyt nenästä niin, että siitä on tullut verta. Syy sisaruksen hyökkäykseen ei selviä jälkikäteen, ja siskon toiminta kertoo äkkiiarvaamattomasta käyttäytymisestä. Siskon teon tahallisuudesta kieli se, miten hän on jälkikäteen nauranut omalle käyttäytymiselleen.

Heta kertoo, että sisarusuhteessa on ollut myös tönimistä, mutta henkinen väkivalta on näytellyt keskeisempää roolia heidän välillään. Naiset kertovat, että heiltä vaaditaan jatkuvaa joustamista ja loputonta ymmärtämistä siskon käyttäytymiselle. Kun he eivät toimi siskon ajatusten mukaan, tämän käytös muuttuu aggressiiviseksi.

Se on ollu sanallista, että sisko, missä tahansa tilanteesta, jos on saanu mua manipuloitua, vähäteltyä ja haukuttua niin on kyllä käyttäny kaikki tilanteet hyödykseen. (Heta)

Se osas tulla siihen ja saada puhumaan ja sitten se yhtäkkiä kääns vaan päälleen. Se alko haukkumaan. Jos kysyit mielipidettä, niin sitten samalla neuvo. Pitää noudattaa. – – Apu ei kelpaa, jos se ei tehdä ihan oikein. Ja sitten huudetaan, kun sä et auta. Mutta kun sä autat, ja sä teet sen väärin, niin mitä siinä voi niin ku tehdä – – Sillon ku sen tahto ei toteutunut. Se ei saanu periks tai mä en totellu tai tehny niin ku se ajattelee. Ja ihan puun takaa tulee sit nää hommat. Ei voi niin ku tietää, millon olla milläkin tavalla. (Minna)

Sisko voi saada yhtäkkiä ihan minkä hepulin vaan, että se hermostuu hyvin äkkiä. On ollu aika monii tilanteita, että se on uhkaillu väkivallalla. – – En tiedä mistä se silloin alkoi, mutta muistan, että sisko otti leipäveitsen laatikosta ja sitten, että nyt hän tapaa sinut. No juoksin sitä ympyrää karkuun ja vessan taakse lukkojen taakse piiloon, ettei se saa tapettua. – – Annoin se asian olla, niin sitten myöhemmin, kun tässä on ollut vaikka mitä vääntelyä ja kääntelyä ton siskon ostalta, niin sitten kerran sitten sanoin vaan, että minkä takia ois pitänyt taas ymmärtää. – – Se on ollu pommittellen soittelua, esimerkiksi haukutaan ja huudetaan. Mutta sitten kun mä en vastaa puhelimeen, niin sitten aletaan laittamaan niitä tekstiviestejä. (Tuula)

Naisten kuvauksissa sisaruksen henkisen väkivallan kerrotaan olleen impulsiivista ja jatkuvaa. Siskot käyttävät väkivaltaa, kun muut keinot saada oma tahtonsa läpi eivät enää toimi (vrt. Felson & Tedeschi, 1993). Naiset kertovat hämmennyksestä ja tilanteista, joissa ovat yrittäneet joustaa ja olla siskolle mieliksi. Siskon käyttäytyminen koetaan manipulointina siskon haukkuessa ja uhkaamalla heitä, kun he eivät toimi siskon toiveiden mukaan. Tuula kertoo tilanteesta, jossa sisko on uhannut häntä veitsellä ja paikalle on kutsuttu myös poliisi. Tästä huolimatta siskon käyttäytymistä tulisi ymmärtää. Tuula kokee etenkin äitinsä painostaneen tähän. Syyllistämisen tarinassa satuttavasti toimivat perheenjäsenet ovatkin haluttomia keskustelemaan tapahtuneesta tai myöntämään sisaruksen henkisen ja fyysisen väkivallan olemassaoloa (vrt. Notko 2011, 206).

Syyllistämisen tarinassa sisaruksen kanssa ollaan tekemisissä aikuisenakin. Vanhemmat, yhteinen työ, samat ystävät ja kummilapset vaikuttavat siihen, että myös siskon kanssa

olla tekemisissä. Siskon käyttäytyminen herättää kuitenkin aika ajoin hämmennystä. Kun siskon käyttäytymistä verrataan ystävien sisarussuhteisiin tai muihin läheissuhteisiin, oman siskon käyttäytyminen vaikuttaa poikkeavalta.

Niin oon mä sitä ihmetellyt, jos mä vertaan sitä johonkin toiseen ihmiseen, niin jos joku toinen ihminen käyttäytyisi samalla tavalla, niin se ois jotenkin ihan eri asia. Että jotenkin tavallaan hyväksynyt omalta siskoltaan ihan järjetöntä käyttäytymistä. Ihmetellyt sitä myöskin, miten se voi omaa siskoä kohtaan käyttäytyä sillä tavalla. (Heta)

Kun on ainut sisko, niin tietenkkin. Ja sit onhan se, ei nyt enää tunteita, mutta oonhan mä rakastanut mun siskoo paljon. Mutta kun nää kohtelee tällain, niin en mä enää tunne, mitä mä tunnen. (Tuula)

Jos kattoo jonkun, just mun kaverin, joka täällä asuu, niin sen sisaruspuhetta, niin niillä on niin hauskaa. Niin mä mietin, miksei toi näytä normaalilta, vaikka se on just tasan normaalia. Niin ku ihana sisko, ihana sisko blaa, blaa, lässyn lää. Sillä oli jotain lasten vaatteita ja tällain näin, että kun mun lapsilla menee pieneks, niin sä saat. Tällain näin. Niin ei meillä. (Minna)

Sisarussuhteessa tyypillisesti hyväksytään pettymyksiä muita läheissuhteita enemmän (Rotkirch 2014, 194). Erityisesti Heta pohtii, miten on sietänyt siskoltaan toisenlaista käyttäytymistä verrattuna muihin suhteisiin. Tuula mainitsee ristiriitaiset tunteet siskoä kohtaan. Hän tuo esille rakkauden siskoä kohtaan, mutta aikuisenakin jatkuva väkivalta tekee tunteesta hämmentävän. Minna puolestaan pohtii, miten hänen sisarussuhteessansa ei ilmene jakamisenkulttuuria, jonka hän mieltää liittyvän sisarusten läheisiin väleihin.

Syyllystämisen tarinassa sisarussuhteen hyvät ja huonot kaudet vaihtelevat, kunnes siskon käyttäytyminen alkaa tuntua taakalta ja yhteyden pidon rajoittaminen paremmalta ratkaisulta. Minna kertoo, ettei ole enää jaksanut jatkuvaa arvostelua. Tuula puolestaan kokee tulleen loukatuksi sairastuttuaan ja jäävänsä ilman siskon tukea. Hän myös ajattelee sisarusväkivallan jatkuvan, jos hän ei muuta käyttäytymistään. Heta puolestaan kertoo episodista, joka on toiminut viimeisenä pisarana siskon välivallan ketjussa.

Mä kyllästyin totaalisesti siihen syyllystämiseen, arvosteluun, hallintaan, kontrollointiin, kaikkeen siihen, kun mä en oo sellainen, ku se ajattelee. Mä en toimin niin ku se ajattelee. Mä en sanon niin ku se ajattelee. Mä en pue niin ku se ajattelee. Mä en valitse niin ku se ajattelee. Mulla on vääränlaiset verhot. (Miina)

Eihän se, ei se lopu. Se jatkuu ja jatkuu vaan. Sisko kirjottaa vaikka parin vuoden olevia juttuja, niin ne on nykypäivänäkin ihan samat jutut kun kaks vuotta sitten. Et ei se muutu mikskään, vaikka ollaan sovittu, ettei vanhoja muistella. Että tässä nyt, kun sairastuin pahalaatuiseen syöpään ja leikattiin sitten ja meinasin menehtyä leikkaussaliin. Seuraavana päivänä sisko tuli katsomaan miehen ja lapsen kaa. Oli kiire kotiin, kun hän oli aikoja sitten sopinut, että pitää kavereille bileet. Niin mun ois pitänyt taas ymmärtää, että kun hän on niin nuori ja lapsi. Mutta ei se oo mikään laps enää. (Tuula)

Meillä oli aina paikka, mihin se pysty tulemaan. Ihan sama mitä oli tapahtunu. Mä monta kertaa kävin sen erinäisten miesten luota hakemassa, kun oli mennyt parisuhde katkollen. Ja autoin aina uuteen alkuun. – – Ja mä lainasin sille rahaa, että se pysty ihan elämään – – Niin tuli sitten se hetki, kun oisko ollut puolella tonnilla puhelinlaskuja maksamatta, ja mulle rupee tulemaan niitä karhuja, että milloin maksat ja muuta tämmöstä. Ja mä sitten en vaatinut mitään muuta kuin, että hän pitää sovituista asioista kiinni. Että jos me ollaan sovittu, että hän ne laskut maksaa ja pitää sen huolen, ettei mulle tule mitään negatiivisia seuraamuksia mistään. Niin se oli sit se, että sieltä rupes tulee sitten ihan hirvittävää sontaa. Aivan karmeeta syyttelyä, että mä olen kusetannut ja siis ihan aivan käsittämätöntä paskaa. Mä yritin, siskohan mulle humalassa aina soitteli. Mä yritin jonkun aikaa nätisti, että nähdään istutaan alas, keskustellaan. Ettei tässä ole mitään, mistä ei puhumalla selvitä. Että nähdään ja jutellaan, istutaan alas. Mutta hän vain jänkkää sitä, että eikä, eikä, eikä. Sit tuli vaan se yks kerta, kun se taas humalassa jankkas sitä, ettei ole mitään keskusteltavaa, ei oo mitään selvitetävää. Niin sitten mä sanoin, että asia selvä ja pistin luurin kii. Mulla tuli siinä se raja vastaan. Jonkun aikaa meni, että hän ois ite halunnut asioita selvittää, mutta siinä vaiheessa se oli liian myöhäistä. Siinä vaiheessa se oli niin paksua, mistä se sisko mua syytti. (Heta)

Hetan kuvaus sisarussuhteesta kertoo tiivistyneistä väleistä, ja hän mainitseekin aikuisuudessa tapahtuneen sisarussuhteen lämpiämistä. Lapsuudessa muodostunut huolehtijanrooli kantaa aikuisuuteen asti, ja Heta auttaa siskoa tämän erilaisissa kriisitilanteissa. Käänteentekevää on hetki, jolloin sisko ei suostu maksamaan laskujaan, joihin Heta on suostunut takaajaksi. Tilanne käynnistää syyttelyn Hetaa kohtaa, mutta hän haluaa pitää kiinni sovituista asioista. Siskon haukkuminen ja syyllistämisyrietykset eivät saa Hetaa muuttamaan mieltään. Laskujen maksamatta jääminen ei ole hänen syynsä. Tilanne siskon kanssa ei tunnu ratkeavan, jolloin Heta päättää maksaa laskut itse ja samalla katkaista välit siskoonsa.

Syyllistämisen tarina päättyy tilanteeseen, jossa etäisyyden ottaminen siskoon tuntuu naisista oikealta ratkaisulta. Naiset eivät esitä toivetta suhteen lähentymisestä. He korostavat, ettei sukulaisuus oikeuta huonoon kohteluun.

Ehkä se jatkuu tälle, kun on nytkin mennyt, että nähdään kahden kuukauden välein jossain pihalla pari minuuttia. Ja sitten kun äitiä ei joskus enää ole olemassa, niin meillä ei varmaan oo enää mitään välejä. Eikä se taida minua sinänsä enää haitatakaan. (Tuula)

Oishan se varmaan edelleenkin, jos mä antaisin, niin se kontrolli yrittäminen. Yleensä ne kaksoset on silleen, että ne tekee asioita yhdessä ja ne puhuu toisilleen. Ja mä en edes haluat, että se on mun sisko. Voispa ottaa avioeron siskosta. Ja ilmoittaa kaikille, että me ei olla sukua enää. Mut ei voi. Ei oo Suomessa mahdollista. (Minna)

Mä en niin ku, mä en kaipaa siltä mitään, en odota siltä mitään. Että tavallaan meillä ei oo mitään kuin ehkä se biologinen suhde, ettei meillä ole mitään muuta suhdetta. Mutta sitten tää, kun näitä on sitten pyöritelty, niin nyt on se sellainen henkinenkin suhde katkennut, niin ku se viimeinen. Et se voi olla tosi julmaa ajatella, mutta ei se sukulaisuus, ei se oikeuta mihinkään. Et sä kohtelet toista ihmistä paskasti, niin ei se velvoita, että sen takia, kun se on sun sukulainen, että sun pitää kestää ja pitää jonkinlaista kulissia yllä. (Heta)

Tuula ajattelee sisarussuhteen säilyvän nykyisellään ja arvelee tapaamisia olevan toisinaan. Hän kuitenkin epäilee yhteydenpidon harvenevan, kun äiti sitten joskus menehtyy. Sekä Minna että Heta kertovat sisarussuhteen olevan aina piilevänä olemassa. Minna ottaa esille avioeron ja pohtii sisarussuhteen säilyvän, vaikka suhteen haluaisi katkaista. Vaikka sukulaisuus sisarukseen pysyy, etenkin Heta korostaa oman halukkuutensa suhteen ylläpitäjänä lakanneen. Syyllistämisen tarinassa pitkään jatkunut sisarusväkivalta onkin jättänyt naisille varauksellisen suhtautumisen sisarukseensa.

5.3 Pakottamisen tarina

Pakottamisen tarinan kertovat 34-vuotias Oona sekä 47-vuotias Kati. Pakottamisen tarinassa väkivallan tekijöitä ovat vanhemmat isoveljet. Yhteistä tarinan veljille on päihteiden käyttö, joka alkaa jo lapsuudessa. Pakottamisen tarinassa väkivalta ilmenee sekä henkisenä että fyysisenä väkivaltana. Kerrotut väkivallan kuvaukset liittyvät usein pakottamiseen ja uhkailuun.

Pakottamisen tarina alkaa vaarallisista tilanteista, joita veli on saanut lapsuudessa aikaiseksi. Yhteistä vaarallisille tilanteille on se, että niiden kerrotaan liittyvän tai

näyttäneen ulkopuolisen silmin rajulta leikiltä. Näiden tilanteiden kerrotaan aiheuttaneen pelkoa.

Mä olin seitsemän vuotta. Että se oli ihan sellaista, että hänellä oli tosi rajut leikit. Niin on sellainen kerta, että hän on jääkiekkoa pelannut sisällä ja pakottanut mut maaliin. Ilman mitään suojia ja läiskinyt päin. Ja sit hän harrasti erilaisia kamppailulajeja. Mä olin usein se, joille hän näytti, että tällainen asento ja tällainen ja tälleen voi lyödä ja tälleen voi suojata. Että sain hyvin paljon osumaa. Sit se vain vuosi vuodelta paheni. Eli sitä oli siis selvin päin jo lapsena. – – Ihan silloin pienenä niin se oli enemmän sellaista just sellaista ehkä oireilua tai sellaista, et hän ei hallinnu ja ymmärtäny toisen reviiriä. (Oona)

Se osas tehdä nää silleen, että se joko näytti niin leikiltä tai ei ollu ketään paikan päällä. Ja koska ne seuraukset oli siitä kiusaamisesta niin kammottavat, niin eihän sitä voinu paljastaa, koska se pilais kaiken siltä päivältä. – – Siskon kanssa, kun oltiin mökillä, niin tää jäi hoitamaan meitä tää isovelji. Niin se kidutti meitä. Taskulampulla väänteli naamaa ja karjahteli. Sammutti kaikki valot, ei ollu kuin kaasulamput, ei sähköä, ei mitään. Oon ehkä kolme neljä. Silleen, että muistan sen. Ja se mun sisko, se huus ja itki, rukoili lopettamaan. (Kati)

Oona kertoo lapsuudestaan veljen leikeistä, joihin hän on joutunut osallistumaan. Leikkien Oona kertoo olleen sellaisia, joissa häneen on sattunut. Hän näkee veljen käytöksen olleen oire mahdollisesta ADHD:stä tai isän väkivaltaisesta käytöksestä. Kati puolestaan kuvailee tilanteiden olleen kiusaamista ja veljen käytös pelottavaa. Veljen käytöksestä hän ei ole uskaltanut kertoa vanhemmille, sillä Kati kertoo pelänneensä isän ankaraa reaktiota. Oonan ja Katin veljien rajut leikit voi tulkita maskuliinisuuden osoitukseksi ja tällä tavalla osoitukseksi vallan käytöstä (Wiehe 1997). Toisaalta tutkimusten mukaan sisarusväkivallalla ja vanhempien fyysisellä kurittamisella on vahva korrelaatio (Eriksen & Jensen, 2006; Rosenthal & Doherty, 1984; Hoffman ym. 2005, 1118–1123). Molemmat naiset kertovat, etteivät veljien rajut leikit jää vain siihen. Veljien käytös muuttuu aggressiivisemmaksi ja henkeä uhkaavaksi.

Ja sitten ne tietty vain paheni, että sitten se alko olla jo, että yksikin kerta hän heilu, kun se oli tehny rautatangosta, jonka päädyissä oli veitset teipattuna tällaisen aseena, niin sillä hän heilu kotona. Mä muistan, että mä oli eka vai toka luokkalainen silloin. Sellaista jatkuvaa pelkoa. Niin ku ihan jatkuvaa. Se oli sellaista silmin näkemätöntä raivoa. Niin se oli vain sellaista, että hänellä oli omasta mielestä hyvä idea. (Oona)

Meillä oli kissa, koira ja kissanpentuja ja mulla oli kana ja kukko. Niin se oli sadistinen. Se otti sen kissan mun käsistä ja näytti, kuinka sillä on yhdeksän elämää. (Kati)

Sekä Oonan että Katin kokemukset ovat sellaisia, että he ymmärtävät veljensä olevan kykenevä vahingoittamaan heitä pahasti. Veljen käytös ei ole harmitonta leikkiä, vaan käytös on aidosti henkeä uhkaavaa. Veljen raivo sekä eläinten kiduttaminen tekevät naisille selväksi veljensä olevan kykeneväinen, mihin tahansa. Päihteiden mukaan astuminen lisää entisestään veljien ennalta-arvaamattomuutta. Oonalle ja Katille pelossa eläminen on jatkuvaa.

No sitten se ajautu niihin viina ja huumehommiin. Jonain juhannuksena, mä olin varmaan 16-vuotta, meillä oli sammako Saabi. Takapenkillä ei ollu ovia ollenkaan. Viitos tietä. Se joi kossua suoraan pullonsuusta. Puol kossua oli jo juonu ja ajo sataakuuttakymppiä. Ja mä huudan ja hakkaan siellä autossa ja sitten mä lopulta hiljenen, koska ei voinu muuta. Ja se vaan nauraa räkätti. (Kati)

Sitten tosissaan, kun tuli päihteet kuvioon, niin homma alkoi karata käsistä. Laitettiin vähän väliä mihinkin laitokseen ja se karkas sieltä. Saatto keskellä yötä tulla ja herättää meitä sisaruksia ja hakkaa vaan. Käymään vaan kimppuun ja herättää, että ottaa rinnuksista kiinni ja kysyy haluutteks te tappaa mut. Ja hän vaipu tosi herkästi psykoosin, niin silloin oli vielä pahimpia, että oli aivan normaalia, että silloin saatto keskellä yötä tulla piilottamaan puukkoja. Niin ku meidän pienten sisarusten sängyn ja peittojen ja tyynyjen alle. Sit tosissaan se väkivalta siinä sivussa koko ajan eli. Koko ajan sai pelätä, että milloin se taas flippaa ja sieltä tulee taas osumaa. Kun ei ikinä tiennyt, kun saatto olla, että sanoit vaan väärän sanan ja se saatto riittää. Tai yhtäkkiä se saatto vain tulla ovesta, kun hänellä on taas joku kohta päällä. (Oona)

Naiset kuvailevat veljen käytöksen olleen sellaista, että heidän on ollut pakko alistua, tyytyä ja sopeutua veljen käytökseen. Väkivalta ja sen uhka pakottavat naiset toimimaan veljen toiveiden mukaan. Kati kertoo olleensa veljen kyydissä tämän ajaessa humalassa ylinopeutta ja pelänneensä kuolevansa veljen kyydissä. Oona puolestaan kertoo yllättävistä tilanteista, joissa veli on päihteiden vuoksi käyttäytynyt aggressiivisesti. Vaikka veli on laitettu laitokseen ja lastensuojelu on ollut perheen kanssa tekemisissä, Oona kertoo eläneensä stressitilassa.

Pitkäsen (2014, 37) mukaan sisarusväkivallan tunnistaminen on haasteellista, sillä se jää perheen yksityisyyden suojiin. Naiset kertoivat useampaan otteeseen veljen hallinnanotteesta heihin sekä erilaisista manipuloinnin yrityksistä, joita voikin ulkopuolisen

olla vaikeaa tunnistaa. Oona mainitsee ikään kuin hyväksyneensä perheen arjen sellaisena eikä näin ollen avun hakeminen itselle tule mieleen. Kuvauksista kuitenkin selviää ulkopuolisten olleen jossain määrin selvillä perheen vaikeasta tilanteesta. Oona kertoo esimerkiksi veljen ilmaantuneen kouluun päihteiden vaikutuksen alaisena, mutta koulussa siihen ei osata puuttua. Kati puolestaan kertoo manipuloinnin johtaneen siihen, että hän on osallisena veljen rikolliseen toimintaan. Pakottamisen tarinassa tulee esille, miten veljen päihteiden käytön seurauksena kodin yksityisyydessä on säröjä. Sisarusväkivalta jää kuitenkin piiloon tai siihen ei tartuta, vaikka se olisi tunnistettavissa.

Ja mitä vanhemmaksi se tuli, niin se alko olee sitä, että hän hallitsee kaikkia tai yrittää sitä tehdä. – – Parhaiten muistaa noi, kun olin itse teini-ikäinen. Ne oli ehkä rankimmat. Ihan tonne kouluunki saatto tulla. Välillä vaan sekasin ja tyyliin hakee avaimia tai ettii mua, että mä olin muka tehny jotain. Ja sit mä sain juosta karkuun siellä, ja kukaan ei puuttunut. – – sitä on niin ku varsinkin teininä tavallaan pitäny normaalina. Että ei oo silleen. Et ollu vaan, että meillä nyt on vaan tällaista. (Oona)

Se oli niin hyvä manipuloimaan, että mä niin kun luulin, että mun täytyy lähteä sen kanssa. Että en mä tiedä, vetosiko sen mun emotionaalisuuteen, mun tunteisiin, vai miten. – – Siten kun se oli ajautunut näihin rikollisjuttuihin ihan pahasti, niin se sano, että mun ei tarteis tehdä kuin ihan yks pikku juttu, niin hän ostaa hevosen mulle. – – Olin just täyttänyt 15. Rikosoikeusvelvollisuus oli just täyttyny. Kyllä mä niin ku tiesin, että mitä mä teen. Mutta kun se lupas mulle sen hevosen, niin.. Ei tästä koidu mitään seurauksia, kun se on vain yksi nimikirjoitus, että mä avaan pankkitilin hänen rahoilleen. – – Sit mennään niille ja sit ne piikittää sen tyttöystävän kanssa niitä aineita. Ja sit annetaan kynä käteen. Tossa on toi nimi. Harjoittele sitä. Niin mulla ei niin ku ollu vaihtoehtoja. – – Mut en mä sitä hevosta saanu. Sit lähetettiin käräjille. Ja se oli niin häpeällistä. Se otti kaikki syyt kontolleen, mikä oli hyvä asia. Mutta se vain naureskeli, vaikka mä olin kaikkein kamalimman äärellä. (Kati)

Kati kuvaa ristiriitaisia tunteita veljen manipuloinnista sekä omasta osallisuudesta suostua toimimaan veljen toiveiden mukaan. Kati tunnistaa olevansa mukana epärehellisessä toiminnassa, mutta veljen piikittäessä aineita ja maalaillessa mielikuvia omasta hevosesta, Kati suostuu veljen pyyntöön antaa allekirjoituksensa. Kati kuvaa tilannetta niin, ettei hänellä ollut muuta vaihtoehtoa. Ryhmäpaine, pelko, nuoruuden kypsymättömät ajatukset sekä läheisen ihmisen suostuttelu ilmenevät liittyneen Katin kuvaamaan tilanteeseen.

Tunteiden ristiriitaisuus esiintyy myös naisten pohtiessaan sisarussuhdettaan. Pakottamisen tarinassa tulee esille, miten sisarussuhteet ovat kompleksisia. Kati kertoo veljen käyttäytymisen olleen toisaalta suojelevaa. Oona kertoo myös toisinaan

turvautuneensa siihen, että hänellä on veli, joka voi tarpeen tulle suojella häntä. Lisäksi rajujen väkivallan kuvausten rinnalle tuodaan perheympäristö, traumaattiset kokemukset sekä avuun saamisen vaikeus, jotka omalta osaltaan selittävät veljen käyttäytymistä. Naisten kuvauksissa on havaittavissa ymmärrystä ja toisaalta myös sääliä veljeä kohtaan. Keskisen (2005, 254–263) mukaan hoivan ja säälin tunteet voivatkin antaa lohtua ja vaihtoehdon pelon tunteelle. Notkon mukaan (2011, 63–64) sääli voidaan tulkita tunteena ”vääräksi”, vaikka juuri tunteiden ristiriitojen huomioiminen on avain läheisten suhteiden ymmärtämiselle.

Se oli kauhean herttainen sitten toisaalta minua kohtaan. Toisaalta suojelevainen, mikä oli tosi outoa. – – Sillon kun se ei tehnyt mitään, niin meillä oli syvä yhteys. Sehän siinä onkin ironista mä olin varmaan ainut, joka tunsu myötätuntoa häntä kohtaan ja jonkin sortin rakkautta. Mutta oliko se mun empaattisuutta, miten väärin sitä kohdeltiin, niin oliko se sääliä minulta? – – Se sano, että muista hän on aina vaan hoitanut itseään niillä aineilla ja isä ja äiti ei tule koskaan muuttumaan. Osa siitä on prosessoanut isää ja äitiä vastaan sitä sellaista kylmyyttä ja niitä traumoja vastaan. Osa on ollut sitä sen sairautta, ja osa on ollut sitä kaikkivoipaisuutta, että minuun, ette voi vaikuttaa noilla keinoilla. (Kati)

Mutta sitten samaan aikaan jotenkin kieroutuneesti turvauduin siihen silleen, että mä olin sellainen kovistytty, niin sit jos tuli sellainen tiukka tilanne, niin sit mä olin, että etteks te tiedä, kuka mun veli on. – – Äiti yritti hakea sille veljelle apua, mutta ei siihen aikaan oikein mitään tajuttu. Ja kun ei äiti tai kukaan, ei varsinkaan äiti, ei uskaltanu puhua siitä taustasta, mitä isä tekee, kun hän pelkäs meidän isää todella paljon, niin senkin kautta oli varmasti vaikee saada sitä apua, kun ei voi kertoa niitä todellisia syitä. Sit yks iso osa, mikäs siellä on ollu taustalla, on ollu se, että mun isovelki on raiskattu lapsena. Että tämmöinen. (Oona)

Pakottamisen tarinassa sisarussuhde vetäytyy taka-alalle, kun naiset aikuistuvat, aloittavat parisuhteen ja saavat omia lapsia. Tästä huolimatta molemmat naiset nostavat esille surun tunteen, joka liittyy sisarussuhteeseen. Toisaalta naiset korostavat menneiden olevan menneitä ja nykyhetkeen keskittymisen olevan tärkeämpää.

Aika surulliset. – – Sellaista aika rankaa henkistä väkivaltaa on edelleen havaittavissa. Mutt mä oon luojan kiitos päääsy sen yli. Veli ei pysty enää satuttamaan mua. (Oona)

Nyt siitä on niin paljon aikaa, että se on jo ollutta ja mennyttä. Lähinnä se suru, että mitä se aiheuttaa tähän päivään. – – Me ei varmaan juteltu kuin ihan muutama kerta ja muutama lause. Mutta tiiän, että loppuen lopuksi hän aatteli minusta lämpimästi. Että mikä sitä sitten viihdytti siinä minun

kauhukokemuksissa, vaikka mitä se teki eläimille, että ajatteliko se yhtään mitään? (Kati)

Oona kertoo olevansa edelleen toisinaan tekemisissä veljensä kanssa ja niihin tilanteisiin liittyvän henkistä väkivaltaa. Oona kuvaa, ettei veli pysty kuitenkaan enää satuttamaan häntä. Katin suhde veljeensä puolestaan on päätynyt tämän kuollessa kymmenisen vuotta sitten. Hän ajattelee veljen suhtautuneen häneen loppuen lopuksi lämpimästi ja tekojen taustalla olleen veljet ongelmat eikä hän.

5.4 Uhkailun tarina

Uhkailun tarinaksi tyypittelen 32-vuotiaan Venlan, 36-vuotiaan Julian, 34-vuotiaan Tildan sekä 37-vuotiaan Tuulin kertomukset. Uhkailun tarinassa Venlaan, Tildaan ja Tuulin väkivaltaa kohdistaa nuorempi sisko, kun taas Juliaan isovelji. Uhkailun tarinassa nämä neljä naista kertovat sisarusväkivallasta, joka ilmenee hengen tai väkivallan uhkaamisena. Tarinassa uhkailu ja uhkaava tilanne alkavat eri aikaan naisten elämässä. Venla ja Tilda kertovat sisarusväkivallan alkaneen lapsuudessa, Julia ja Tuuli puolestaan aikuisuudessa.

Uhkailun tarina alkaa kuvauksista, joissa sisarusten väleistä välittyä lämpöä sekä positiivisia kokemuksia. Näiden naisten sisarussuhteeseen kuuluvat yhteiset leikit ja sisaruksen puolien pitäminen. Sisarussuhteessa tyypillistä ovatkin kiintymys ja suojelun halu (Cicirelli 1995, 43–45).

Tosi läheinen suhde siihen on ollu aina. – – enhän mä muista elämää ennen siskoa. Mä oon ollu kuitenkin vaa puoltoista, ku se on syntyny. Mä oon aina huolehtinu siitä ja pitäny siitä huolta. Me lapsena reissattiin mun perheen kanssa ympäri Eurooppaa siihen asti, kun vanhemmat oli yhdessä. Ja laivalla mä aina haalin lapset yhdessä leikkimään ja mä huolehdin kaikista sielläkin. Että tulkaa tänne leikkimään, ettei kenenkään tarvii olla yksinään. Ja mä hankin aina siskolle kavereita. Se oli semmonen ujo ja hiljainen ja semmonen enemmän syrjään vetäytyvä, ja mä oon aina ollu enemmän ulospäin suuntautunut. (Venla)

Mä oon aina ollu se, joka on ollu kaikkia auttamassa. – – Me suojeltiin toisiamme. Just tän mun isän takia, koska se väkivalta oli niin ku arjessa päivittäin. Me oltiin lähestulkoon joka viikko turvakodissa tai jossain muualla paossa. Ja tota, et meillä säily ne kaikista tiiviimmät välit niin ku tonne aikuisuuteen asti, että me ehkä jopa yli suojeltiin toisiamme (Julia)

Varhaislapsena silleen aika normaali, että välillä me leikittiin yhdessä – – Ja kun me ollaan oltu teini-iässä, niin mä olen ollut ristiriitaisessa tilanteessa siinä. Vähän niin ku pitäis pitää huolta siitä pikkusiskosta, kun kukaan muu ei pidä huolta. (Tuuli)

Mä oon silloin kokenu hyvin vahvaa suojeluhalua siskoa kohtaa ja hirveen vahvaa syyllisyyttä, kun sille on tapahtunu jotain, kun mä yritin vahtia sitä koko ajan. – – Ja jostain syystä, kun tää aika meni ohi, niin me unohdettiin se ja me käännyttiin toisiamme vastaan. (Tilda)

Venla ja Julia kertovat suhteensa sisarukseensa olleen aina läheinen. Venla muistelee huolehtineensa siskosta erilaisissa tilanteissa, jottei sisko jää leikkien ulkopuolelle. Hän tunnistaa siskonsa luonteenpiirteisiin kuuluneen syrjään vetäytyminen, kun Venla itse on ollut sosiaalisempi. Kaikki neljä naista ovat haastavista kotioloista ja etenkin Julia, Tuuli ja Tilda sanoittavat kotiolojen vaikuttavan siihen, että sisarusta kohtaan on kokenut suojelunhalua. Pitkäsen (2014, 46) mukaan perheen haastavissa olosuhteissa aikuisten perinteinen vastuunkanto voi siirtyä sisarusten huolehdittavaksi. Tällaisessa tilanteessa lasten oikeus saada asianmukaista huolenpitoa voi hämärtyä, kun sisarukset joutuvat ottamaan suuremman vastuun toistensa ja perheen hyvinvoinnista. Tämä puolestaan voi näkyä myös sisarussuhteessa kasvatuksellisinä elementteinä, määräilynä ja rajojen asettamisena, kuten myös Tuuli nostaa esille. Tuuli mainitsee kokeneensa ristiriitaisia tunteita, kun vanhemmat eivät ole puuttuneet siskon käyttäytymiseen.

Lämpimistä sisarusväleistä huolimatta Venlan ja Tildan kohdalla sisarusväkivalta alkaa lapsuudessa. Uhkailun tarinassa siskon käyttäytymisen kuvataan muuttuneen vaaralliseksi ja henkeä uhkaavaksi. Siskon väkivalta ilmenee etenkin uhkailuna ja fyysisenä väkivaltana. Siskon käyttäytymisen kerrotaan olevan kiivasta, hallitsematonta ja räjähdysaltista. Nämä lisäävät jatkuvaa varuillaan oloa siskon kanssa. Myös teräaseita hyödynnetään uhkailun keinona.

Ja mä muistan sen melkeen päivälleen, kun se siskon väkivalta alko. Se ei ollu menny kouluun, se oli yhdeksän. – – Se räjähti nollasta sataan. Se voi olla mikä tahansa. Mä muistan, kun mä tulin joskus koulusta ja huusin siskolle eteisessä, että moi. Sillä oli ollut huono päivä koulussa, niin se löi mua kasvoille täydellä repulla täynnä kirjoja. – – Että se oli täysin sellaista holtitonta, se sen raivo. Ja kun se oli vihainen niin sillä oli ihan hirveät voimat. Se pysty rikkomaan huonekaluja. (Tilda)

Sisko on nelivuotiaana yrittäny ensimmäisen kerran tapaa ittensä hyppäämällä parvekkeelta alas. Meidän äiti on toiminut samalla tavalla, miten

se on oppinut meidän mummilta – – että nää menee vaan ohi sitten, kun tähän ei liikaa kiinnitä huomiota. Mutta ne ei menny koskaan ohi, vaan se käänty sit siihen, että sit ku mun sisko huomasi, et kukaan ei enää kiinnitä tai että se ei enää saa huomiota, sillä sen itsensä tappamisen uhkailulla, niin sen jälkeen se alko uhkaa tappaa mut. Koska sillä se sai sen huomion vähintään multa. – – Täysin hallitsematonta vihaa, missä toinen ihan todella, kun niin ku silmistä näkee, että toi halua tappaa mut. – – Se on hyökänny uudelleen ja sit on yrittäny laittaa uudelleen sitä nippuun, että se rauhoittuu. Sellaista ihan päätöntä, ihan täysin hallitsematonta raivoa. (Venla)

Tildan ja Venlan kohtaama sisarusväkivalta on pahoinpitelyä, joka rikkoo stereotyyppioita tyttöjen tekemästä väkivallasta. Tyttöjen tekemää väkivaltaa voidaan pitää huvittavana ja sen seurauksia tehottomana (Honkatukia 2017, 329). Tildan ja Venlan kokemukset nostavat esiin myös nuorempien siskojen olevan kykeneviä kaameisiin tekoihin. Tilda kuvaa siskon raivokohtausten aikana siskon käyttäytyneen holtittomasti ja pystyneen rikkomaan huonekaluja. Myös Venla nostaa esille raivokohtaukset ja järjettömältä tuntuneen käytöksen. Molemmat naiset kertovat hyökkäyksistä, joiden tarkoituksena on ollut tappaminen. Seuraavat esimerkit kuvaavat, miten raakaa siskon harjoittama väkivalta voi olla ja miten vanhempi voi suhtautua siihen lapsen turvallisuutta laiminlyövästi.

Siskolla oli siihen aikaan jo ylipainoa. Tai siten se oli alkanu laihtuttaa. Mä sit vissiin aika ikävästi sanoin sille, että läski ja olin sille vihanen siitä, kun se oli koko ajan tosi kiukkunen ja uhkaili ja ahdisti tavallaan. Sit mä iskin siihen kohtaa, mistä mä tiesin, ettei se tykkää ja se sit raivostu tietenkkin. Se ensin potki mua selkään. Sit kun mä yritin väistää niitä sen potkuja, niin mä menin selkä edellä hellan eteen. Siinä oli sellainen posliininen liesituuletin sellaista laatoista tehty, siinä oli terävä kulma. Sisko tullee ja lyö mun pään siitä läpi. – – Äiti pakottaa mut siskolta pyytämään anteeksi. Et mun piti pyytää anteeksi, että mä sanoin sitä läskiksi, joka teki sen, että sisko löi mua. Äiti sano siskolle, että pyydä anteeksi, niin se oli, että "vittu sori" ja se oli siinä. Se oli siinä. Ja se on ollut mun elämän nöyryyttävimpiä hetkiä, että mua pahoinpidellään, mua satutetaan ja mä joudun menee pyytämään siltä anteeksi. (Tilda)

Ja sisko sai aina tahtonsa läpi, kun se halus, ja ihan vaan siks, että se vaati, ja meidän äiti anto kaiken periks. Ja sit se teki just sitä, kun oltiin samassa huoneessa teini-ikäsenä, niin se ärsytti mua niin kauan, että mä raivostuin sille. Sit mä aloin huutamaan, ja sit äiti tuli ja huus mulle. Ja sisko niin ku ties sen. Että huuda vaan, et kyllä sä tiedät, kenelle äiti huutaa, kun se tuolta tulee. Ja niin se aina meni, että niin se huus mulle. Ja mä oli se, joka joutu pyytää anteeks siitä, että mua kohtaan oli hyökätty. – – Niin se oli niin henkistä kuin fyysistä väkivaltaa. Välillä oli veitsen jälkiä vessan ovesta ja äiti sulki silmänsä siltäkin, että ihan kuin se ei ois mitään reikiä nähnytkään. (Venla)

Omin ongelmiinsa uppoutuneet vanhemmat kiinnittävät todennäköisemmin vähemmän huomiota lasten ongelmalliseen suhteeseen ja kohtelevat heitä eriarvoisesti (Brody ym.

1994). Uhkailun tarinassa Tilda ja Venla kuvaavat, miten riitatilanteet siskon kanssa perheessä ratkaistaan. Tilda kertoo nimitelleensä siskoaan läskiksi, joka päättyy siihen, että Tilda saa aivotärähdyksen ja päähänsä haavan. Haava käydään tikkaamassa lääkärissä, jonka jälkeen Tilda joutuu pyytämään anteeksi siskoltaan. Tilanne ei tunnu Tildasta oikeudenmukaiselta. Myös Venla nostaa esille anteeksipyyttämisen siskon väkivallan pääteeksi toistuvan toimintamallina perheessä ja tuovan turvattomuutta. Uhkailun tarinassa naiset nostavat esille, ettei vanhemmilla ole kykyä ratkaista tilannetta oikeudenmukaisesti.

Tuuli ja Julia eivät osaa nimetä sisarusväkivallan alkaneen tietynä hetkenä. He pohtivat valtaa sisarussuhteessaan, mutta määrittelevät itse väkivallan alkaneen aikuisuudessa. Sisarusväkivalta voidaan mieltää lasten väliseksi kiusaamiseksi (Wiehe 1997, 33), mutta Tuulin ja Julian kokemukset nostavat esille sisarusväkivallan voivan ilmetä vasta aikuisuudessa.

Siinä jossain vaiheessa alkoi tulla sellaisia ehtoja, että mun pitää tehdä näin ja noin tai sitten hän tekee näin ja näin. Että se tietynlainen valta-asema kasvo hänellä siinä vuosien saatossa. – – Mä olen ollut tietysti vanhempi teini-ikäinen ja sisko on ollu varhaisteini ja sitten tota siitä aikuisuuteen, niin musta tuntuu, että silloin se sisarusväkivalta alkoi näkymään. – – Siskon parisuhteessa oli sitten erinäköistä väkivaltaa, ja sitten mä sain sieltä niitä puheluita tietysti, että nyt tää mun sisko juoksee täällä veitsen kanssa. Sit mä olen mennyt paikanpäälle. Mä olen jotain yrittänyt sitä tilannetta rauhoitella. Mä olen yrittänyt puhua mun siskolle, niin hän löi mua avokämmenellä kasvoihin. (Tuuli)

Et se on vasta tässä myöhemmällä iällä tullu läsnä olevaksi se tietynlainen, et ehkä eniten ollu sitä henkistä väkivaltaa. – – Ensimmäisen kerran semmosta fyysistä tai väkivallan uhkaa tuli, kun sen eksä oli käymässä sen lasten kanssa meillä. – – Se mun isosisko meni ja sanoi postiluukun kautta, että sä et nyt voi tulla tänne, koska se sun eksä on täällä. Ja sit siitä alkaa hirveä show, että miksen voi tulla ja voihan ne sieltä lähtee. Ja sit taas vedottiin siihen, että miten te voitte tehdä näin, että mä oon teidän veli. Mä sain paniikkikohtauksen ja muistan, että se sen eksä lukittautui jonnekin huoneeseen ja oli ihan järkyttävän peloissaan. Että se mun veli tulee asuntoon ja he kuolee. Mä en muista, miten se tilanne sitten raukes. Siinä kävi poliisit, ja veli sai syytteet lähestymiskiellon rikkomisesta. (Julia)

Tuuli ja Julia kertovat sisaruksen henkisestä väkivallasta sekä tilanteesta, joka on liittynyt sisaruksen parisuhteeseen. Tuuli on mennyt siskonsa kotiin rauhoitellakseen parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta, mutta käynnin aikana sisko lyö Tuulia. Julia

puolestaan kertoo tilanteesta, jossa veljen ex-vaimo on käymässä hänen luonaan ja veli saapuu yllättäen oven taakse. Veljellä on lähestymiskielto entiseen vaimoonsa, joten tilanne eskaloituu uhkaavaksi. Tilanne jää Julialle mieleen ensimmäisenä kokemuksena, jolloin veljen käytös häntä kohtaan on uhkaavaa.

Uhkailun tarinassa naiset ovat tekemisissä sisaruksen kanssa aikuisuudessa ja suhteeseen liittyy hyviäkin puolia. Naiset kertovat jaetuista lapsuuden kokemuksista, sisarusten auttamisesta sekä jaetusta huumorista. Toisinaan hyvätkin hetket kääntyvät henkiseksi väkivallaksi. Monahan (2010) mukaan henkinen väkivalta voi jatkua aikuisuuteenkin, sillä sisarukselle usein tarjoutuu tilaisuuksia toisen parjaamiselle. Tuuli, Venla ja Tilda kertovat sisaruksensa solvauksista, joka alkavat yllättäen. Tuuli mainitsee näihin tilanteisiin liittyneen uhkailua, kun hän ei ole suostunut toimimaan siskonsa haluamalla tavalla. Venla puolestaan kertoo pitkistä ääniviesteistä, joissa sisko haukkuu häntä. Tilda pohtii, miten itseään suojellakseen on parempi valita omat sanat tarkkaan.

Et sit hän et jos hän koki, että joku asia menee väärin, tai että hän haluaa jotain, niin hänellä on selvästi tällainen, että ei oo mutta vaihtoehtoa. Ja sitten kun hän ei saanut tahtoaan läpi siitä ja saanu multa niitä koruja omakseen, niin sitten alkaa se uhkailu ja kiristys. Aina sä oot tolainen itsekäs paska ja soittelu meidän isälle, että taas mä olen ihan hirveä. (Tuuli)

Ivallista, ilkeetä haukkumista ja piikittelyä. Ja haukkumista kaikilla mahdollisilla tavoilla. Ja onhan se edelleen sellainen, että kun se saa sen raivokohtauksen niin sieltä tulee ihan järjettömiä viestejä, joissa ei mitään muuta ku haukuta. (Venla)

Manipulatiivinen. Henkisesti väkivaltainen. Mä oon terapian myötä joutunu miettimään, että mistä siskolle voi puhua ja kuinka paljon. Ja missä kohtaa pitää suojata itseensä, koska se saattaa hyökätä myöhemmin täysin sanallisesti kimppuun. (Tilda)

Uhkailun tarinassa naiset kertovat erilaisista sisaruksen elämää kuormittavista tekijöistä. Tilda, Venla ja Julia kertovat sisaruksen huumeiden käytöstä, Venla myös siskonsa vankilareissusta. Kaikki naiset kertovat väkivaltaa olleen sisaruksensa parisuhteissa. Sisaruksesta pyritään kuitenkin huolehtimaan omien kykyjen mukaan. Julian, Venlan ja Tuulin kohdalla sisaruksen ongelmat johtavat lopulta sisarussuhteen kriisiytymiseen ja välien katkaisemiseen. Sisarussuhteessa kiinnipysyminen ja lojaalius sisarusta kohtaan muodostavat dilemman, kun huoli sisaruksen lapsista lisääntyy. Naiset kertovat lojaaliudesta sisarusta kohtaan, mutta huoli sisaruksen lapsien turvallisuudesta koetaan

tärkeämpänä. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä seuraa lisää sisaruksen uhkailua. Sisaruksen suhtautuminen lastensuojeluilmoitukseen on pettymys, mutta ei yllätys.

Sit veli soitti mulle, että voisitko sä ottaa lapset hoitoon vähäks aikaa, ja mä sanoin, että totta kai. Hän sitten toi ne ja, sit hän katos pariks päiväks. – – Saatiin seuraavana päivänä se mun veli kiinni, ja hän sit ilmoitti, että hän tulee hakemaan lapset, et mä olin, että ok, laitan heidät valmiiks. Jostain syystä ennen kuin me lähdettiin, siinä eteisessä mä kysyin lapsilta, että onko teillä sähköjä. Ne meni tosi vaikeeks, ihan siis tosi vaikean näköisiksi. Sit se sano, se vanhempi lapsista, ettei siellä oo ollu pitkään aikaan. – – Sanoin mun siskolle, ettei me nyt ihan oikeasti voida, että jossain pitää mennä raja. – – Ja sinä samana iltana mä kirjasin, että tein lastensuojeluilmoituksen ihan omalla nimelläni. Mä liitin siihen myös, että sen oli myös tehny äiti ja isosiko myöskin niin sanotusti allekirjoitti sen, että me kaikki kolme tehtiin se. Lapset oli jäänyt äitin luo. Muistan, että mun veli oli usempaan otteeseen soittanut äitille, ja se ei yhtään ymmärtänyt, miksei hän saa lapsia ja että miks me ollaan toimittu näin. – – Kaikki vaan elettiin jatkuvassa pelossa. Mä aloin saamaan paniikkikohtauksia. Me nukuttiin mun miehen kanssa pesäpallomaila sängyn vieressä – – Sit mä sain yhtenä päivänä puhelun veljeltä. – – Mä kysyi, että mitä mä oon tehnyt. Se sano, että mä näin ne paperit, että sä oot tehny musta lastensuojeluilmoituksen, että multa vietiin lapset, että tää on sun vika. Mä sanoin, että ihan oikeasti, että mä en oo yksin sitä tehnyt. Että äiti teki sen. Isosisko teki sen. Sen lisäksi sosiaaliviranomaiset teki. Sairaala teki. Poliisit teki. Siis niitä lastensuojeluilmoituksia kertyi muistaakseni kuusi kappaletta. Ja veli muisti siitä vain sen, että minä olen vain tehnyt se. Ja mä yritin, että mä en mitään pahaa sulle taho, mutta että sä et oo kunnossa, että sä et voi hoitaa lapsia, että sun pitää saada ittes kuntoon. (Julia)

Sisko aiko tappaa itsensä ja sitä pahoinpideltiin kotona eikä sillä ollu enää muuta vaihtoehtoa, kun ottaa muhun yhteyttä ja kertoa mitä siellä tapahtuu. Siinä vaiheessa mä sanoin, että mä oon aina suojellu mun siskoo, että tässä kohtaa mun täytyy olla sen lasten puolella, et kukaan ei oo niitten puolella, että mun täytyy olla. Ja otin sitten lastensuojeluun yhteyttä. – – Lapset piti mua toisena äitinä, mutta tämä Suomen lainsäädäntö menee niin, että niin kauan kuin siskoni on lasten huoltaja, niin hän saa käyttää lapsia pelinappulana ja hän saa kieltää lapsia tapaamasta mua. Että mulla ei ole oikeuksia vaatia, että mä voisin nähdä lapsia enää. Et mä en nää niitä enää. (Venla)

Siskon lapsi myös oireili, että oli samalaisia ahdistuskohtauksia, mitä meillä oli lapsena. Niin sit mä sanoin, että joko sä teet tälle [parisuhdeväkivallalle] jotain tai mä teen lastensuojeluilmoituksen, että mä en voi tehdä enää mitään muuta. Ensin hän rukoili, että älä tee sitä, sä pilaat meidän elämän, ja sä pilaat perheen, ja ei viranomaisista oo mitään hyötyä. Ensin alkoi se rukoilu ja sitten tuli uhkailu ja kiristys. Sitten hän sanoi, että jos sen teet, niin mä en enää ikinä nää sua ja sä et saa olla enää missään tekemisissä tyttöön. Ja mä olin tosi läheinen hänen lapsen kanssa. – – Mun isä soitti, että älä sotke viranomaisia tähä. Sieltä tuli aika paljon sitä painostusta sitten. Mä tein sitten sen lastensuojeluilmoituksen. (Tuuli)

Julia kertoo alkaneensa enteillä, ettei veli ole terveessä mielentilassa. Veljen lapset tulevat Julian luokse hoitoon ja pian veljeen ei saa pariin päivään lainkaan yhteyttä. Kun yhteys veljeen saadaan ja lapsia ollaan palauttamassa kotiin, Julialle selviää, ettei kotona ole sähköjä. Huoli lapsista saa aikaan sen, että Julia, hänen isosiskonsa ja äitinsä tekevät yhdessä lastensuojeluilmoituksen. Kun veli saa tietää tästä, hän soittaa Julialle ja uhkailee tätä. Tieto veljen aikaisemmista pahoinpitelyistä saa Julia pelkäämään oman turvallisuutensa vuoksi. Puolestaan Venla ja Tuuli kertovat tilanteesta, jossa siskon perheväkivalta aiheuttaa huolta siskon lasten turvallisuudesta. Vahingoittavissa suhteissa rajojen uudelleenmäärittely voi tarkoittaa uhrauksia (Notko 2011, 177). Uhkailun tarinassa rajojen asettaminen siskolle ja lastensuojeluilmoituksen tekeminen johtavat siihen, että yhteys sisaruksen lapsiin katkeaa.

Kaikki neljä haastateltavaa kertovat, etteivät tapaa sisarustansa enää. Etäisyyden ottaminen sisarukseen on osittain tietoinen ratkaisu, osittain tilanteen sanelema. Lastensuojeluilmoituksen tehneet naiset kuvaavat sisarussuhteen katkenneen siihen. Toisaalta oman turvallisuuden edelle laittaminen koetaan myös tärkeäksi. Sen sijaan Tilda on pitänyt yhteyttä siskoonsa puhelimitse. Vaikka suhteessa on toivomisen varaa, Tilda kokee sen silti tärkeäksi. Sisko on ainut perheenjäsen, johon hän voi olla yhteydessä. Muillakin naisilla välit muihin perheenjäseniin ovat kireät. Tuuli ja Julia kokevat, että on suljettu perheen ulkopuolelle. Sisarusväkivallan seurauksena kaikki naiset ovat pohtineet, minkä verran voivat olla tekemisissä vanhempien tai muiden perheeseen kuuluvien sisarustensa kanssa.

Mun sisko on mulle kauheen rakas, mutta se suhde on tosi vaikee. Mä oon tosi surullinen, kun hän on ainoa perheen jäsen, johon mä oon väleissä. Et toinen sisko uskoo edelleen äitiä niin paljon, ettei sille oikeastaan voi puhua. Ja vanhempiini mä oon pistänyt välit poikki. Ja jos sisko menee, niin mulla ei oo ketään. Et mä oon aina ollut hirveän kateellinen mun kavereille, joilla on hyviä välejä sisaruksiin. Musta tuntuu, että multa on ryöstetty se. Multa on ryöstetty mun perhe. Multa on ryöstetty sisaret. Mun lapsuus. Et se on niin ku, et välillä se on niin ku kohtuuttoman paljon, ihan liikaa. Sitä on vieläkin vaikee käsitellä ja vaikee ymmärtää. Mut siskolle mä oon antanu anteeks. Enkä mä häntä enää pelkää. Mut mä tiedän, että toisinaan hänelle ei voi vain puhuu. (Tilda)

Ei meillä oo tällä hetkellä välejä ollenkaan. Viimesin, mitä mä oon siitä kuullu on, ku se lähetti mulle viestin, mutta ei meillä oo mitään välejä – – Aika paljon

mulla on ollut surua liittyen niihin lapsiin. Et ne lapset joutuu kärsimään niin paljon. (Venla)

Toisaalta meillä oli tosi läheinen tai kun me oltiin kasvettu samassa olosuhteessa ja me tiedettiin, mitä se on, se yhteinen menneisyys. Niin siinä on ollut yhteenkuuluvuutta ja läheisyyttä ja toisaalta se toinen puoli. Toki se herättää surua ja jopa turhautumista ja vihaa, mutta ei se viha kohdistu mun siskoon, että se kohdistuu enemmän vanhempiin, joiden ois pitänyt olla siellä ja ottaa sitä vastuuta. – – Niinhän siinä sitten kävi, että sit mut suljettiin perheestä kokonaan ulos. Muhun ei sitten vaan oltu enää yhteydessä. Enkä kyllä mäkään ollut. (Tuuli)

Mä oon tosi surullinen siitä, tietenkkin, että se on niin vakavasti sairas, mut sit toisaalta mä oon saatanan raivoissani kaikille mun läheisilleni siitä, ettei se mun pelko ole aiheellista. Olen sanonut siitä, kun te ette ees tiedä, mitä kaikkee veli on tehny, niin ette te voi sanoa ja tietää. Se oli niin sekasin silloin, et se ois voinu tehdä ihan, mitä tahansa, ettei kukaan voi sanoa varmuudella, etteikö se ois satuttanu. – – Vaikka mä periaatteessa katkaisin ne välit, niin kyllä ne katkes siihen kohtaan kun mä lopetin sen jaksamisen ja pärjäämisen ja aloin ajattelemaan itteeni ja omaa hyvinvointiani ja omaa parisuhdettani ja omia lapsiani, niin ku tätä mun tonttia, niin sitten mä yhtäkkiä näyttäydyn inhottavana ja itsekkäänä ihmisenä. (Julia)

Uhkailun tarina päättyy kuvauksiin, joista ilmenee sisarusväkivallan päättyminen. Yhteinen nimittäjä naisten kuvauksissa on suru. Surua koetaan sisarusta kohtaan, mutta myös muihin henkilöihin. Tilda kokee surua, sillä suhde hänen perheenjäseniinsä on vaikea. Venlalle surua aiheuttaa siskon lasten nykyinen elämäntilannetta ja se, ettei itse voi olla enää lasten kanssa tekemisissä. Tuuli puolestaan pohtii sisaruuteen liittyneitä hyviä hetkiä ja yhteenkuuluvuutta, jotka kuuluvat menneisyyteen. Julia puolestaan suree veljen päihdesairautta ja kokee pettymistä siitä, miten lapsuudenperhe on suhtautunut hänen asettaessaan oman hyvinvointinsa ja nykyisen perheensä etusijalle. Uhkailun tarina päättyy haikkeisiin tunteisiin, mutta tästä huolimatta naiset kuvaavat perhesuhteista irtautumisen olleen oikea ratkaisu.

5.5 Terrorisoinnin tarina

Terrorisoinnin tarina koostuu kolmen naisen kertomuksista, joissa ilmenee piinaavaa sisarusväkivaltaa. Tarinassa keskeisimmäksi ja pahimmaksi väkivallan tekijäksi kuvataan vanhin isovelji, mutta perheessä ilmenee muidenkin sisarusten sekä vanhempien tekemää väkivaltaa. Ikään kuin perheen arvojärjestyksessä tarinan naiset ovat viimeisiä. Tarinassa

haastatelluilla naisilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin alistua sisaruksen väkivallan kohteeksi (vrt. Caffaro & Conn-Caffaro 1998). Terrorisoinnin tarinassa sisarussuhteessa keskeisimpiä elementtejä ovat valta ja hallinta (vrt. Wiehe 1997, 25). Tarinassa naisten kokema väkivalta on fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa. Näihin väkivallan muotoihin liittyy myös olennaisesti henkisen väkivallan kokemukset. Terrorisoinnin tarinassa väkivalta ilmenee jatkuvana ja pitkäkestoisena väkivaltana, jossa veli satuttaa myös erilaisilla kontrolloinnin keinoilla (vrt. Johnson 1995). Terrorisoinnin tarinan kertovat 28-vuotias Emmi, 39-vuotias Hanna ja 60-vuotias Liisa.

Terrorisoinnin tarinassa haastateltavat naiset pohtivat aluksi lapsuuttaan ja suhdettaan väkivaltaa käyttäneeseen veljeen. Pohdinnoissa korostuu lapsuusmuistojen rikkonaisuus ja väkivallan muistojen merkitsevyys. Siinä missä muissa haastatteluissa sisaruuteen liitetään jossain määrin tasa-arvoisuuden, välittämisen tai yhteenkuuluvuuden tunteita, nämä naiset eivät kerro niistä. Sen sijaan he kuvaavat pelon ja alemmuuden tunteita sekä väkivallan keskeisyyttä. Vakava sisarusväkivalta terrorisoi mahdollisuuden lämpimiin sisarussuhteisiin.

Meidän suhde on ollut sellainen, että se oma kokemus on aika rikkonainen, ja ihan ymmärrettävästä syystä. (Emmi)

Mulla ei ole sellaista kauhean tarkkaa tai selkeää elämäntarinaa mielessä. (Liisa)

Tähän isompaan veljeen liittyen mä en muista koko elämältäni mitään muuta kuin pelkoa. (Hanna)

Terrorisoinnin tarinassa väkivalta liittyy sisarussuhteeseen lapsuudesta lähtien. Veli on aina käyttäytynyt terrorisoivasti tai väkivalta on muuttunut vakavammaksi vähitellen. Wiehen (1997, 31) mukaan sisarusväkivalta tyypillisesti jatkuu ja lisääntyy, jos siihen ei puututa. Hanna muistelee sisarusväkivaltaa olleen aina, ja ainoa veljeltä saamansa huomio on liittynyt väkivaltaan. Hannaan isoveljet kohdistavat fyysistä ja henkistä väkivaltaa, etenkin vanhin veljistä. Emmi ei muista tarkkaa veljen väkivallan alkamisen hetkeä, mutta ensimmäiset seksuaalisen väkivallan kokemukset hän kokee 8–9-vuotiaana. Liisa puolestaan kertoo häneen kohdistuneesta seksuaalisesta ja henkisestä väkivallasta. Väkivaltaa häneen kohdistavat kolme vanhempaa veljeä. Liisa muistelee väkivallan alkaneen 4–5-vuotiaana.

Niin pitkälle kuin mä omaa elämäni muistan, niin sitä on ollut aina. Ja se oli tavallaan se ainoa huomio, mitä mä veljeltä sain, oli se väkivalta. Mulle oli iskostunut jo lapsesta se mieleen, että minä olen niin paha ihminen, että minä en ansaitse mitään muuta. Et sitä on ollu tosi pienestäkin asti. (Hanna)

Mä en oo ihan varma, millon se on alkanut, mutta mä tiedän, että meistä on valokuva, että mä oon jossain metsässä leikkimässä ja veli on niin ku jalka ylhäällä potkasemassa tyyliin päähän. Kyllä se on alkanut aika varhain. Mut sitten tää seksuaalinen on alkanut 8–9-vuotiaana. Voi olla, että aikaisemminkin. Se on alkanut tälle, että hän on alkanut painostamaan, kun on sitä pornografiaa kattonu, että hän haluaa kokeilla minun kanssa. (Emmi)

Se alkoi kyllä tosi pienestä. Et jostain tuolta neljän viiden vanhasta. Et se alkoi ehkä sellaisella just sellaisilla vähän niin ku vitseillä ja näin, sellaisilla kaksmielisillä. Ja sit se tavallaan muuttu. Se meni pikkuhiljaa, et aina kun oli sellainen tilaisuus, ettei äiti nähnyt eikä isä. Niin sit se oli tavallaan sitä, että kun ne tiesi, että mä olen tyyliin saunassa, niin sitten se tuli sinne. (Liisa)

Hanna kertoo väkivallan kaikkivoipaisuudesta ja siitä, miten hänen itsetuntonsa ja ihmisarvonsa on muserrettu ajattellessaan ansainneensa vain väkivaltaista kohtelua. Emmi puolestaan kertoo seksuaaliseen väkivaltaan liittyneen painostaminen. Liisa tuo esille kaksimielisistä kommentoinnit.

Terrorisoinnin tarinan edetessä naiset kuvaavat kokemuksia, joissa väkivalta ilmenee lukuisilla erilaisilla tavoilla. Wiehen (1997, 34) mukaan on tyypillistä, että sisarukseen kohdistunut väkivalta ilmenee monin tavoin. Henkisen väkivallan kerrotaan liittyneen etenkin törkeään arvosteluun ja omien kokemusten mitätöintiin.

Ne tavallaan jatkuvat lääppimiset, puheet liitty siihen mun kehoon. Sitä arvosteltiin tosi törkeesti, vaikka ikää ei ollu kovin kauheesti. Et mä jouduin siihen maailmaan todella, todella, todella liian aikaisin. Semmoisten asioiden pariin, mitkä ei missään nimessä olisi kuulunut sen ikäiselle, ja etenkin sisarusten kautta. (Liisa)

Se oli sekä psyykkistä että fyysistä. Et ihan tämmöisiä, jos veljellä tuli kaveri käymään kotona, niin mulla ei ollu lupa näyttäytyä. – – Ja sitten oikeastaan kaikki tavallaan, mitä mä tein tai jätin tekemättä kotona oli syy käydä muhun käsiksi. – – Millään mun asioilla ei ollut mitään merkitystä ja mitkä asiat oli mulle tärkeitä, niin sitä pilkattiin, haukuttiin ja naurettiin. Oikeastaan kaikki, mitä mä sanoin tai tein, niin se ei ollu minkään arvoista. (Hanna)

Sit se on sellaista kokemusten vähättelyä ja nolaamista. Sellaista niin ku suhtautumista, että mä oon vähän niin ku alempi ja hullu ja ettei mun kokemuksilla oo väliä. Et se on ollu koko perheen suhtautuminen muhun. Se on sellaista kokemusten vähättelyä ja nolaamista. – – Se on vähän sellaista terrorisoivaa se sen käytös. Se niin ku, en mä tiedä onko se sitten ollut kilpailua huomiosta tai kateudesta, mutta se on ollut just sellaista, jos mä oon soittanut ja esiintynyt perheelle, niin se on tullut siihen jotakin häiritsemään. Ja se on lyönyt ja repinyt hiuksista ja niin ku haukkunut mua ja nöyryttänyt mua, ettei kukaan halua mua, ku mä oon niin ruma. – – Mä häpesin mun rintoja, että niitäkin veli kommentoi. Se on kommentoinu niitä sitten, ku ne on ruvennu kasvamaan, että ne on kohta niin isot, että ne roikkuu tuolla tiessä. Ja sitten ku mun äiti yritti kannustaa, että susta tulee hyvä juoksija. Mä oon voittanut jotain juoksukilpailuja, niin sitten veli on sitäkin kommentoinut, ettei noin isoilla rinnoilla voi tulla mitään juoksijaa. Aikuisena mä oon tajunnu, että mä oon nätti ja kanis ja urheilullinen ollu, et miksi mä oon vihannu itseäni niin paljon. Niin sit mä oon tajunnu, että ne johtuu niistä kokemuksista. Musta tuntuu, että mun veli on halunnut kompensoida sitä sen seksuaalista väkivaltaa sillä, että mä oon jotenkin huono ja hävettävä. (Emmi)

Liisa tuo esille, miten veljien kommentointi on jatkuvasti liittynyt hänen ulkonäköönsä ja että veljien käytös on ollut sisarussuhteeseen kuulumatonta ja hänen ikätasoonsa sopimatonta. Liisa tuo esille seksin liittyneen hänen elämänsä liian varhain ja vahingoittavalla tavalla. Hanna puolestaan kertoo veljen sanelleen, miten hänen tulisi käyttäytyä. Hanna kuvailee tilannetta, jossa veljen kavereiden läsnä ollessa hänellä ei ole ollut lupa näyttäytyä. Hän myös kertoo arvottomuuden kokemuksista, joka on seurausta jatkuvista pahoinpitelyistä ja henkisestä väkivallasta. Hanna toteaa, ettei hänen kokemuksilleen ole annettu mitään merkitystä. Myös Emmi nostaa esille hänen kokemustensa vähättelyn ja sen, että häntä on pidetty arvottomana. Hän kertoo nöyryyttämisestä, haukkumisesta, lyömisestä ja hiuksista repimisestä. Veli tilanteessa kuin tilanteessa terrorisoi Emmi ajatukset siitä, että hän voisi olla kaunis tai jossain asiassa taitava. Vasta aikuisena Emmi kertoo ymmärtäneensä veljen väkivallan vaikuttaneen minäkuvaansa.

Terrorisoinnin tarinassa naisilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin alistua veljen vallan kohteeksi. Johnsonin (1995) mukaan miesten nainiin kohdistama väkivalta voi ilmetä uhkailuna, muista eristämisenä sekä erilaisina valvontankeinoina. Tämä on hänen mukaansa seurausta patriarkalisesta perinteestä, jonka mukaan miehellä on oikeus hallita naista. On esitetty, että miesten tekemän väkivallan taustalla vallitsee maskuliinisuuden ihanne, jossa nainiin kohdistuva kontrollointi ja valta nähdään miehen oikeutena (Hoffman ym. 2005, 1123). Terrorisoinnin tarinassa naisten seksuaalisen

väkivallan ja fyysisen väkivallan kuvauksissa ilmenee sisaruksen väkivaltaan liittyneen veljen oikeus alistaa ja hallita heitä.

Mun tapauksessa se kuvio on toistunut tähän päivään asti, ettei se oo vaan mikään menneisyyden teko, vaan se heijastuu tähän päivään myös. Ja mä nään, et se kuvio jatkuu edelleen, että mä olen se, jota kohdellaan huonosti. Ja mä olen aina ollut se, jota on voinut kohdella huonosti. Mä oon ollu tavallaan se, siinä hyväksikäyttökuviossa, se alimmalla tasolla. – – Ja hän on painanut minut ihan sänkyyn väkisin, siis raiskannut minut. (Emmi)

Se oli sitä seksuaalista väkivaltaa ihan koko ajan. Mä olin sellainen kiertopalkinto. (Liisa)

Että mä olin tavallaan omaisuutta, josta pidettiin kynsin ja hampain kiinni vain sen takia, että mä olen tyttö. – – Muistan esimerkiksi sellaisen tilanteen, että äiti sanoi kesken mun lauseen, että viepäs nyt nuo pyykit tuosta kaappiin. Ja mä sanoin, että mä kerron tän loppuun. Niin veljen mielestä jo se oli peruste hakata mut hiljaseks. – – Että kyllä se syy haettiin ihan mistä tahansa sille, että se sai käydä muhun käsiksi. (Hanna)

Emmi kuvaa sisarusuhteeseensa liittyneen se, että häntä on saanut kohdella huonosti ja hänen asemansa on ollut veljeensä verrattuna alempi. Liisa ja Hanna puolestaan kuvaavat omaan rooliinsa liittyneen esineellistämisen. Heidän tunteillensa ja kokemuksillensa ei ole annettu arvoa, koska he ovat olleet tyttöjä. Hanna tuo esille, että syy pahoinpitelemiselle keksittiin mistä tahansa.

Terrorisoinnin tarinassa naiset pohtivat vanhempien roolia sisarusväkivallan tarinassa. Kaikki naiset mainitsevat väkivaltaa ja laiminlyöntiä kohdistuneen heihin myös vanhempiensa taholta. Vanhempien mielenterveys nostetaan myös yhdeksi perhe-elämään vaikuttavaksi tekijäksi. Emmi ja Liisa kertovat myös vanhemman alkoholiongelmasta. Tarinassansa naiset kuitenkin pyrkivät keskittymään sisarusväkivaltaan ja mainitsevat vanhemmat niiltä osin kuin he katsovat vanhemman toiminnan liittyneen sisarusuhteeseen. Sisarusväkivallan hetkillä vanhempien kerrottiin tyypillisesi olleen poissa tai poissaolevia. Henna kertoo kuitenkin myös tilanteista, joissa äiti on ollut silminnäkijänä.

Veljeä on suosittu aina. Siinäkin mielessä se kuvio on kääntynyt hassuksi, että mä oon kotona sitä väkivaltaa joutunu kokemaan ja sitten isä on ollut poissaoleva ja hän on ollut uuden vaimon kanssa, joka on ollut hänen koko maailmansa ja sitten on tämä hänen vaimonsa tyrannisoanut mun näkökulmasta mua lapsesta asti – – Ja sitten äiti on ollut töissä ja hänelle on

ollut se ura tärkeä. Että voi olla, että hän on ollut paljon töissä ja hän ei oo vaan halunnut nähdä tai ei oo puuttunut tai en mä tiedä, onko hän nähnytään sitä hommaa. Mutta se, että on tollassii, että meidät on sulettu kaappiin ja mä oon ollu siellä kuolemanpelossa hysteerisenä ja sitä ei oo oikeen niin ku ratkastu. Ja sitten ku äiti on joskus sanonu, ku veli sua niin paljon rakastaa ja sisarukset rakastaa toisiaan ja senkö takia teillä on tätä. Et kyll se on ollu vähättelyä ja ylipäätään mun äidin kohtelu. (Emmi)

Äiti tosiaan oli tästä tietoinen ja usein silminnäkijänäkin, niin tota hän vaan perusteli sitä sillä, että veli oli sanonut, että jos minä en sitä hakkaa niin joku muu sen, että onko se parempi, että jotkut vieraat sen sitten pahoinpitelee. Että lähtökohtaisesti se ajatus oli, että mä en tee koskaan mitään hyvin tai oikein. – – Ja justiinsa se, että tavallaan siihen oli saanu vahvistuksen äidiltä koko ajan. Kun mä yritin siitä sille sanoa, että minkä takia tää tilanne on tällainen, niin hän sanoi vaan siihen, että lopeta se ärsyttäminen, että saat olla rauhassa. Että musta tehtiin tavallaan se syntipukki alusta asti ja syy oli aina minussa. Että vasta aikuisena mä oon tajunnu sen, etten mä oo voinut olla aina se syy. (Hanna)

Koskaanhan mä en kertonu kellekään. Paitsi sen yhden kerran kun äiti kysyi. Mutta äiti kysyi vain, että tekeekö isä? – – Sanoin vain, et joo. – – No se jäi siihen. Mutta ilmeisesti se oli hitaampaa. Mä olin tosi pieni. Ehkä eka tai toka luokalla korkeintaan, että äiti oli tehnyt sostoimelle ilmoituksen ja sit meillä kotona kävi sosiaalityöntekijät. Mä olin koulussa oottaa bussia. Kun se oli se kyläkoulu siin lähellä, niin ne bongas mut siitä, ei ne kyytiin ottanu. Sit ne jotain kysyi, että millaista se nyt on se tavallaan se elämä. En mä nyt siinä kaikkien kuullen voit oikein mitään sanoo. Sanoin vain, että isä juo. Isä sitten vastavetona teki myös valituksen sosiaalitoimeen. – – Sitten oli nimismies ja sitten oli kaks sosiaalityöntekijää. Sitten ne jotain kyseli multa. En enää muista, että mitä. Mutta joo. Siitä kehkeytyi tällainen äidin ja isän valtataistelu. Äiti ei kyllä ikänä kysyny sen jälkeen, että jatkuuko, että onko mitään muuta. Ja en sitten osannu, mutta varmasti vaikutti myös, etten uskaltanu puhua. (Liisa)

Nyqvistin (2001, 12–13) mukaan väkivaltaa kohdanneiden voi olla vaikeaa tuoda väkivaltaa näkyväksi subjektiivisten kokemustensa vuoksi. Terrorisoinnin tarinassa naiset nostavat esille keskusteluita äidin kanssa, mutta sisarusväkivalta saa mahdollisuuden edelleen jatkua. Sisarusväkivalta mahdollistuu etenkin vanhempien poissaollessa. Emmi kertoo vanhempiensa eronneen ja isän erkaantuneen mentyään uusiin naimisiin. Emmi myös nostaa esille, ettei tule toimeen isän uuden vaimon kanssa. Emmin äiti puolestaan keskittyy uraansa. Emmi kertoo hakeneensa apua äidiltä veljen suljettua hänet kaappiin, mutta tämä tilanne on jätetty ratkaisematta. Äiti on kuitannut veljen käytöksen johtuneen rakkaudesta. Myös Hanna kertoo keskustelleensa veljen käytöksestä äitinsä kanssa. Äiti on vedonnut veljen sanoihin, että on parempi, että veli hänet hakkaa kuin joku tuntematon. Äiti on myös kehottanut Hanna lopettamaan ärsyttäminen, jotta häntä ei pahoinpidellä. Liisa puolestaan kertoo myös isänsä olleen seksuaalisesti väkivaltainen häntä kohtaan ja

äidin kysyneen tätä. Tämän seurauksena viranomaiset ovat käyneet Liisan kotona selvittämässä perheentilannetta. Liisa kertoo, ettei ole uskaltanut kertoa viranomaisille isän väkivallasta. Liisa kertoo kokeneensa, että perheen tilanne äidin ja isän välillä pahenee selkkauksen myötä. Liisa kertoo, ettei hän ole osannut tai uskaltanut kertoa veljien väkivallasta.

Terrorisoinnin tarinassa naiset kuvaavat sisarussuhteensa liittyneen ainoastaan väkivaltaa. Meyer (1991) toteaa tutkimuksessaan, kuinka seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutumisella on seurauksia läheisiin suhteisiin. Hänen mukaansa läheistensuhteiden mahdollistama rakkaus on raiskattu väkivallan seurauksena. Myös tässä tarinassa sisaruuteen liittyvä rakkaus loistaa poissaoloaan. Tarinassa väkivalta terrorisoi mahdollisuuden lämpimään ja rakkaudelliseen sisarussuhteeseen. Naisten kohtaamasta sisarusväkivallasta on tullut elämää ja itseä määrittävä normi, vaikka sisimmässään he tunnistavat pahoinpitelyn tai sisarusten välisen inestien olevan väärin.

No koska mä luulin, että se on ihan normaalia. Mä eka, toka, kolmas, neljäs luokalla aattelin niin. Muistan edelleenkin hyvin elävästi ne piirustukset kaverivihkoon, mitä kierrätettiin. Jokainen piirsi ja kirjoitti jonkun runon ja näin, ja mä vaan piirtelin tällaisia panokuvia. Sit mä olin ihan ihmeissään, kun mun ikäiset muut tytöt oli ihan kauhuissaan ja näytteli niitä opettajalle ja näin. Mut mä en nähny siinä mitään outoo, koska mä luulin, se oli mulle se normaali elämä, mä luulin, että kaikilla on niin. Ja tosissaan, kun lapsetkin oli pieniä ja lastakin, kun vei hoitoon ja katto, kun isät haki lapsia ja piti sylissä ja kanto, niin vaikka mä tiesin, ettei se niillä oo, niin ei mielelle tavallaan voinu mitään. Mä pidin ihan faktana sitä, että ne on jotain pedareita tyyliin, koska ne piti sylissä niitä lapsia. Koska ei mun perheessä pidetty sylissä muuten, kun tietyssä tarkoituksessa. – – Toki sitten kun tuli vähän ikää lisää, kun rupes olee päälle kymmenen, niin toki siihen mennessä oli oppinut häpeämään tavallaan niiden tekemisiä ja jotenkin sen vaan tiesi, ettei tää oo ihan oikein. (Liisa)

Mä tavallaan tiesin, että mun lapsuus ei ollu normaali ja turvallinen, jollakin tasolla koko elämäni ajan – – Että siinä sisaruudessa ei ole koskaan ollut mitään rakkaudellista. Se on mennyt perustuvaa laatuisesti rikki sieltä lapsuudesta asti. – – Sehän oli mulle sillä tavalla pitkälle niin ku normaali asetelma. Mun yks harvoista kavereista eli sillä tavalla samanlaisessa perheessä, että hänelläkin oli kaks isoveljeä ja oli kohtuullisen isot ikäerot. Niin mä muistan, että mä joskus mietin sitä, kun olin hänen luona käymässä, että se on varmaan sitten ku mä lähen, niin sitten hänet pahoinpidellään. Että eihän minullekaan koskaan ulkopuolisten silmissä tehty mitään. Tavallaan se ajatus siitä, että se on normaalia, että se tapahtuu sitten, kun mä oon lähtenyt. (Hanna)

Mä häpesin itteeni. Mä oon hävenny itteeni aikuisuuteen asti. Että mä oon vihannu itteeni ja eläny itseinhossa. Itkeny yksin huoneessa, kuinka hirveä mä

olen. – – Se, että mä oon elänyt tollaisessa perhehelvetissä niin on mun ihmissuhteisiin vaikuttanut, että mä oon lähtenyt sellaisiin ihmissuhteisiin, joissa mua on kohdeltu huonosti. Ja on tosiaankin niin, että sitten ku sä tuut sellaiseen, että se on se normi, että sä toistat sitä aikuisena. Että myös oman lapsen isä kanssa on ollut väkivaltainen kuvio. (Emmi)

Liisa, Hanna ja Emmi kuvaavat sisarusväkivallan hyväksymiseen ja sen normaalina pitämiseen liittyneen ambivalenttia. Haastateltavat kuvaavat tunnistaneensa, ettei elämä ole ollut turvallista ja ettei sisaruksen käyttäytyminen ole normaalia hyväksyttävää käyttäytymistä. Toisaalta taas väkivallan kaikkivoipaisuuden ja vanhempien tilanteisiin puuttumattomuuden vuoksi sisarusväkivaltaa pidetään yhtä aikaa myös normaalina. Liisa kertoo piirtäneensä kaverivihkoon panokuvia ja ajatelleensa muidenkin tyttöjen sisarussuhteen olleen samanlainen kuin hänen. Lisäksi Liisa ja Hanna kertovat ajatelleensa muiden miespuolisten ihmisten toimineen samalla tavalla kuin oma veli. Emmi puolestaan kertoo pitäneensä normaalina hänen huonoa kohteluaan, mikä on lopulta heijastunut myös hänen parisuhteisiinsa.

Terrorisoinnin tarina loppuu aikuisuuden sisarussuhteen kuvauksiin. Kaikkien haastateltavien elämään on mahtunut erilaisia vaiheita, jotka ovat saaneet naiset pohtimaan sisarussuhteessaan ilmennyt väkivaltaa uudelleen. Fyysistä väkivaltaa kohdannut Hanna kertoo väkivallan traumojen vaikuttavan edelleen sisarussuhteeseen. Hanna kertoo veljellä olevan puoliso sekä lapsia ja itsellään myös. Hannan kertoo perheiden olevan toistensa kanssa tekemisissä toisinaan. Hanna kuvailee aikuisenakin veljeä kohtaan tuntemansa pelon olevan niin voimakasta, että kokee välien katkaisemisen ja etäisyyden ottamisen olevan lopulta ainoa hyvä ratkaisu.

Me käytiin siellä perheenä, me oltiin siellä kolme päivää ja kun me päästiin sieltä, mä olin sen jälkeen kolme viikkoa osastolla. Ja sen jälkeen mä en oo oikeastaan ollut hänen kanssaan missään tekemisissä. Tiedostan sen, että itseäni säästääkseni näin on parempi. Ihan pelkästään se, että mä nään puhelimen näytöllä hänen kuvansa, saa multa viikoksi yön et pois. Et se pelko on niin vahva. – – Se varmaan kuvaa hyvin, jos mä sanon näin, että tää tuhat sata kilometriä [meidän välissämme] on ihan hyvä. (Hanna)

Wiehen (1988, 185) mukaan sisaruksen seksuaalinen väkivalta jatkuu yleensä niin kauan, että uhri on tarpeeksi vanha ja onnistuu kieltämään toiminnan tai joku havaitsee väkivallan ja puuttuu siihen. Sekä Emmi että Liisan kohdalla veljen väkivalta jatkuu aikuisuudessa

seksuaalissävytteisenä kommentointina ja vihjailuna. Liisa kertoo myös veljen jatkaneen hänen kehonsa yksityisalueiden puristelua.

Meidän välit on selvittämättä edelleen ja veli kieltää kaikki nää mun muistot, että hän on laittanut mulle teorioita valemuistoista ja vähätellyt mua. – – Mä oon aatellut, että jos ei tuu sellaista kvalidaatiota, niin ihan turha olla heidän kanssa tekemisissä. Mä keskityn tällä hetkellä omaan paranemiseen – – Mä sanoin, että tää oli tässä, jos ette opi arvostamaan mua. (Emmi)

Tää vanhin veli, joka asuu täällä, on sellainen, jos on kahden kesken, niin sitten se on koko ajan sellainen ylilipevä. Ja sitten ne jutut on koko ajan tuolla navan alapuolella. Tyyliin puristelee rinnoista ja takapuolesta ja sit kuulee erilaisia kommentteja. – – Toki oisin halunnu tosi paljon sitä, että olisi ollut silleen sisarasuhteita, jotka ois perustunu ihan lapsesta saakka niin ku silleen ihan normisuhteita. – – Ne on kuitenkin niitä ihmissuhteita, jotka vois olla jo lähtökohtaisesti jo tosi hyvät välit. – – Et miten mä nyt sanon. No ensinnäkin se, että tänä päivänä en sietäisi yhtään minkäänlaista yritystäkään koskee. Ja muutenkin mä olen tavallaan sen asian suhteen niiden yläpuolella. Mä en tunne enää velvollisuudekseni käydä tai tavata niitä. (Liisa)

Haastatteluhetkellä molemmat naiset kertovat katkaiseensa välit veljeensä, mutta toivovat heidän kokemansa vääryyden tulevan jonakin päivänä tunnustetuksi. Emmi kertoo ottaneensa sisarusväkivallan puheenaiheeksi sekä äitinsä että veljensä kanssa. Molemmat kieltävät Emmin kokemukset, jonka seurauksena hän ei halua olla tekemisissä lapsuuden perheensä kanssa. Liisa kuvailee kaipuuta sisarusuhteen mahdollistamasta läheisyydestä, josta hän kokee jääneensä paitsi. Liisa korostaa, että tänä päivänä kokee olevansa vahvempi ja ikään kuin veljiensä yläpuolella. Terrorisoinnin tarinassa kaikki kolme naista asettavat oman hyvinvointinsa ratkaisevaksi tekijäksi päättäessään katkaista välit veljeensä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämä tutkimus perustuu sisarusväkivaltaa kokeneiden naisten haastattelupuheeseen ja haastatteluissa syntyneisiin kertomuksiin. Tutkimukseni tarkoituksenani oli tutkia, millaisia sisarusväkivaltaa kuvaavia tarinoita naisten kertomuksista voi jäsentää sekä millaisena ilmiönä sisarusväkivalta hahmottuu näissä tarinoissa. Tutkimuksessani sisarusväkivallan ilmiön tarkastelu perustui nuorisotutkimuksen tavoitteeseen, jossa pyrkimyksenä on

kriittisesti nostaa esille nuorten elämää koskettavia yhteiskunnallisia järjestelytapoja (vrt. Nieminen & Honkatukia 2017, 40). Lähestyin sisarusväkivaltaa ilmiönä tutkimuskirjallisuudesta hahmottamani teoreettismetodologisen viitekehyksen avulla. Yhdistin siinä sukupuolistuneen väkivallan tutkimusta perhetutkimukseen sekä relationaalisuuden ajatukseen. Lisäksi hahmotin siinä väkivallan kertomisen luonnetta. Viitekehys ohjasi minua tarkastelemaan naisten sisarusväkivaltaan liittyviä kuvauksia sukupuolistuneena väkivaltana relationaalisena ilmiönä.

Tässä luvussa esittelen sisarusväkivallan tarinoiden keskeisiä huomioita asettamieni tutkimuskysymysten näkökulmasta sekä tuon esille tutkimustulosten perusteella tekemiäni johtopäätöksiä. Lisäksi arvioin tutkimusprosessin onnistumista. Luvun lopussa esitän oman tutkimukseni esille nostamia jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Tutkimuksen keskeiset havainnot

Tutkimusaineistoni 15 naisen henkilökohtaisista sisarusväkivallan kertomuksista jäsenisin viisi sisarusväkivallan ilmenemistä kuvaavaa tarinaa: *nöyryyttämisen tarina* (N=3), *syyllyttämisen tarina* (N=3), *pakottamisen tarina* (N=2), *uhkailun tarina* (N=4) sekä *terrorisoinnin tarina* (N=3). Naisten tarinoissa sisarusväkivallan ilmiö hahmottui kompleksisena. Tarinoissa kuvattiin sisarusväkivallan ilmenemisen moninaisuutta, perhesuhteita sisarusväkivallan ympäristönä sekä sisarusväkivallan määrittävän koko sisarussuhdetta ja siinä koettuja tunteita. Sisarusväkivallan tarinat toivat esille yhtäläisyyksiä sekä yksilöllisiä eroja sisarusväkivallan ilmenemisestä. Aineistoni tarinat kertoivat erilaisista tavoista, joilla väkivalta naisten sisarussuhteessa mahdollistui, mutta myös siitä, että väkivallan vyyhdistä oli mahdollista irtautua.

Sisarusväkivallan ilmenemisen moninaisuus

Tutkimuksen tarinatyypeillä kuvasin sisarusväkivallan esiintymisen moninaisuutta. Sisarusväkivallan alkamisen hetki ja väkivallan kesto vaihtelivat kertojan mukaan. Yhteistä naisten tarinoille oli se, että sisarusväkivaltaan kuvailtiin liittyneen lukusia episodeja, joissa sisarus pyrki hallitsemaan ja käyttämään valtaa. Sisarusväkivallan kuvaukset olivat monipuolisia ja sisälsivät laajan kirjon erilaisia kokemuksia ja tapauksia. Tarinoissa kokemuksia kerrottiin henkisestä, fyysisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Erityisesti

henkisen väkivallan erilaisia määritelmiä esiintyi runsaasti. Väkivallan vakavuus ja intensiteetti vaihtelivat tarinoissa sanallisesta satuttamisesta ja erilaisista hallinnan keinoista pahoinpitelyyn ja raiskaukseen.

Nöyryyttämisen tarinassa naiset kertoivat alentamisesta, julkisesta nolaamisesta, sanallisesta satuttamisesta, puremisesta, hakkaamisesta, lyömisestä ja tönimisestä. Syyllistämisen tarinassa nostettiin esille sisaruksen kontrollointi, sanallinen satuttaminen, syyllistäminen, hiuksista repiminen, lyöminen sekä tavaroilla satuttaminen ja niillä heittäminen. Kolmannessa tarinassa, pakottamisen tarinassa korostui manipulointi, pakottaminen, hengenvaarantaminen, pahoinpitely, kontrollointi sekä sanallinen satuttaminen. Uhkailun tarinassa esiintyi tappamisella ja teräaseilla uhkailua, haukkumista, kiristystä, pahoinpitelyä ja raivokohtauksia. Terrorisoinnin tarinassa sisarusväkivalta ilmeni nöyryyttämisenä, vähättelynä, alistamisena, liikkumisen rajoittamisena, hiuksista repimisenä, lyömisenä, pahoinpitelynä, uhkailuna, pakottamisena, kontrollointina, kuristamisena, seksuaalisävytteisenä kommentointina, kehon yksityisalueiden kosketteluna ja raiskaamisena.

Perhesuhteet sisarusväkivallan ympäristönä

Sisarusväkivallan tarinoissa perhesuhteilla oli aivan erityinen asema. Fyysinen ja henkinen läheisyys sekä biologiset perhesiteet mahdollistivat monen naisen kohdalla sisarusväkivallan. Relationaalisuus ilmeni naisten väkivallan kokemusten tarkastelussa paitsi sisarus-/sisarussuhteessa, mutta myös muissa sosiaalisissa suhteissa. Etenkin vanhemmilla oli naisten tarinoissa olennainen merkitys. Kokemuksistaan kertoneet naiset kuvasivat suhteiden monimutkaisuutta ja sitä, miten perheenjäsenten suhtautuminen oli heitä alentavaa tai ohi katsovaa. Sisarusväkivallan tilanteita leimasi aikuisen puuttumattomuus väkivallan loppumiseksi. Tarinoissa esiintyi vanhempien painostusta väkivaltaisen sisaruksen käyttäytymisen ymmärtämiseen, heidän suosineen väkivaltaisesti käyttäytyvää sisarusta sekä vanhempien tehneen naisista itsestään syntipukkeja toisen sisaruksen väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Osa vanhemmista myös rankaisi haastateltavia väkivaltaisesti toimineen sisaruksen käyttäytymisestä. Tarinoissa vanhempien kuvailtiin olevan voimattomia ja kykenemättömiä sisarusväkivallan loppumiseksi. Lisäksi tarinoissa ilmeni vanhempien tulkinneen naiset yliherkiksi ja tahallaan ärsyttäjiksi. Etenkin siskojen toteuttamaa väkivaltaa vanhempien taholta

vähäteltiin ja käyttäytymistä pidettiin harmittomana, kun taas veljien väkivalta katsottiin kilpailuksi, leikiksi tai vaarattomaksi käyttäytymiseksi.

Sisarusväkivallan tarinoissa ihmisarvoinen kohtelu, arvostus ja rakkaus olivat jotakin, mitä tarinoiden suhteista uupui, tai ne esiintyivät vain hetken häivähdyksinä. Kun vanhemmat omalla käytöksellään viestivät sisaruksen väkivaltaisen käyttäytymisen olevan hyväksyttävää, naiset etsivät väkivallan selityksiä itsestään. Tarinoissa ilmeni naisten ajatelleen olevansa herkkiä tai ansainneensa sisaruksensa kohtelun, mutta samaan aikaan kyseenalaistaneensa syyn väkivaltaan olevan aina heissä. Haastateltavien naisten suhteissa sisarusväkivaltaa ei tunnustettu tai tunnustettu.

Sisarussuhteen ja tunteiden ristiriitaisuus

Sisarusväkivallan tarinoissa sisarusväkivalta hahmottui sisarussuhdetta ja siinä koettuja tunteita määrittäväksi tekijäksi. Suhteisiin liittyi, pelon, katkeruuden, vihan, surun, säälin ja pettymyksen tunteita. Sisarusväkivallan tarinoissa kerrottiin myös sisarussuhteen dynaamisuudesta, jolloin suhteessa kerrottiin esiintyneen erilaisia vaiheita. Osa naisista kertoi sisarussuhteen olleen välillä täysin "katkolla" ja myöhemmin taas lähentyneen. Sisaruuteen yhdistetty lojaalius tai huolehtimisvelvollisuus toimivat sisarussuhteessa kiinnipitävänä voimana. Sisarusväkivallasta huolimatta sisarussuhteeseen liittyi tai haluttiin liittyvän myös hyvää. Nöyryyttämisen, syyllistämisen, pakottamisen ja uhkailun tarinoissa kerrottiin lämmön, kiintymisen ja välittämisen tunteista. Kun taas syyllistämisen, pakottamisen ja uhkailun tarinoissa suhteeseen liittyi sisaruksesta huolehtimisen ja suojelun tunteita. Toisaalta terrorisoinnin tarinoissa lämmön ja välittämisen tunteista ei varsinaisesti kerrottu, mikä nostaa esille vakavan väkivallan voivan rikkoa sisarussuhteen emotionaalisen läheisyyden.

Sisarusväkivallan tarinoissa kaikki naiset kuvasivat halua ymmärtää sisaruksen väkivaltaista käytöstä ja toimia itse moraalisesti oikein. Sisarussuhteisiin liittyi monet odotukset ja oletukset "normaaleista" tavoista toimia ja olla sisarussuhteessa. Oma sisarussuhdetta peilattiin muihin suhteisiin, etenkin muihin sisarussuhteisiin. Mielikuvat "normaalista" sisaruudesta toivat esille ristiriitaisia ajatuksia ja tunteita omaa sisarusta kohtaan. Etenkin sisaruuteen yhdistetty huolehtimisvastuu ja lojaalius herättivät ristiriitaisia tunteita. Omalta sisarukselta sallittiin kuitenkin käyttäytymistä, jota naiset eivät muissa läheisissä suhteissa olisi pitäneet hyväksyttävänä. Vasta aikuisuudessa naiset todella

kyseenalaistivat, ettei heihin kohdistunut väkivalta ollut oikeutettua. Valtaosa haastatelluista naisista ei uskonut sisarusväkivallan loppuvan, joten he eivät olleet olleet enää tekemisissä sisaruksensa kanssa haastatteluhetkellä.

Sisarusväkivallan tarinoiden nojalla tutkimukseni johtopäätös on, että sisarusväkivalta ilmenee monin eri tavoin. Sisarusväkivallan kokemukset eivät ole irrallaan muista suhteista, vaan vanhemmat ovat keskeinen osa sisarusväkivallan dynamiikkaa. Tunteilla on tärkeä osa sisarusväkivallan ilmenemistä. Varsinkin sisaruuteen liittyvien tunteiden ja odotusten ristiriitaisuus näyttää korostuvan. Sisarusväkivallan hyväksyminen ja sen normaalina pitäminen voivat vaikeuttaa sisarusväkivallan tunnustamista ja tunnistamista sekä väkivaltaisesta suhteesta irtautumista. Oman tai itselle tärkeiden ihmisten hyvinvoinnin asettaminen tärkeäksi prioriteetiksi voi toimia motivaationa asettaa rajoja väkivaltaisesti käyttäytyvälle sisarukselle ja vähentää tai lopettaa yhteydenpito sisarukseen.

6.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Perhesuhteita pidetään elämän perustavanlaatuisena edellytyksenä (Notko 2011, 213). Vaikka yksilölähtöisyys on korostunut perhesuhteiden määrittelyssä, perheellä on edelleen tärkeä rooli eletyissä arjen käytännöissä. Perhesuhteet ovat etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta merkittäviä, sillä he ovat riippuvaisia muista ihmissuhteista. (Forsberg 2003, 11–12.) Nuorisotutkimuksen on väitetty kaihtavan väkivaltaa aiheeseen liittyvän negatiivisen leimallisuuden vuoksi (Williamson 2002, 86). Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut sisarussuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa, joka tutkimusten mukaan on saanut vähän huomiota tutkimuksissa (Caffaro & Conn-Caffaro 2005).

Jokaiselle tähän tutkimukseen osallistuneelle sisarusväkivallan kokeminen oli ilmiselvää. Osa tiedosti sen jo lapsuudessaan, mutta osa koki, että omien kokemusten nimeäminen nimenomaan sisarusväkivallaksi tapahtui tutkimushaastattelukutsun näkemisen jälkeen. Nyqvistin (2001, 12–13) mukaan väkivaltaa kohdanneiden voi olla vaikeaa tuoda väkivaltaa näkyväksi, jos väkivallan kokijoilla ei ole käytössään kieltä ja käsitteitä, joilla tehdä selkoa omista kokemuksistaan. Caspin (2012, 121) mukaan lapsen yritystä saada vanhempi puuttumaan sisarusten epäoikeudenmukaiseen käyttäytymiseen saatetaan

vähätellä ja selittää lapsen ylireagointina. Tutkimusten mukaan sisarusväkivallan normalisointi on voinut osaltaan vaikeuttaa ilmiön tunnistamista. (Hoffman & Edwards 2004, 185; Meyers 2014, 654, Hardy 2001, 256) Omer ja London-Sapir (2004, 113) toteavatkin, että vanhemmat ovat avainyhteistyötahoja sisarusväkivallan selvittämisessä.

Tutkimusprosessin käynnistyessä pohdin, voiko sisarusväkivaltaa tutkia. Tutkimustiedon vähäisyys ja aiheen arkaluonteisuus tekivät sisarusväkivallasta tutkimuskohteena kiinnostavan, mutta myös hämmentävän ja haastavan. Tutkimuskohteena sisarussuhteissa esiintyvä väkivalta on edelleen lähes tabu. Törmäsin usein mielteliäisiin ja vaivautuneisiin reaktioihin esitellessäni tutkimusaiheeni. Tuntui, että aihevalinnallani rikoin aiheeseen liittyvää hiljaisuutta. Vaikuttaa siltä, että perheväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta on lupa puhua, sisarusväkivallasta ei. Sisarusväkivalta vaikuttaa olevan perheen yksityinen asia.

Tutkimuksellani olen halunnut kiinnittää huomiota siihen, miten sisarusten välisestä vahingoittamisesta puhutaan. Tämän tutkimuksen ja aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella vaikuttaa siltä, että sisarusten harjoittamaan väkivaltaan liittyy normalisointia ja tunnistamattomuutta. Sisarusväkivallan normalisoinnin ja tunnistamattomuuden näen myös poliittisena kysymyksenä ja aiheena, josta tarvitaan lisätutkimusta. Riskin ja Viuhkon (2022, 11–12) mukaan väkivallan puheeksi ottaminen, erilaisten väkivallan muotojen tunnistaminen sekä väkivaltailmiön näkyväksi tekeminen ovat keskeisiä toimenpiteitä väkivallan ennalta ehkäisemiseksi.

Tutkimukseni yhtenä havaintona on sisarusväkivallan ja etenkin henkisen sisarusväkivallan määrittelyiden suuri variaatio niin eletyissä kokemuksissa kuin tieteellisissä tutkimuksissakin. Keskustelut ja tieteellinen tutkimus ovat tyypillisesti keskittyneet pääasiassa fyysiseen väkivaltaan, joka on suhteellisen selkeästi määriteltävissä. Vasta viime vuosikymmenien aikana henkinen väkivalta on saanut enemmän huomiota (Notko 2011, 12). Myös vuoden 2023 alussa voimaan astuneet rikoslain uudet pykälät seksuaalirikoksista (L 723/2022) kertovat ilmapiiristä, jossa väkivallan määritelmistä neuvotellaan.

Tutkimusaineiston analysointi ja tutkimusjulkaisun kirjoittaminen ovat vaatineet enemmän aikaa kuin suunnittelin. Haasteena tutkimusprosessissa on ollut se, että tähän asti

akateeminen keskustelu sisarusväkivallasta on painottunut pääasiassa kansainvälisille areenoille, laadullista tutkimusta aiheesta on vähän, eikä sisarusväkivallan yhteiskunnallinen keskustelu ole edennyt samaa vauhtia kuin esimerkiksi keskustelut parisuhde- tai perheväkivallasta. Laaja aineisto ja oma kiinnostukseni aihetta kohtaan ovat vaatineet aiherajauksia, joka ei ole ollut aina helppoa. Kirjoittaminen on ollut ajoittain vaikeaa, minkä yhdistän väkivallan määrittelyn kompleksisuuteen. Samaistunkin Notko (2011, 12–13) toteamukseen siitä, että väkivallasta kirjoittamisen voivan olla ”suunnistusta määrittelyiden viidakossa”.

Tutkimuksessani olen korostanut haastateltavien omaa määritelmää sisarusväkivallasta ja kuvannut väkivallan laajaa kirjoa erittelemättä tarkemmin sen vakavuutta muutoin kuin siitä näkökulmasta, miten vakavaksi haastateltavat omat väkivaltakokemuksensa mielsivät. Vain tämän näkökulman valitseminen tutkimuksessani tarkasteltavaksi on ollut tietoinen valinta liittyen muun muassa juuri tutkimuksen rajaamiskysymyksiin.

Samankaltainen väkivalta voidaan kokea hyvin eri tavoin riippuen väkivallan kokijasta: sanallinen väkivalta voi olla samalla tavalla haavoittavaa kuin raaka fyysinen väkivalta. Sisarusväkivallan tarinoissa naiset tyypillisesti painottivat henkisen väkivallan olleen erityisen satuttavaa. Katson myös, että sisarusväkivallan määrittelemisen haastatteluun osallistuneiden näkökulmasta on mahdollistanut rikkaan ja monipuolisen aineiston. Haastatteluiden kautta tutkimuskäyttöön saamani aineiston kannalta pidän melko odottamattomana sitä, että vastaajat avasivat hyvin yksityiskohtaisesti kertomuksiaan myös sisaruksen seksuaalisesta väkivallasta, sillä tämäkin aihe on hyvin sensitiivinen ja tabu.

Tämän tutkimuksen tulokset tukevat aikaisempia tutkimushavaintoja siitä, että sisarusväkivaltaan ja perheen vuorovaikutukseen liittyy keskinäisriippuvuutta (esim. Caspi 2012, 26). Sisarusten välinen vertaisuus sekä vanhemman rooli lastensa hyvinvoinnin laiminlyöjänä korostaa sisarusväkivaltaa vahingollisena perheväkivallan muotona (Meyers 2017, 347–348). Naisten tarinoissa ilmeni vanhempien väkivaltaa, sisarusten suosimista ja naisten syntipukiksi leimaamista sekä epäoikeudenmukaista rankaisua.

Tutkimustulosten perusteella voidaan myös todeta väkivallattomuuden ja lasten tasapuolisen kohtelun vähentävän sisarusväkivallan riskiä (vrt. Hoffman ym. 2005).

Sisarusten tasapuolinen kohtelu naisten kokemusten perusteella ei tarkoittanut lasten samanlaista kohtelua. Naiset toivoivat vanhemmuutta, jossa vanhemmalla on aikaa ja kärsivällisyyttä selvittää, mitä sisarusten välillä on todellisuudessa tapahtunut. Useissa tarinoissa pelko vanhemman reaktiosta sai haastateltavat jättämään kertomatta sisarusväkivallasta.

Pohdin, onko vanhemmuudelle ja perhesuhteiden vaalimiselle (tulevaisuudessakaan) riittävästi aikaa ja resursseja tavoitekeskeisen ja kiireen leimaaman yhteiskuntamme kontekstissa. Kriittinen perhetutkimus on pyrkinyt tarkistamaan, purkamaan, sekoittamaan ja uudelleen järjestämään perheajattelua. Keskusteluissa on muun muassa tuotu esille tarvetta tarkastella yksilön tekemiä valintoja ja niiden vaikutuksia perhesuhteiden muodostumisessa. (Forsberg 2003, 9.) Eräitä vanhempien keskeisistä ja tietoisista valinnoista ovat esimerkiksi: kuinka kiinnostuneita he ovat perheen kaikkien sisarusten hyvinvoinnista, kuinka paljon he käyttävät aikaa ja resursseja siihen, että he ovat tasapuolisesti valmiita ja halukkaita kuuntelemaan perheen jokaisen lapsen ääntä ja kokemuksia siitä, mitä sisarusten välisissä suhteissa tapahtuu. Ennen kaikkea kyse on vanhempien moraalikäsitteistä ja -valinnoista toimia aidosti oikeudenmukaisesti jokaista perheen lasta kohtaan.

Tunteiden rooli perhesuhteiden muodostamisessa on korostunut viime vuosina (Pirkanen & Eerola 2018). Sisarusväkivallan ja koettujen tunteiden välisestä yhteydestä on vielä yllättävän vähän ymmärrystä (ks. Layder 2004). Notkon (2011, 2012) mukaan väkivallan vaikutusten ja väkivaltaisissa suhteissa elämisen aiheuttamien ambivalenttien tunteiden tunnistaminen ovat tärkeitä tekijöitä, jos väkivaltaa halutaan ymmärtää holistisesti. Tässä tutkimuksessa ristiriitaiset tunteet ovat yhdistyneet sisaruuteen liittyviin odotuksiin ja pettymyksiin. Tässä tutkimuksessa naiset ovat nostaneet esille ristiriitaisia tunteita suhteen ylläpidon ja oman turvallisuuden edelle asettamisesta. Aikaisemmissa tutkimuksissa hoivan ja suhteiden ylläpidon on havaittu kuuluvan yleensä nimenomaan naisten vastuulle (Näre 1999).

Aikaisempien tutkimusten mukaan väkivallan kohteena olleiden kokemuksissa on havaittavissa prosessi, jossa väkivallan kokemukset herättävät ensin epäuskoa, vihaa, surua ja pelkoa, josta seuraa toimintaan ryhtyminen sekä lopulta väkivaltaisen suhteen katkaiseminen (Notko 2011, 154). Myös tässä tutkimuksessa sisarusväkivallan monet

tarinat päättyivät yhteydenpidon lopettamiseen tai rajoittamiseen. On kuitenkin huomioitava, että olemassa olevista ns. huonoista suhteista on tyypillisesti vaikeaa saada tutkimustietoa (Smart 2007, 138). Tämä seikka on voinut vaikuttaa juuri kyseisten naisten tähän tutkimukseen valikoitumiseen ja sisarusväkivallan tarinoiden juonenkulkuun.

Tutkimuksessani olen korostanut sisarusväkivallan kokemusten naisnäkökulmaa, sillä sukupuolen merkityksestä tiedetään melko vähän sisarusväkivallan kontekstissa (Button & Gealt 2010). On myös havaittu, että miesten ja naisten kokemukset ovat väkivallasta tyypillisesti erilaisia (Niemi ym. 2017). Tulevaisuudessa sisarusväkivalta ilmiön ymmärtämisen kannalta tärkeää olisi, että kokemuksia tutkittaisiin myös miesten ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien näkökulmasta.

Tutkimukseni aineiston 15 naisen narratiiviset haastattelut ovat tarjonneet näkökulmia niihin tapoihin, joilla suomalaisessa kulttuurissa sisarusväkivallasta puhutaan, mutta myös siihen, mistä ei vielä puhuta. Tutkimuksessani olen tarkastellut sisarusväkivaltaa, joka on voinut ilmetä lapsuudessa, nuoruudessa tai aikuisuudessa. Eriksenin ja Jensenin (2009, 185) mukaan tähän mennessä tutkimuksissa ei ole riittävästi tarkasteltu nuorten kokemuksia sisarusväkivallasta, mikä olisi perusteltu jatkotutkimuksen aihe. Tutkimuksessani olen tarkastellut sisarusväkivallan kohteena olevien kokemuksia, mutta tietoa tarvitaan myös väkivallan tekijöiden näkökulmasta. Sisarusten välistä väkivaltaa eli väkivallan vastavuoroisuutta olisi niin ikään hyvä tutkia. Tällöin voisi avautua mahdollisuus selvittää sisarusväkivallan taustalla vaikuttavia syitä ja motiiveja. Lisäksi sisarusväkivalta väkivaltatyön ammattilaisten näkökulmasta olisi tärkeä tutkimusaihe käytännön työmenetelmien ja väkivallan ennaltaehkäisemisen kehittämisessä. Tulevaisuudessa olisi tarpeellista tutkia myös laajemmin sisarusväkivallan vaikutuksia, jotta ilmiötä voitaisiin tuoda näkyvämmäksi yhteiskunnallista problematiikkaa.

Yhteiskuntatutkimuksen tavoitteena on ymmärtää sosiaalista maailmaa ja toimia tarvittaessa muutoksen edistäjänä. Millsin (2015) mukaan ihmisten yksityisiksi kokemat ongelmat tulisi kriittisen tutkimuksen avulla nostaa julkisiksi kysymyksiksi. Esiintyvä väkivaltaa sitten missä muodossa ja millaisissa vuorovaikutussuhteissa tahansa, ei se ole koskaan vain henkilökohtainen tragedia, vaan aina myös koko yhteiskuntarakenteen läpäisevä ongelma. Niinpä aiheeseen tulisi suunnata resursseja niin akateemisen

tutkimuksen, ennaltaehkäisevä työn kuin uhrien auttamisen näkökulmasta. Akateeminen tutkimuskenttä on avainasemassa aiheen tunnistamisessa ja näkyväksi tekemisessä.

7 LÄHTEET

Allardt, Erik (1983). *Sosiologia*. 1. Helsinki: WSOY.

Bank, Lew & Burraston, Bert & Snyder, Jim (2004). Sibling Conflict and Ineffective Parenting as Predictors of Adolescent Boys' Antisocial Behavior and Peer Difficulties: Additive and Interactional Effects. *Journal of Research on Adolescence*, 14(1), 99–125.

Bedford, Victoria (1989). Sibling Research in Historical Perspective: The Discovery of a Forgotten Relationship. *The American Behavioral Scientist*, 33 (1), 6–18.

Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietämäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020). Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpapereita 1/2020. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>. Viitattu 15.12.2023.

Boonzaier, Floretta (2008). If the Man Says you Must Sit, Then you Must Sit': The Relational Construction of Woman Abuse: Gender, Subjectivity and Violence. *Feminism & Psychology*, 18(2), 183–206.

Brody, Gene (2004). Siblings' Direct and Indirect Contributions to Child Development: Current Directions in Psychological Science. *The Journal of the American Psychological Society*, 13(3), 124–126.

Brody, Gene (1998). Sibling Relationship Quality: It's Causes and Consequences. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 1–24.

Brody, Leslie & Copeland, Anne & Sutton, Lisa & Richardson, Dorothy & Guyer, Margaret (1998). Mommy and Daddy Like You Best: Perceived Family Favouritism in Relation to Affect, Adjustment and Family Process. *Journal of Family Therapy*, 20(3), 269–291.

Brody, Gene & Stoneman, Zolinda, & McCoy, J. Kelly (1994). Contributions of Family Relationships and Child Temperaments to Longitudinal Variations in Sibling Relationship Quality and Sibling Relationship Styles. *Journal of Family Psychology*, 8(3), 274–286.

Burr, Vivien (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Button, Deeanna, & Gealt, Roberta (2010). High Risk Behaviors Among Victims of Sibling Violence. *Journal of Family Violence*, 25(2), 131–140.

Caffaro, John (2014). *Sibling Abuse Trauma: Assessment and Intervention Strategies for Children, Families, and Adults*. 2. painos. New York: Taylor & Francis Group.

Caffaro, John & Conn-Caffaro, Allison (2005). Treating Sibling Abuse Families. *Aggression and Violent Behavior*, 10(5), 604–623.

Cahill, Helen (2015). Approaches to Understanding Youth Well-Being. Teoksessa Johanna Wyn & Helen Cahill (toim.), *Handbook of Children and Youth Studies*. 2015th ed. Singapore: Springer Reference, 95–114.

Campione-Barr, Nicole & Killoren Sarah (2019). Love Them and Hate Them: The Developmental Appropriateness of Ambivalence in the Adolescent Sibling Relationship. *Child development perspectives*, 13(4), 221–226.

Caspi, Jonathan (2012). *Sibling Aggression Assessment and Treatment*. New York: Springer Publishing Company.

CETS (2011). Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Council of Europe Treaty Series - No. 210. <https://rm.coe.int/168008482e>. Viitattu 15.12.2023.

Cicirelli, Victor (1995). *Sibling Relationships Across the Life Span*. New York: Plenum Press.

Cicirelli, Victor (1994). Sibling Relationships in Cross-cultural Perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 56(1), 7–20.

Claussen, Angelika & Crittenden, Patricia (1991). Physical and Psychological Maltreatment: Relations Among Types of Maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 15(1), 5–18.

Connidis, Ingrid, & McMullin, Julie (2002). Sociological Ambivalence and Family Ties: A Critical Perspective. *Journal of Marriage and Family*, 64(3), 558–567.

Crossley, Nick. (2011). *Towards Relational Sociology*. New York, NY: Routledge.

De Jong, Allan (1989). Sexual interactions among siblings and cousins: Experimentation or exploitation? *Child Abuse & Neglect*, 13(2), 271–279.

Dobash, Emerson & Dobash, Russell (1998). Violent Men and Violent Contexts. Teoksessa Emerson Dobash & Russell Dobash (toim.), *Rethinking Violence Against Women*. United States: SAGE Publications, Incorporated, 141–168.

Doyle, Celia. (2006). *Working with Abused Children: From Theory to Practice*. 3. painos. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Dunn, Judith (1991). Sibling Influences. Teoksessa Michael Lewis & Saul Feinman (toim.), *Social Influences and Socialization in Infancy*. New York: Plenum Press, 97–109.

Dunn, Judy (1992). Sisters and Brothers: Current Issues in Developmental Research. Teoksessa Boer Frits & Judy Dunn (toim.), *Children's Sibling Relationships: Developmental and Clinical Issues*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1–18.

Edwards, Rosalind & Hadfield, Lucy & Mauthner, Melanie (toim.). (2005). *Children's Understanding of Their Sibling Relationships*. Lontoo: National Children's Bureau.

Edwards, Rosalind & Hadfield, Lucy & Lucey, Helen & Mauthner, Melanie (2006). *Sibling Identity and Relationships, Sisters and Brothers*. Lontoo: Routledge.

Eeva, Elina (2018). Sisarusten välisen väkivallan merkitykset internetkeskusteluissa. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Elgar, Marian & Head, Ann (1999). An Overview of Siblings. Teoksessa Audrey Mullender (toim.), *We Are Family: Sibling Relationships in Placement and Beyond*. London: British Agencies for Adoption and Fostering, 19–27.

Ellonen, Noora & Peltonen, Kirsi (2011). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset ja psykososiaaliset ongelmat: moniulotteiset yhteydet ja mittaamisen haasteet. *Nuorisotutkimus*, 29(2), 3–25.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87.

Elshout, Maartje, Rob M. A. Nelissen, and Ilja van Beest. (2017). "Conceptualising Humiliation." *Cognition and emotion*, 31(8), 1581–1594.

Eriksen, Shelley & Jensen Vickie (2009). A Push or a Punch: Distinguishing the Severity of Sibling Violence, *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 183–208.

Eriksen, Shelley & Jensen Vickie (2006). All in the Family? Family Environment Factors in Sibling Violence, *Journal of Family Violence*, 21(8), 497–507.

Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2014). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset vuonna 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110.

Felson, Richard & Russo, Natalie (1988). Parental Punishment and Sibling Aggression. *Social Psychology Quarterly*, 51(1), 11–18.

Finkelhor, David & Turner, Heather & Ormrod, Richard (2006). Kid's Stuff: The Nature and Impact of Peer and Sibling Violence on Younger and Older Children. *Child Abuse & Neglect*, 30(12), 1401–1421.

Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). (2003). *Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaeudeamus.

Forsberg, Hannele (2003). Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.), *Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 7–15.

FRA (2014). Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf. Viitattu 29.12.2023.

Gabriel, Yiannis (2004). Narratives, stories and texts. Teoksessa David Grant, Cynthia Hardy, Cliff Oswick, & Linda Putman (toim.), *The SAGE handbook of organizational discourse*. Lontoo: SAGE, 61–78.

Goldstein, Sara & Tisak, Marie (2004). Adolescents' Outcome Expectancies about Relational Aggression within Acquaintanceships, Friendships, and Dating Relationships. *Journal of Adolescence*, 27(3), 283–302.

Goodwin, Megan & Roscoe, Bruce (1990). Sibling violence and agonistic interactions among middle adolescents. *Adolescence*, 25(98), 451–467.

Gudmundsson, Gestur (2013). Young Turns Twenty: Reflections on the Journal's Development. *Young*, 21(4), 419–429.

Haapakangas, Kimmo & Kaakinen, Markus (2023). Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta?. Tieto & Trendit. Julkaistu 9.6.2023. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>. Viitattu 19.1.2024.

Haapasalo, Jaana (2006). Kasvuympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Päivi Honkatukia & Janne Kivivuori (toim.), *Nuorisoriollisuus: Määrä, syyt ja kontrolli*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 123–160.

Hardy, Marjorie & Beers, Brittany & Burgess, Charles & Taylor, Arthur (2010). Personal Experience and Perceived Acceptability of Sibling Aggression, *Journal of Family Violence*, 25(1), 65–71.

Hardy, Marjorie (2001). Physical Aggression and Sexual Behavior Among Siblings: A Retrospective Study, *Journal of Family Violence*, 16(3), 255–268.

Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard (1995). Life History and Narrative: Questions, Issues and Exemplary Works. Teoksessa J. Amos Hatch & Richard Wisniewski (toim.), *Life History and Narrative. Qualitative Studies Series 1*. London: Falmer, 113–135.

Heikkinen, Hannu (2000). Tarinan mahti – Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. *Tiedepolitiikka*, 25(4), 47–58.

Heikkinen, Hannu (2015). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 149–167.

Heikkinen, Hannu (2018). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hillcoat-Nallétamby, Sarah & Phillips, Judith (2011). Sociological Ambivalence Revisited. *Sociology (Oxford)*, 45(2), 202–217.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2004). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria.

Hoffman, Kristi & Edwards, John (2004). An Integrated Theoretical Model of Sibling Violence and Abuse. *Journal of Family Violence*, 19(3), 185–200.

Hoffman, Kristi & Kiecolt, K. Jill & Edwards, John (2005). Physical Violence Between Siblings: A Theoretical and Empirical Analysis. *Journal of Family Issues*, 26(8), 1103–1130.

Hoikkala, Tommi & Suurpää, Leena (2005). Finnish youth cultural research and its relevance to youth policy. *Young*, 13(3), 285–312.

Holma, Juha & Nyqvist, Leo (2017). Väkivaltatyö miesten kanssa. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen, Päivi Honkatukia & Teija Hautanen (toim.), *Sukupuolistunut Väkiältä: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 104–120.

Honkatukia, Päivi (2017). Nuoret ja väkivalta. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen, Päivi Honkatukia & Teija Hautanen (toim.), *Sukupuolistunut Väkiältä: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 324–338.

Honkatukia, Päivi (2004). Väkiältä ja tyttöys koulukodissa. Teoksessa Markku Jahnukainen, Taru Kekoni, Tarja Pösö (toim.), *Nuoruus ja koulukoti*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 189–213.

Honkatukia, Päivi & Nyqvist, Leo & Pösö, Tarja (2003). Sensitive Issues in Vulnerable Conditions: Studying Violence in Youth Residential Care. *Nordic Journal of Youth Research*, 11(4), 323–339.

HTK (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Viitattu 13.12.2023.

Huovinen, Riikka (2022). Suomalaisten nuorten kokema sisarusväkiältä ja sen yhteys heidän omaan väkivaltakäyttäytymiseensä. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hydén, Margareta (2005). “I Must Have Been an Idiot to Let it Go On”: Agency and Positioning in Battered Women’s Narratives of Leaving. *Feminism & Psychology*, 15(2), 169–188.

Hyvärinen, Matti (2017). Kertomushaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino, 174–192.

Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 189–222.

Hyvärinen, Matti (2004). Eletty ja kerrottu kertomus. *Sosiologia*, 2004(4), 297–309.

Hänninen, Vilma (2018). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 188–208.

Hänninen, Vilma (2002). *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. 5. painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Irish, Donald (1964). Sibling Interaction: A Neglected Aspect in Family-Life Research. *Social Forces*, 42(3), 279–288.

Jackson, Sue (2001). Happily Never after: Young Women's Stories of Abuse in Heterosexual Love Relationships. *Feminism & Psychology*, 11(3), 305–321.

Jallinoja, Riitta (2014). Teoria universaalista perheestä. Teoksessa Riitta Jallinoja, Helena Hurme & Kimmo Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 18–34.

Jensen, Alexander & Whiteman, Shawn & Fingerman, Karen & Birditt, Kira (2013). "Life Still Isn't Fair": Parental Differential Treatment of Young Adult Siblings. *Journal of Marriage and Family*, 75(2), 438–452.

Johnson, Michael (1995). Patriarchal terrorism and commoncouple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283–294.

Jokinen, Arja (2000). Narratiivit muutostyön resurssina. Teoksessa Arja Jokinen & Eero Suoninen (toim.), *Auttamistyö keskusteluna: Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta*. Tampere: Vastapaino, 131–166.

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti (2021). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia, 47/2021.

Kallio, Jenni, Honkatukia, Päivi & Valtonen, Annika (2022). *Nuoruuden tiheän elämänvaiheen tutkiminen korona-aikana: Eettis-metodologiaa reflektioita*. *Nuorisotutkimus*, 40(2), 3–23.

Keskinen, Suvi (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Keskinen, Suvi (2010). Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 243–254.

Khan, Roxanne & Rogers, Paul (2015). The Normalization of Sibling Violence: Does Gender and Personal Experience of Violence Influence Perceptions of Physical Assault Against Siblings?, *Journal of Interpersonal Violence*, 30(3), 437–458.

Kiselica, Mark & Morrill-Richards, Mandy (2007). Sibling Maltreatment: The Forgotten Abuse, *Journal of Counseling and Development*, 85(2), 148–160.

Korpilahti, Ulla & Kettunen, Hanna & Nuotio, Erika & Jokela, Satu & Nummi, Vuokko Maria & Lillsunde, Pirjo (toim.). (2019). *Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27 Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Koski, Kaarina (2007). Katsaus: Mikä kertomus on? Tieteidenvälisyyden haasteita ”kertomusten” tarkastelussa. *Elore*, (14)1.

Krienert, Jessie & Walsh, Jeffrey (2011). Characteristics and Perceptions of Child Sexual Abuse: Sibling Sexual Abuse: An Empirical Analysis of Offender, Victim, and Event Characteristics in National Incident-Based Reporting System (NIBRS) Data, 2000-2007, *Journal of Child Sexual Abuse*, 20(4), 353–372.

L 723/2022 Laki rikoslain muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220723>. Viitattu 23.10.2023.

Lahti, Annukka & Aarnio, Kia & Moring, Anna & Kerppola, Jenni (toim.). (2020). Perhe- ja läheissuhteet sateenkaaren alla. Helsinki: Gaudeamus.

Laitinen, Merja (2004). *Häväistyt ruumiit, rikotut mielet: Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä*. Tampere: Vastapaino.

Lapsen oikeuksien yleissopimus 60/1991. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>. Viitattu 13.1.2024.

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 13.1.2024.

Lattu, Emmi (2016). *Naisten tekemä väkivalta*. Tampere: Tampere University Press.

Layder, Derek (2004). *Emotion in Social Life the Lost Heart of Society*. London: Sage.

Lehti, Martti (2020). *Henkirikoskatsaus 2020*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia, 41/2020.

Mauthner, Melanie (2005). Distant Lives, Still Voices: Sistering in Family Sociology. *Sociology*, 39(4), 623–642.

McAdams Dan (1993). *The Myths We Live by: Personal Myths and the Making of the self*, New York: Marrow.

McDonald, Courtney & Martinez, Katherine (2019). Victim Narratives of Sibling Emotional Abuse. *Child Welfare*, 97(2), 1–22.

McIntosh, Ian & Punch, Samantha (2009). ‘Barter’, ‘Deals’, ‘Bribes’ and ‘Treats’: Exploring Sibling Interactions. *Childhood*, 16(1), 49–65.

Morgan, David (1996). *Family Connections: An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.

Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.). (2017). *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 27.12.2023.

Nyqvist, Leo (2001). *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Meyer, Joan (1991). Power and Love: Conflicting Conceptual Schemata. Teoksessa Kathy Davis, Monique Leijenaar & Jantine Oldersma (toim.), *The gender of power*. Lontoo: Sage, 21–41.

Meyers, Amy (2017). Lifting the Veil: The Lived Experience of Sibling Abuse. *Qualitative Social Work: QSW. Research and Practice*, 16(3), 333–350.

Meyers, Amy (2014). A Call to Child Welfare: Protect Children from Sibling Abuse. *Qualitative social work*, 13 (5), 654–670.

Mielityinen, Laura & Hautamäki, Sari & Hakala, Venla & Fagerlund, Monica & Ellonen, Noora (2023). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022: Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5.

Mills, C. Wright (2015). *Sosiologinen mielikuvitus*. Helsinki: Gaudeamus. Alkuteos: *The Sociological Imagination*, 1959.

Nieminen, Juha & Honkatukia, Päivi (2017). Nuorisokysymyksen rakentuminen – neljä näkökulmaa. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuvakangas (toim.), *Kenen nuorisotyö?: Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196, 35–51. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyo.pdf>. Viitattu 8.1.2024.

Notko, Marianne (2011). *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Notko, Marianne & Sevón, Eija (2018). Conflicts in Family Relations, Children's Emotions and Agency. *Children & Society*, 32(1), 61–72.

Näre, Sari, & Anttila, Anna (1999). *Tunteiden sosiologiaa 1: Elämyksiä ja läheisyyttä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Näre, Sari, (1999). Sukupuolten tunnekuultuuri ja julkisuuden intimisoituminen. Teoksessa Sari Näre (toim.), *Tunteiden sosiologiaa 1: Elämyksiä ja läheisyyttä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Näsi, Matti (2016). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 18/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0632-2>. Viitattu 24.20.2023.

Omer, Haim & London-Sapir, Shoshannah (2004). *Nonviolent Resistance: A New Approach to Violent and Self-Destructive Children*. Cambridge University Press.

Oranen, Mikko (2012). Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (toim.), *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Duodecim, 217–238.

Parsons, Talcott (1955). The American family: Its relations to personality and to the Social Structure. Teoksessa Talcott Parsons & Robert Freed Bales (toim.), *Family, Socialization and Interaction Process*. New York: Free Press, 3–33.

Patriotta, Gerardo (2003). Sensemaking on the shop floor: Narratives of knowledge in organizations. *Journal of Management Studies*, 40(2), 349–375.

Phoenix, Ann (2013). Analysing narrative contexts. Teoksessa Molly Andrews, Corinne Squire & Maria Tamboukou (toim.), *Doing Narrative Research*. 2. painos. London: Sage.

Perkins, Nathan (2014). *Parental Perception and Experiences of Physical and Emotional Violence between Siblings: A Mixed-Methods, Comparative Case Study*. Virginia Commonwealth University.

Phillips, Debby, Phillips Kate, Grupp, Kitty & Trigg, Lisa (2009). Sibling Violence Silenced: Rivalry, Competition, Wrestling, Playing, Roughhousing, Benign. *Advances in Nursing Science*, 32(2), E1–E16.

Pietarinen, Juhani & Launis, Veikko (2002). Etiikan luonne ja alueet. Teoksessa Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.), *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 42–57.

Pirkanen, Henna & Eerola, Petteri (2018). Johdanto: Tunteet perhe- ja läheissuhteissa. Teoksessa Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus, 7–27.

Pitkänen, Miia (2014). Sisarusten välinen väkivalta. Teoksessa Tuulia Kovanen & Miia Pitkänen (toim.), *Rispektii: Näkökulmia nuorten kohtaamaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan*. Ensi- ja turvakotien liitto, 36–51. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/rispektii_n_k_kulmia_nuorten_koht_d7a71e691d1cf9. Viitattu 24.10.2023.

Pohjola, Anneli (2003). Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Anneli Pohjola (toim.), *Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus*. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 53–67.

Pösö, Tarja (2009). Sosiaaliset ongelmat ja hyvän olon tunne. Teoksessa Merjan Laitinen & Anneli Pohjola (toim.), *Tabujen kahleet*. Tampere: Vastapaino, 153–163.

Rannikko, Ulla (2008). *Yhteinen ja erillinen lapsuus: Sisarusten sosiaalistava merkitys*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Riski, Taina & Viuhko, Minna (2022). Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus julkaisu 2022:7.

Roberson, Cliff & Wallace, Harvey (2016). *Family Violence: Legal, Medical, and Social Perspectives*. 8. painos. New York: Routledge.

Ronkainen, Suvi (2017). Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.),

Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19–35.

Ronkainen, Suvi (2008). Intiimi loukkaus ja haavoittuvuus: Seksuaalinen väkivalta ja pornografisoivat narratiivit. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.), *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 43–83.

Ronkainen, Suvi (1998). *Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa: Tutkimuksen katveet valokeilassa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Ronkainen, Suvi & Näre Sari (2008). Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.), *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 7–42.

Rosenthal, Perihan & Doherty, Mairin (1984). Serious Sibling Abuse by Preschool Children, *Journal of the Academy of Child Psychiatry*, 23, 186–190.

Rotkirch Anna (2014). *Yhdessä: Lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji*. Helsinki: WSOY.

Russo, Ann (2001). *Taking Back Our Lives: A Call to Action for the Feminist Movement*. New York: Routledge.

Polkinghorne, Donald (1995). Narrative Configuration in Qualitative Analysis. Teoksessa J. Amos Hatch & Richard Wisniewski (toim.), *Life History and Narrative*. London: Falmer Press, 5–24.

Prochaska, Janice & Prochaska, James (1985). Children's Views of the Causes and "Cures" of Sibling Rivalry, *Child Welfare*, 64 (4), 427–433.

Saaranen, Anita & Eskola, Jari (2003). Narratiiveja narratiiveista. Eläytymismenetelmäaineiston koettelu. Teoksessa Jari Eskola, Anja Koski-Jännes, Eija Lamminluoto, Anita Saaranen, Mikko Saastamoinen & Katja Valtanen (toim.), *Tutkimusmenetelmällisiä reflektioita*. Kuopio University Press, 143–162.

Saastamoinen, Mikko (1999). Narratiivinen sosiaalipsykologia–teoriaa ja menetelmiä. Teoksessa Jari Eskola (toim.), *Hegelistä Harréen, narratiivista Nudistiin*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 165–192.

Sanders, Robert (2004). *Sibling Relationships*. New York: Palgrave Macmillan.

Sévon, Eija & Notko, Marianne (2008). Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Eija Sévón & Marianne Notko (toim.), *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press, 13–26.

Sheehan, Grania (1997). Adolescent Sibling Conflict: The Role of Parental Favouritism. *Family Matters* (Melbourne, Vic.), 46, 37–39.

Squire, Corinne (2013). Experience-centred and culturally-oriented approaches to narrative. Teoksessa Molly Andrews, Corinne Squire & Maria Tamboukou (toim.), *Doing Narrative Research*. 2. painos. London: Sage, 41–63.

Smart, Carol (2007). *Personal Life: New Directions in Sociological Thinking*. Cambridge: Polity.

Stocker, Clare & Ahmed, Kauser & Stall, Mary (1997). Marital Satisfaction and Maternal Emotional Expressiveness: Links with Children's Sibling Relationships. *Social Development*, 6(3), 373–385.

Straus, Murray & Gelles, Richard & Steinmetz, Suzanne (1980). *Behind closed doors: Violence in the American family*. New York: Anchor.

TENK (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 13.12.2023.

Tolvanen, Matti & Silvennoinen, Elisa (2023). *Selvitys henkisen väkivallan rangaistavuudesta ja vainoamisen oikeuskäytännöstä Suomessa*. Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2023:20.

Tucker, Corinna & Finkelhor, David & Turner, Heather (2020). Family Predictors of Sibling Versus Peer Victimization. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 186–195.

Tucker, Corinna & Finkelhor, David & Shattuck, Anne & Turner, Heather (2013). Prevalence and Correlates of Sibling Victimization Types. *Child Abuse & Neglect*, 37(4), 213–223.

Tökkäri, Virpi (2018). Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira Virtanen (toim.), *Kokemuksen tutkimus. VI, kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press, 64–84.

Tökkäri, Virpi (2012). *Käsittämätöntä! Mielekkyyden luomisen keinot ja funktiot työyhteisön kertomuksissa*. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Valtioneuvoston julkaisuja (2021). Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma: Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:81. Helsinki: Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>. Viitattu 7.1.2024.

Viinamäki, Leena (1999). *Periodielämää?: Tutkimus vuonna 1966 syntyneiden ylitorniolaisten opiskelu- ja työssäkäyntireiteistä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

White, Harrison. (2012). *Identity and Control: How Social Formations Emerge*. 2. painos. Princeton: Princeton University Press.

Wiehe, Vernon (1998). *Understanding Family Violence: Treating and Preventing Partner, Child, Sibling and Elder Abuse*. SAGE Publications, Incorporated.

Wiehe, Vernon (1997). *Sibling Abuse Hidden Physical, Emotional, and Sexual Trauma*. 2. painos. SAGE Publications, Incorporated.

Williamson, Howard (2002). Supporting Young People in Europe: Principles, Policy and Practice: The Council of Europe International Reviews of National Youth Policy 1997 – 2001 – a Synthesis Report. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Wood, Julia (2001). The Normalization of Violence in Heterosexual Romantic Relationships: Women's Narratives of Love and Violence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 239–261.

YLE 13.12.2023. Lapsiasiavaltuutettu on huolissaan nuorten väkivaltaisuuksien aiheuttamasta pelosta. <https://yle.fi/a/74-20064895>. Viitattu 19.1.2024.

YLE 24.9.2023. "Nuole mun kenkää!" <https://yle.fi/a/74-20050784>. Viitattu 19.1.2024.

Yli-Kivistö, Heidi (2020). Sisarusväkivalta kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten keskuudessa: perhekontekstin yhteys väkivallan kokemuksiin. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.